ADOLFO BIOY CASARES

MOREL'İN BULUŞU

TÜRKÇESİ NEVZAT YILMAZ

JORGE LUIS BORGES'İN ÖNSÖZÜYLE

HELİKOPTER

ADOLFO BIOY CASARES

MOREL'İN BULUŞU

HELİKOPTER 2

***Morel'in Buluşu* / Adolfo Bioy Casares**

Özgün Adı
La invención de Morel (Editorial Losada, 1940)

© 1940, Adolfo Bioy Casares
© 2008, Kitap Yayınevi Ltd.

Türkçesi
Nevzat Yılmaz © 2008
(Bu kitabın ilk Türkçe baskısı 1990 yılında Gece Yayınları tarafından yapılmıştır. Fransızcadan yapılan bu çeviri, Helikopter için, Çiğdem Öztürk tarafından İspanyolca aslıyla karşılaştırılıp düzeltilmiştir.)

Kitap Tasarımı
Bülent Erkmen

Tasarım Danışmanlığı
BEK

Grafik Uygulama ve Baskı
MAS Matbaacılık A.Ş.
Kâğıt Hane Binası
Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3
34408 Kâğıthane-İstanbul
Sertifika no: 12055
t: (0212) 294 10 00 f: (0212) 294 90 80
e: info@masmat.com.tr

1. Basım
Kasım 2008, İstanbul

ISBN 978-605-5819-02-6

Yayın Yönetmeni
Levent Yılmaz

Helikopter
Kitap Yayınevi Ltd.
Kâğıt Hane Binası
Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3/1-a
34408 Kâğıthane-İstanbul
Sertifika no: 1107-34-009175
t: (0212) 294 65 55 f: (0212) 294 65 56
e: kitap@kitapyayinevi.com
w: www.kitapyayinevi.com

Helikopter bir Kitap Yayınevi Ltd. kuruluşudur.

ADOLFO BIOY CASARES
MOREL'İN BULUŞU

TÜRKÇESİ
NEVZAT YILMAZ

ROMAN

Jorge Luis Borges'in önsözüyle

HELİKOPTER

ÖNSÖZ

Stevenson, 1882'ye doğru, İngiliz okuyucuların romanlardaki beklenmedik olguları hor gördüklerini, basit, verimsiz bir konuyla ya da konusuz bir roman yazmanın daha ustaca olacağını düşündüklerini gözlemliyordu. José Ortega y Gasset –*Sanatın İnsansızlaştırılması*, 1925– Stevenson'ın gözlemlediği aşağılamayı çözümlemeyi dener ve 96'ncı sayfada, "bugün yüksek duyarlılığımızı ilgilendirebilecek bir serüven bulmanın çok güç olduğunu" ve 97'nci sayfada böyle bir buluşun "uygulamada olanaksız olduğunu" kabul eder. Diğer sayfalarda, aşağı yukarı diğer bütün sayfalarda, "psikolojik" romanı savunur ve serüvenlerin verdiği zevkin var olmadığını ya da çocukça olduğunu iddia eder. Kuşkusuz, 1882'de, 1925'te, hatta 1940'ta ortak kanı böyledir. Bazı yazarlar (aralarında Adolfo Bioy Casares'i saymaktan zevk duyuyorum) buna katılmamayı akla uygun bulmaktadırlar. Burada bu düşünce ayrılığının nedenlerini özetleyeceğim.

Birincisi (ne altını çizmek, ne de çelişkili görünümünü hafifletmek istiyorum) serüven romanına özgü sertliktir. Karakter romanı ya da "psikolojik" roman şekilsizliğe yönelir. Ruslar ve Ruslar'ı izleyenler, hiçbir karakterin olanaksız olmadığını bıkkınlık verecek ölçüde gösterdiler: Aşırı mutluluk nedeniyle intihar, merhamet nedeniyle cinayet, sonsuza dek ayrılmayı göze alacak kadar birbirine âşık kişiler, aşktan ya da alçakgönüllülükten dolayı ihanet edenler... Bu mutlak özgürlük, sonuçta, mutlak düzensizlikte son bulur. Öte yandan "psikolojik" roman aynı zamanda "gerçekçi" roman olmak da

ister. Söz ustalığına dayalı özelliğini unutmamızı yeğler ve her gereksiz kesinlikten (ya da güçlü olmayan her belirsizlikten) bir gerçeğe uygunluk görünüşü yaratır. Marcel Proust'ta buluş olarak kabul edilemeyecek bir sürü sayfa ve bölüm var ve biz bunlara, boş ve tatsız gündelik hayata katlandığımız gibi, bilmeden katlanıyoruz. Buna karşılık serüven romanı, gerçeğin bir kopyası olarak ileri sürmez kendini. Hiçbir bölümünün kanıtlanamaz olmasından rahatsızlık duymayan yapay bir yapıttır o. *Altın Eşek*'te, *Sinbad'ın Yedi Yolculuğu*'nda ya da *Don Quijote'de* yer alan olayların basitçe birbiri ardınca sıralanışına düşmek korkusu onu güçlü bir entrikaya zorlar.

Entelektüel düzeyde bir neden ileri sürdüm; deneysel nitelikte olan başkaları da var. Yüzyılımızın ilginç entrikalar bulmakta yetenekli olmadığını herkes üzüntüyle mırıldanıyor. Bu yüzyılın öteki yüzyıllara bir üstünlüğü varsa, bunun entrikalar konusundaki üstünlük olduğunu kanıtlamayı hiç kimse göze alamıyor. Stevenson Chesterton'dan daha heyecanlı, daha değişik, daha açık, hatta belki de bizim mutlak dostluğumuza daha layıktır; ama kurduğu entrikalar hiç de başarılı değil. De Quincey, ayrıntılı dehşet gecelerinde derin labirentler yaratmasını bildi, ama *unutterable and self-repeating infinities* (eşsiz ve kendini tekrar eden sonsuzluklar) duygusunu, Kafka'nınkilerle karşılaştırılabilecek kurmacalarında somutlaştıramadı. Ortega y Gasset, haklı olarak, Balzac'ın "psikolojisi"nin bizi hiç tatmin edemediğini gözlemliyor; entrikaları için de aynı şeyler söylenebilir. Shakespeare'in de Cervantes'in de güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeden kendini erkek gibi tanıtmayı başaran bir genç kız olduğu fikrinden, bu çatışkılı fikirden hoşlanıyorlar. Bu hareket noktası bizde bir etki yaratmıyor. Her türlü modernlik tutkusundan bağımsız olduğuma inanıyorum, dünün bugünden büyük ölçüde değişik olduğu ya da yarından başka olacağı konusunda hiç hayâle kapılmıyorum; ama, hiçbir başka dönemin, *Yürek Burgusu*, *Dava*, *Yeryüzünde Bir Yolcu* kadar hayranlık uyandıran konulu romanlara, ya da Buenos Aires'te Adolfo Bioy Ca-

sares'in bu romanla yakaladığı başarıya sahip olmadığını düşünüyorum.

Polisiye kurgulu romanlar –konu yaratamayan bu yüzyılın tipik bir başka türü– akla uygun bir olayın önce doğruladığı ve sonra ünlü kıldığı gizemli olaylar anlatır! Bundan sonraki sayfalarda, Adolfo Bioy Casares, belki de daha zor bir sorunu mutluluk verici bir biçimde çözüyor. Simgeden ve sanrıdan başka bir anahtar kabul etmez gibi görünen Odysseus mucizesini kullanır, sonra bunları fantastik ama doğaüstü olmayan bir tek ön gerçeğe (*postulat*) dayanarak tamamıyla açıklar. Sınırlı ve henüz erken olabilecek açıklamalarda bulunma korkusu, konuyu ve uygulamadaki sayısız ve bilgece incelikleri araştırmamı yasaklıyor bana. Aziz Augustinus'un ve Origenes'in çürüttüğü, Louis August Blanqui'nin çözümlediği ve Dante Gabriel Rossetti'nin ünlü bir müzikte dile getirdiği bir kavramı Bioy'un tamamen yenilediğini belirtmek yeter bana:

I have been here before,
But when or how I cannot tell:
I know the grass beyond the door,
The sweet keen smell,
The sighing song, the light around the shore...

Daha önce gelmiştim buraya
Bilmem nasıl, ne vakit
Kapının ardındaki çayırı tanıyorum
O hoş buram buram kokuyu
İç geçirişleri, kıyıyı çevreleyen ışıkları.

İspanyolcada, eni konu düşünülmüş imgelem yapıtları pek sık görülmez, hatta çok enderdir. Klasik yazarlarımız istiareyi, yerginin abartılarını ya da bazen sadece sözsel tutarsızlığı uygulamışlardır; yeni yapıtlar arasında, haksız bir unutulmaya bırakılmış Santiago Dabove'nin *Garip Güçler*'inden ya da böyle bir öyküsünden başka bir yapıt göremiyorum. *Morel'in Buluşu* (ki bu başlık, başka bir adalı

bulucu olan Moreau'yu anıştırmaktadır) topraklarımız üzerinde ve dilimizde yeni bir türü yerleştirmektedir.

Entrikanın ayrıntılarını yazarıyla tartıştım, onu yeniden okudum; onu kusursuz olarak nitelemenin bir yanlışlık ya da abartma olacağını sanmıyorum.

Jorge Luis Borges
Buenos Aires, 2 Kasım 1940

Jorge Luis Borges'e

Bugün, bu adada bir mucize gerçekleşti. Yaz erkenden geldi. Yatağımı havuzun kenarına yaptım ve çok geç saatlere kadar suda kaldım. Uyumak olanaksızdı. Havuzun kenarında geçirdiğim iki-üç dakika, korkunç boğucu havaya karşı beni koruması gereken suyun tere dönüşmesine yetiyordu. Sabaha karşı bir fonograf beni uyandırdı. Eşyaları almak için müzeye dönmeye zamanım olmadı. Dere yataklarından kaçtım. Şimdi, kaçışımı anlamsız bir biçimde çabuklaştırdığımı düşünerek, belime kadar gelen ırmak ya da deniz suyunun içinde, sineklerden deliye dönmüş bir halde, güneyin alçak topraklarındayım. Bu insanların beni aramaya geldiklerini sanmıyorum; hatta beni görmemiş bile olabilirler. Ama yazgımın azizliği: Her şeyden yoksun, denizin haftada bir kez kapladığı bataklıklarda, adanın en oturulmaz, en dar yerinde sıkışıp kaldım.

Bu satırları, sevimsiz mucizeye tanıklık edecek bir şeyler bırakmak için yazıyorum. Şu birkaç gün içinde boğulup gitmezsem, ya da özgürlüğüm için savaşırken ölmezsem, *Sağ Kalanlar Önünde Savunma'yı* ve *Malthus'a Övgü*'yü yazmayı umut ediyorum. Bu sayfalarda, ormanları ve çölleri sömürenlere saldıracağım; polis teşkilatının, fişlerin, gazeteciliğin, telsizin ve gümrüklerin kusursuzlaşmasıyla adaletin hatalarının düzeltilemez kılındığını, bu dünyanın ezilenler için çıkışı olmayan bir cehennem olduğunu göstereceğim. Daha dün, aklımın ucundan bile geçmeyen bir sayfa dışında, hiçbir şey yazamadım. Issız bir adada, ne büyük

uğraş! Ormanın sertliği ne denli amansız! Uzay, bir kuşun uçabileceğinden ne kadar büyük!

Bana buraya gelme fikrini Kalküta'da halı satan bir İtalyan verdi. Şöyle dedi bana (kendi dilinde):

– Ezilen biri için, sizin için, dünyada tek bir yer var, ama orda yaşanmaz. Bir ada bu. 1924'e doğru birtakım Beyazlar orada bir kilise, bir havuz, bir müze yapmaya giriştiler. İnşaat bitince de bırakıp gittiler.

Yolculuk için yardımını isteyerek sözünü kestim; tüccar sözüne devam etti:

– Ne Çinli korsanlar, ne de Rockefeller Enstitüsü'nün beyaz boyalı gemileri oraya yanaşabilir. Bu ada, gizemi hâlâ bilinmeyen, dıştan içe doğru öldüren bir hastalığın barındığı bir yer. İnsanın önce tırnakları, saçları dökülüyor, sonra derisi ve gözünün saydam tabakası ölüyor, sekiz ilâ on beş gün sonunda da bedeni. Japon kruvazörü *Namura* tarafından bulunan, ada önünde demirlemiş bir vapurun tayfalarının hepsinin derileri soyulmuş, saçları ve tırnakları dökülmüştü –hepsi ölmüştü. Vapur top ateşine tutularak batırıldı.

Yaşamım öylesine korkunçtu ki oraya gitmeye karar verdim... İtalyan beni caydırmaya çalıştı; ama onu yardım etmeye razı ettim.

Dün gece bu ıssız adada yüzüncü kez uyudum... Binalara bakarken yontulmuş yapı taşlarını buraya getirmenin neye mal olduğunu ve bir tuğla ocağı kurmanın çok daha kolay olacağını düşünüyordum. Uykuya çok geç daldım; müzik ve çığlıklar beni şafakta uyandırdı. Kaçak yaşamak uykumu hafifletmişti; hiçbir geminin, hiçbir uçağın, hiçbir aracın geldiğini işitmediğimden eminim. Bununla birlikte, bu ağır yaz gecesinde tepenin çalılarla kaplı yamaçları bir anda dans eden, gezinen ve havuzda yüzen insanlarla doluverdi; tıpkı yazı geçirmek için uzun süredir Los Teques ya da Marienbad'a yerleşmiş olanlar gibi.

Irmak ve deniz sularının karıştığı bataklıktan tepenin yüksek kısmını, müzede oturan yazlıkçıları görebiliyor-

dum. Açıklanamayan belirişleri, bu insanların, dün geceki sıcağın beynimde yarattığı bir etki olduğunu düşündürebilirdi bana; ama burada söz konusu olan ne sanrılar ne de hayâller: İşim gerçek insanlarla, en azından benim kadar gerçek insanlarla.

Üzerlerinde, birkaç yıl önce giyilenlere benzeyen giysiler vardı: Artık olmayan (bana öyle geliyor) bir havailiği ortaya koyan incelikler; bununla birlikte, bugün, yakın geçmişin büyüsüne hayran olmanın ortak bir duygu olduğunu kabul etmek gerekir.

Ölüm cezasına çarptırılmış olmama rağmen acaba neden onlara bakmaktan kendimi alamıyorum? Engereklerin çok bol olduğu yamacın çalılıkları içinde dans ediyorlar. Bu insanlar, *Valencia*'yı ya da *Tea for Two*'yu dinlemek için –çok güçlü bir fonograf rüzgârın ve dalgaların gürültüsü içinde onları dinlemeye zorluyordu– onca çalışma pahasına elde ettiğim ve ölmemek için bana çok gerekli olan her şeyi elimden alıyor ve sağlığıma zararlı bataklıklarda beni denize sıkıştırıyorlardı.

Bu onlara bakma oyunu çok tehlikeli; uygar insanlardan oluşan her topluluk gibi, eğer beni bulurlarsa, üç beş formalite ve adlî soruşturmadan sonra zindana götürecek olan iz sürme işlemini maskelemek zorundalar.

Abartıyorum galiba: Bu çok sayıdaki davetsiz misafiri büyük bir hayranlıkla seyrediyorum –uzun zamandır, yaşayan bir tek insan görmedim– ama durmadan onları gözetlememin de olanağı yok.

Önce: Yapacak çok işim var. Bulunduğum yer en becerikli bir adalıyı bile öldürebilir; buraya yeni geldim ve elimde hiçbir alet yok.

Sonra: Ya onları gözetlerken ya da bu yana doğru yapacakları ilk gezintide beni yakalamaları tehlikesi var; bunu engellemek için çalılıklarda saklanacak yerler bulmam gerek.

Son olarak: Onları ayırt edebilmek için maddî bir engel var; tepenin en yüksek yerindeler, onları buradan gözetleyen biri için birdenbire kayboluveren devler görünümün-

deler; dere yataklarına yaklaştıkları zaman onları daha iyi görüyorum.

Durumum çok acıklı. Deniz her zamankinden daha fazla yükseliyor ama ben bu alçak topraklarda yaşamak zorundayım. Birkaç gün önce, adaya geldiğimden beri gördüğüm en şiddetli gel-git oldu.

Sis olduğu zamanlar dal parçaları aramaya çıkıyorum, üstlerini yapraklarla kaplıyorum. Su içinde uyanmam az rastlanır bir şey değil. Sabah yediye doğru deniz bana kadar yükseliyor; bazen daha erken oluyor bu. Ama, haftada en az bir kez, benim için ölümcül olabilecek gel-gitler oluyor. Ağaçların gövdesine attığım çentikler günleri sayımama yarıyor; bir yanlışlık, ciğerlerimin suyla dolmasına neden olabilir.

"Bu sayfaların bir vasiyetnameye dönüştüğünü sıkıntıyla hissediyorum. Eğer bunu kabulleneceksem söylediklerimin doğrulanabilmesi gerekiyor; böylece, burada beni sahtekârlıkla suçlayabilecek herhangi birinin, haksız yere mahkûm edildiğimi söylediğim zaman, 'yalan söylüyorsun' demeye hakkı olmayacaktır. Bu anlatıyı Leonardo'nun özlü sözü –*Ostinato rigore*– altında sürdüreceğim ve onu izlemeye çaba göstereceğim."

Bu adanın adının Villings olduğunu ve Ellice adalar topluluğunda yer aldığını sanıyorum.* Halı tüccarı Dalmatio Ombrellieri'den (Haydarabad Sokağı, Ramkrishnapur varoşu, No. 21, Kalküta) daha çok bilgi alınabilir. Bu İtalyan, İran halılarının içinde geçirdiğim birkaç gün boyunca beni besledi, sonra da bir vapurun ambarına yükledi. Bu günlükte adını anarak onu ele vermiyorum; ona karşı nankörlük etmiyorum... *Sağ Kalanlar Önünde Savunma* kuşkuya yer bırakmayacaktır: İnsanların belleği —belki Tanrı oradadır— Ombrellieri'nin, haksız yere zulme uğrayan yakınına merhamet gösterdiğini unutmayacaktır ve anısı yaşadığı sürece hakkında iyilikle karar verilecektir.

* Kuşkuluyum. Bir tepeden ve değişik türdeki ağaçlardan söz ediyor. Ellice adaları –ya da gölleri– düzdür ve atol mercanlarına kök salmış hindistancevizi ağaçlarından başka bitki barındırmaz. *(Yayımcının notu)*

Rabul'da karaya çıktım; yanımda tüccarın haritası, Sicilya'nın en tanınmış şirketlerinden birinin bir üyesini ziyaret ettim; ayın madenî ışığında, kabuklu deniz ürünlerinin işlendiği konserve fabrikalarının dumanı içinde, çalıntı bir sandalla birlikte son bilgileri aldım; umutsuzca kürek çektim; buraya geldim (yanımda kullanmasını bilmediğim bir pusulayla; yönümü bilmeden; şapkasız; hasta; karabasanlar içinde); kayık doğudaki kumsala oturdu (adayı çepeçevre kuşatan mercan kayalıkları suların altında kalmıştı kuşkusuz); korku içinde öylesine kaybolmuştum ki amacıma ulaştığımı bile unutarak, bir günden daha uzun süre kayığın içinde kaldım.

Adanın bitki örtüsü uçsuz bucaksız. İrili ufaklı bitkiler, otlaklar, ilkbahar, yaz, sonbahar, kış çiçekleri aceleyle birbirlerini izliyor... Ölmekten çok doğmak için acele ediyor, başkalarının yerini ve zamanını kapıyor, önlenemez bir biçimde birbirlerinin üstüne yığılıyor. Buna karşılık ağaçlar hasta; tepeleri kurumuş, gövdeleri aşırı kalın. İki açıklama geliyor aklıma; ya otlar toprağı çoraklaştırıyor ya da ağaçların kökleri taşa dayanıyor (yeni ağaçların iyi durumda olmaları ikinci varsayımı doğrular gibi görünüyor). Tepedeki ağaçlar öylesine sertleşmiş ki onları işlemek mümkün değil; ne için olursa olsun aşağıdakilerden de fazla yararlanılamaz; parmakla bastırınca ufalanıveriyorlar ve elde yalnızca yapış yapış bir talaş, bir parça hamur kalıyor.

Otlarla kaplı dört dere yatağının oluşturduğu, adanın en yüksek yerinde (batıdaki dere yatakları daha kayalık) müze, küçük kilise ve havuz bulunuyor. Bu üç yapı modern, köşeli ve birbirine bağlanmış olup kaba bir taştan yapılmış. Taş, kötü bir taklit havası uyandırıyor ve biçimle pek iyi uyuşmuyor.

Kilise, boyu eninden uzun, basık bir sandık gibi (bu onu çok geniş gösteriyor). Havuz iyi yapılmış, ama toprak düzeyini aşmadığı için kaçınılmaz olarak büyüklü küçüklü yılanlarla, kurbağalarla ve su böcekleriyle dolu. Müze üç katlı, görünürde çatısı olmayan, ön yüzünde uzun bir sofası,

arkada daha küçük başka bir sofası olan, yandan silindir biçiminde bir kuleyle bitişik çok büyük bir yapı.

Onu açık buldum; daha sonra oraya yerleştim. Ona "müze" diyorum, çünkü İtalyan tüccarın kullandığı sözcük buydu. Gerekçesi neydi? Acaba bunları görmüş müydü? Elli kişilik çok güzel bir otel ya da sanatoryum olabilirdi.

İçinde sayısız kitap bulunan, tamamlanmamış kütüphanelerin yer aldığı büyük bir salon var: Burada yalnızca romanlar, şiir ve tiyatroyla ilgili kitaplar bulunuyor (küçük bir kitabı –Belidor: *İşler–İran Değirmeni,* Paris 1937– saymazsam: Kitap yeşil mermerli bir konsol üzerinde duruyordu, şu anda üstümdeki lime lime pantolonun cebini şişiriyor. Belidor adı dikkatimi çektiği için aldım onu, bir de *İran Değirmeni* bölümünde şu alçak topraklarda görünen değirmen hakkında bir açıklama olup olmadığını merak ettim). Davamın yarım bıraktığı ve adanın ıssızlığında yeniden sürdürmeyi umduğum bazı araştırmalarım için bilgi toplamak amacıyla rafları gözden geçirdim (öyle sanıyorum ki ölüme karşı koyma gelişmediği için ölümsüzlüğü kaybediyoruz. Bedenin tamamını canlı tutma biçiminde ortaya çıkan başlangıçtaki ilkel düşünce üzerinde ısrar ediyoruz. Oysa, yalnızca bilinci ilgilendiren şeyi korumaya çalışmak yeterli olurdu).

Salonun duvarları pembe mermerle kaplı: Üzerlerinde dört köşe sütun taklidi birkaç yeşil kabartma var. Mavi camlarıyla pencereler neredeyse doğduğum evin en üst katı seviyesinde. Dört yarım düzine insanın rahatça saklanabileceği, kaymaktaşından yapılmış dört büyük kupa etrafa elektrik ışığı yayıyor. Kitaplar bu dekoru biraz daha süslüyor. Bir kapı sofaya; bir başkası yuvarlak salona; paravananın arkasına gizlenmiş bir başka küçük kapı da dönemeçli merdivene açılıyor.

Mermer tozu ve alçıyla yapılmış, halıyla kaplı ana merdiven sofadan başlıyor. Hasır sandalyeler var ve duvarlar kitap kaplı.

Yemek odası yaklaşık on ikiye on altı metre boyutlarında. Her duvarda, maun sütunlar üzerine yerleştirilmiş lo-

calara benzeyen, ahşap sahanlıklar görülüyor; bu localarda –her locada bir tane olmak üzere— pişmiş topraktan yapılmış, kırmızı renkli, yarı Hind yarı Mısırlı, oturur durumda dört tanrıça heykeli bulunuyor. Doğal büyüklüklerinin üç katı olan bu tanrıçalar, alçıdan yapılmış bitkilerden fışkıran cansız yapraklarla çevrelenmiş. Bu sahanlıkların altında, Fujita'nın, tanrıçaların alçakgönüllülükleriyle uyum sağlayamayan resimlerinin bulunduğu büyük panolar var.

Yuvarlak salonun tabanı bir akvaryum. Suda camdan yapılmış görünmeyen sandıklar içinde elektrik ampulleri var (penceresi olmayan bu küçük odanın tek aydınlatması bu). Mekânı tiksinerek hatırlıyorum. Geldiğimde, orada yüzlerce ölü balık buldum; onları çekip çıkarmak tüyler ürpertici bir iş oldu; günlerce su akıttım; ama oraya girer girmez aldığım ölü balık kokusu hep midemi bulandırdı (bu koku, kumsala vuran, bunalan kıyı sakinlerinin toprağa gömmelerine karşın geniş bir bölgeyi pis pis kokutan, ölü ya da canlı binlerce balığın kaynaştığı yurdumun plajlarını ammsatıyor). Aydınlatılmış tabanı ve onu çevreleyen siyah lâleli sütunlarıyla bu odada insan kendisini bir ormanın ortasındaki küçük bir göl üstünde sihirli biçimde yürüyormuş gibi hissediyor. Oda, sofaya ve içinde bir piyano, bir fonograf ve yirmi ya da daha çok kanatlı bir paravan bulunan küçük, yeşil bir salona açılıyor.

Kalınacak odalar modern, gösterişli ve sıkıcı. On beş daire var. Kaldığım dairede bir boşaltma işlemine giriştim, sonuç pek parlak olmadı. Tablolardan –Picasso'nun–, buzlu kristallerden, değerli imzalar taşıyan ciltlerden kurtuldum ama, pek de rahat olmayan bir harabede yaşamak zorunda kaldım.

Bodrumda yaptığım keşifleri benzer iki fırsatta gerçekleştirdim. İlkinde –yedekteki yiyecekler azalmaya başlamıştı– yiyecek arıyordum ve fabrikayı buldum. Dışarıda gördüğüm kalın camları ve kafes çitiyle bir çamın dalları arasına gizlenmiş olan çatı penceresinin, bodrumda dolaşır-

ken hiçbir yerden görünmediğine dikkat ettim. Sanki bu çatı penceresinin gerçek olmadığı, bir düşte görüldüğü konusunda birisi beni desteklemiş gibi, hâlâ orada olup olmadığını denetlemek için yeniden dışarı çıktım.

Onu yine gördüm. Yeniden bodruma indim ve yönümü bulmakta ve içeride çatı penceresine denk düşen yeri saptamakta çok büyük güçlükle karşılaştım. Duvarın öbür tarafındaydı. Çatlaklar ya da gizli kapılar var mı diye araştırdım. Duvarın yüzü yekpare ve çok sertti. Bir adada duvarla çevrilmiş bir yerin pekâlâ bir hazine gizleyebileceğini düşündüm; ama, –eğer orada makineli tüfekler ve cephane yoksa– bir erzak deposunun olması bana daha akla yakın göründüğü için bir delik açıp girmeye karar verdim.

Kapıya barikat yapmaya yarayan bir demir çubuğun yardımıyla, gittikçe artan bir yorgunluk içinde, bir delik açtım. Bir aydınlık sızdı delikten. Hiç durmadan çalıştım ve öğleden sonra içerdeydim. İlk duygum, ne orada yiyecek bulamamaktan üzüntü duymak, ne de bir su pompası ve elektrik jeneratörü görmekten duyduğum rahatlık oldu. Sınırsız bir esriklik ve hayranlıktan başka bir şey değildi bu duygu: Duvarlar, tavan, döşeme tamamen gök mavisi porselenden yapılmıştı ve (bir ağacın dalları arasına yerleştirilmiş ve saklanmış yüksek çatı penceresinden başka gün ışığıyla hiçbir ilişkisi olmayan bu odada) gökyüzüne kadar her şeyde, yalnızca büyük çağlayanların köpüğünde görülen o derin ve göksel duruluk vardı.

Motorlardan çok anlamıyor olmama karşın onları çalıştırmam uzun sürmedi. Yağmur suyu bitince pompayı çalıştırdım. Bütün bunlar beni şaşkına çevirdi: Kendi durumuma olduğu kadar makinelerin iyi durumda olmalarına ve basitliklerine de şaşırdım. Bir arıza durumuna göğüs germek için yalnızca sabrıma güvenmek zorunda kalacağımı bilmiyor değildim. O kadar deneyimsizim ki, ne aynı odada bulunan kimi yeşil motorların, ne de güneydeki alçak topraklarda bulunan o kanatçıklı silindirin ne işe yaradığını bulabildim (kanatçıklı silindir bir boruyla bodruma uzanıyor; sahilden o

kadar uzakta olmasaydı suların yükselip alçalmasıyla bir ilişkisi olduğunu kabul edebilirdim; örneğin fabrikada olması gereken akümülatörleri doldurmaya yaradığını düşünebilirdim). Bilgisizliğim nedeniyle çok tutumlu davranıyorum; zorunlu olmadıkça motorları çalıştırmıyorum.

Bununla birlikte, bir defasında müzenin ışıkları bütün gece yanık kaldı. O gece, bodrumda ikinci kez yeni bazı şeyler buldum.

Hastaydım. Müzenin bir yerlerinde bir ecza dolabı bulmayı umuyordum; yukarda hiçbir şey yoktu; bodruma indim ve... o gece hastalığı bir yana bıraktım, yaşamakta olduğum korkunç olaylara yalnızca düşlerde rastlanabileceğini unutmuştum. Gizli bir kapı ve merdiven buldum; bu ikinci bir bodrumdu. Duvarları –bir kısmı mantara benzeyen bir maddeden, bir kısmı mermerden yapılmış– simetrik olarak yerleştirilmiş iki çeşit plakalayla kaplı –sinemalarda gördüğüm, hava saldırılarına karşı inşa edilmiş sığınaklara benzeyen– çok duvarlı bir odaya girdim. Bir adım ilerledim: Taş kemerlerden bakınca sekiz yönde, tıpkı aynalarda olduğu gibi, aynı odanın sekiz kez yinelendiğini gördüm. Sonra, çevremde, yukarıda, aşağıda müzeyi bir baştan öbür başa dolaşan, son derece belirgin, sayısız ayak sesi işittim. Biraz daha ilerledim: Gürültüler karlı bir ovada ya da Venezüella'nın buzullu tepelerinde olduğu gibi yavaş yavaş kayboldu.

Merdivenden çıktım: Sessizlik, denizin uzak ve yalnız gürültüsü, kırkayakların kaçışlarının katettiği bir hareketsizlik vardı yalnızca. Hayaletlerin yapmış olabileceği bir baskından korktum, polis baskını daha az bir olasılıktı. Perdelerin arkasında, seçtiğim saklanma yerini düşündükçe korkudan ödüm patlayarak saatler geçirdim (beni dışardan görebilirlerdi; içerden beni tehdit edecek birinden kurtulmak için pencereyi açmam gerekecekti). Bir süre sonra evi dikkatlice dolaşmak tehlikesini göze aldım, ama endişem sürüyordu: Değişik yüksekliklerde gidip gelen bu belirgin ayak seslerini dört bir yanımda duymamış mıydım?

Şafakta yeniden bodruma indim. Aynı adımlar, yakın ya da uzak, yine çevremi sardılar. Ama bu kez onların nereden geldiklerini anladım. Aceleyle uçup giden, ara ara gelen yankıların eşliğinde, sıkıntılı ve yapayalnız, ikinci bodrumda ilerlemeyi sürdürdüm. Birbirinin aynı dokuz oda gördüm; bodrumun daha alt katında beş tane daha var. Hava saldırılarına karşı yapılmış sığınaklara benziyordu. 1924 yılına doğru bu binayı yapanlar kimlerdi? Neden onu bırakıp gittiler? Böylesine iyi yapılmış bir binanın yapımcılarının, süslemeye karşı olan modern önyargıya, zihinsel dengeyi deneyen bu sığınağı yaratacak kadar saygı duymuş olmaları çok şaşırtıcı: Bir soluğun yarattığı yankılar iki ya da üç dakika süresince uzak, yakın soluklar işittiriyor. Yankının olmadığı yerdeki sessizlik, düşlerinizde kaçıp kurtulmayı engelleyen o ağırlık kadar korkunç.

Dikkatli bir okur, anlatışımda, nesnelerin, durumların, az şaşırtıcı da olsa her tür olayın bir sıralamasını yaptığımı anımsayacaktır; sonuncusu, tepenin şimdiki sakinlerinin ortaya çıkışlarıydı. Acaba bu insanlarla, 1924 yılında burada yaşamış olanlar arasında bir ilgi kurulabilir mi? Bugünün turistlerinde müzenin, kilisenin, havuzun yapımcılarını görmek mi gerekir? Bu insanlardan birinin, yankılarla ağzına kadar dolu, ama, kuşkusuz bombalara karşı dayanıklı bu binanın tasarısını yapmak için bir kez bile olsa *Tea for Two* ya da *Valencia*'yı dinlemeye ara vereceğine inanmaktan emin olamıyorum.

Bir kadın, her gece, kayalıklarda güneşin batışını seyrediyor. Başına sardığı karışık renkli bir fuları var; ellerini bir dizinin üstünde kavuşturmuş; doğumundan önceki güneşler derisini yakmış olmalı; gözleri, siyah saçları ve başıyla en kötü tablolardaki İspanyollardan ya da bohem tiplerden birine benziyor.

Gölgemin yeryüzünde kaldığı yıllarımı bağışlattıracak sayfaların zararına da olsa *(Sağ Kalanların Önünde Savunma* ve *Malthus'a Övgü)* hiç zaman yitirmeden bu günlüğün sayfalarını dolduruyorum. Bununla birlikte bugün yazdı-

ğım şey bir önlem değerinde. Kanaatlerimin gevşekliğine karşın şu satırlardan hiçbirini değiştirmeyecek. Şu andaki bilgilerimle idare etmek gerek: Güvenliğim, bir başkasından yardım almaktan kesinlikle kaçınmamı gerektiriyor.

Hiçbir şey ummuyorum. Bunda korkunç bir şey yok. Bu karara vardıktan sonra yeniden dinginliğime kavuştum.

Ama bu kadın bana bir umut verdi: Umutlardan korkmalıyım.

Her akşam güneşin batışını seyrediyor; bense saklanmış, ona bakıp duruyorum. Dün ve bir kez de bugün, günlerimin gecelerimin hep bu saatin gelmesini beklemekle geçtiğini fark ettim. Kadın, çingenelere özgü şehveti, fazlasıyla büyük alacalı fularıyla gülünç görünüyordu bana. Yine de, eğer bana bir an baksaydı, bir iki sözcükle bana seslenseydi, belki biraz da oyun olsun diye, öyle hissediyorum ki, insanın dostlarından, nişanlısından ve kendi kanından olanlardan bekleyebileceği bütün yardımlar akıp gelecekti.

Belki de beni umutlandıran, balıkçılarla o sakallı tenisçi oldu. Bugün tenisçi eskisiyle gezdiğini görünce ona bayağı kızdım; kıskanç değilim, ama onu dün de görmedim: Balıkçılar ilerlememe engel oldukları zaman kayalara doğru gidiyorum; bana hiçbir şey söylemediler: Onlar beni görmeden kaçtım. Tepeden geçerken de kendimi göstermemeye çahştım; mümkün değildi; balık tutarlarken onlara bakan arkadaşları oradaydı. Geri döndüğümde güneş batmıştı, kayalar gecenin tek tanığı olarak kaldılar.

Onarılmaz bir budalalık ettim belki; acaba, akşam güneşlerinin serinlettiği bu kadın beni polise bildirir mi?

Onu haksız yere suçluyorum; ama, yasanın tehdidini de unutmuyorum. Sizi cezaya çarptıranlar özgürlüğünüze daha da kuvvetle sarılmaya iten süreler ve yasaklar koyarlar.

Ve işte şu anda, üstüm başım pislik içinde, kesemediğim saçlarım ve uzamış sakalımla, biraz daha yaşlanmış olarak, güzelliği kuşku götürmez bu kadının iyiliksever yakınlığını umutla bekliyorum.

Öyle inanıyorum ki, benim için en büyük güçlük, anlık bir güçlük olacak: İlk izlenimle başarıya ulaşmak. Bendeki bu aldatıcı görüntü beni altedemeyecek.

On beş gün içinde üç büyük su baskını gördüm. Dün şansım varmış ki boğulup ölmedim. Neredeyse su beni apansız bastıracaktı. Ağaca koyduğum işaretlere güvenerek suların bugün kabaracağını hesaplamıştım. Eğer şafakta hâlâ uyuyor olsaydım kesinlikle ölmüştüm. Haftada bir kez mutlaka çok hızlı kabarıyordu. İhmalim ne kadar büyük olursa olsun, şu anda, bu beklenmedik olayları neye bağlamak gerektiğini bir türlü bilemiyorum: Hesaptaki yanılmalara mı, yoksa büyük gel-gitin düzenliliğinde ortaya çıkan geçici bir bozukluğa mı? Eğer gel-git olayları alışkanlıkları değiştirdiyse, bu alçak topraklardaki yaşam daha da güvenilmez olacaktır. Ama yine de kendimi buna uyduracağım. Nice düşmanlıklara karşın yaşamayı sürdürdüm ben!

Ateşler içinde, acılardan kötürüm, uzun süre hasta yaşadım; açlıktan ölmemeye çalışarak; iki satır yazamadan (insanlara borçlu olduğum bu sevgili öfkeyle).

Geldiğimde müzenin ambarında biraz yiyecek buldum. Bildiğimiz, ısıtılmış bir fırında, un, tuz ve suyla, yenmesi imkânsız bir ekmek yaptım. Daha sonra çuvaldan unu alıp öylece yedim (arada suyu yudumlayarak). Birkaç bozulmuş kuzu dili konservesine ve kibritlere varıncaya kadar (günde üç tane harcıyordum) her şeyi tükettim. Ateşi bulanlar bizden ne kadar da gelişmiş insanlarmış! Günlerce, bir tuzak yapabilmek için güçlükle çalıştım; tuzak iş görmeye başlayınca kanlı ve kekremsi tatta kuşlar yiyebildim. Yalnız yaşayanların geleneğini izledim: Kökler de yedim. Ağrı, nemli ve korkunç bir morluk, bütün anılarımı yok eden kısmi felç, dehşet veren unutulmaz karabasanlar en zehirli bitkileri* tanımamı sağladı.

* Üzerlerinde yığınla hindistancevizi olan ağaçların altında yaşadığına kuşku yok. Bundan söz etmiyor. Onları görmemiş olması olası mı? Yoksa, daha çok, vebanın saldırısına uğrayan ağaçların meyve vermediklerini mi düşünmek gerekir? *(Yayıncının notu)*

Sıkıntı içindeyim: Aletim yok, bölge sağlıksız ve düşman. Buna karşın, birkaç ay önce şimdiki yaşamımı abartılı bir cennet olarak görebilirdim.

Günlük gel-gitler ne tehlikeli, ne de düzenli. Bazen, uyumak için altına uzandığım yaprakla kaplı dalları kaldırıyorlar ve şafakta kendimi bataklıkların balçıklı sularıyla dolu bir deniz içinde buluyordum.

Av için yalnızca öğle sonrası kalıyor bana; sabahları belime kadar su içindeyim; bedenin su içinde kalan kısmı sanki çok daha büyükmüş gibi hareket ederek insana ağırlık veriyor; buna karşılık, iri kertenkele ve yılanların sayısı azalıyor; sivrisinekler bütün gün, bütün yıl insana saldırıyor.

Aletler müzede. Bir araştırmaya girmek ve onları elde etmek için yeterli cesaretim olmasını isterdim. Belki kaçınılmaz bir şey: Bu insanlar çekip gidecekler; belki de sanrıydı bütün bunlar.

Sandal doğu kumsalında, erişemeyeceğim bir yerde kaldı. Orada kaybettiğim fazla bir şey yok; hele mahpus olmadığımı, bu adadan ayrılabileceğimi bilince; ama bu gerçekten mümkün mü? Bu sandalı sarmalayan cehennemi tanıyorum. Rabul'dan buraya kadar geldim. İçecek bir damla suyum, bir şapkam bile yoktu. İnsan kürek başındayken deniz bitmez tükenmez oluyor. Güneş çarpması, yorgunluk, bedenimden daha güçlüydü. Yiyip bitiren ateşli bir hastalığa, bitmez tükenmez düşlere mahkûm etti beni.

Şu andaki tek şansım yenebilir kökleri ayırt edebilmeyi bilmem. Yaşamımı öylesine iyi düzene koymayı başardım ki her türlü işi yaptığım gibi, dinlenmek için biraz zamanım bile kalıyor. Bu yoğun yaşama düzeni içerisinde kendimi özgür ve mutlu hissediyorum.

Dün geç kaldım; bugün hiç durmadan çalıştım; yine de bazı işler yarına kaldı. Yapacak çok işim olduğu zaman gün batımlarının kadını uyumama engel olmuyor.

Dün sabah deniz alçak toprakları kapladı. Daha önce bu kadar yoğun gel-git görmemiştim. Yağmur yağmaya

başladığında sular hâlâ yükselmeye devam ediyordu (buraya yağmur çok ender yağar, çok şiddetli olur ve fırtınalar eşliğinde gelir). Bir sığınak aramak zorunda kaldım.

Kaygan yokuşlarla, şiddetli yağmurla, rüzgârla ve dallarla boğuşarak tepeye tırmandım. Aklıma kiliseye saklanmak geldi (adanın en insansız yeri).

Sanki hiçbir yerden gelmeden, sanki görüş alanımda ya da düşüncemde ansızın belirivermişler gibi oracıkta iki kişi birdenbire ortaya çıktığında, yemek yemeleri ve elbise değiştirmeleri için papazlara ayrılmış odadaydım (müzede oturanlar arasında ne papaz ne de din adamı gördüm). Hemen –kararsız ve şaşkın– minberin altına, dantel işlemeli ipek elbiselerin arkasına saklandım. Beni görmediler. Buna çok şaştım doğrusu.

Hareketsiz, çömelmiş, rahatsız bir durumda, ana minberin alt kısmında bulunan perdelerin arasında, kulağım kirişte, birilerinin daha aniden belirmesinden sakınmaya hazır, fırtınanın gürültüsüne dikkat kesilmiş, kapkara karınca dağlarını, soluk ve iri karıncaların hareketli yolunu ve yerinden oynamış döşeme taşlarını gözetleyerek bir süre öylece kaldım... Sığındığım yere doğru ilerleyecek bir kimsenin sesini ya da adımlarını ayırt etmeye çalışarak ve beklenmedik bir durumu kollayarak tavandan ve duvardan düşen damlalara, oluklardan akan sulara, yakındaki bir patikaya yağan yağmura, şimşeklere, fırtınadan, ağaçlardan ve kumsalın üzerine yuvarlanan denizden kopup gelen karışık gürültülere, yanı başımdaki kalasların çatırtısına kulak kabartıyordum.

Gürültüler arasında çok uzaktan gelen kısa bir ezginin ara nağmelerini işitmeye başladım... Sonra onu işitmez oldum ve bunun, Leonardo'ya göre, rutubet lekelerine uzun süre baktığımızda görünmeye başlayan insan yüzleri gibi bir şey olduğunu düşündüm. Müzik yeniden başladı ve ben, gözlerim buğulanmış, önce ezginin büyüsü altında, daha sonra korku dolu, büzüldüm kaldım.

Bir süre sonra pencereye yaklaştım. Camın üzerinde beyaz ve mat görünen damlalar öylesine sık düşüyordu ki,

sanki hava kararmış gibiydi ve dışarısı hemen hemen hiç görülemiyordu. Şaşkınhğım öylesine büyüktü ki açık kapıdan beni görmeleri umurumda bile değildi.

Züppeliğin kahramanları yaşıyor burada (eğer terk edilmiş bir tımarhanenin sakinleriyle karşı karşıya değilsem). Seyircisi olmadan –acaba başından beri seyirci olarak ben mi öngörülmüştüm?– özgün olmak için katlanılabilir bir sıkıntının sınırlarını aşıyorlar ve ölüme meydan okuyorlar. Burada anlattığım şey gerçeğin ta kendisidir, hınçla uydurduğum bir şey değil... Akvaryumun bulunduğu salona bitişik yeşil odada duran fonografı çıkardılar ve kadın erkek banklara ya da çimenlere oturarak, bir su fırtınası içinde ve bütün ağaçları kökünden sökecekmiş gibi esen rüzgârın ortasında konuşarak, müzik dinleyerek ve dans ederek geçirdiler zamanı.

Fularlı kadın artık benim için vazgeçilmez oldu. Bütün bu hiçbir şey ummama çabası belki de biraz gülünç. Yaşamımı tehlikeye atmamak için ondan hiçbir şey umut etmemek; ölmemek için kendini ölmüş kabul etmek. Bu, birdenbire bana korkunç ve çok endişe verici bir atalet hali olarak göründü. Buna bir son vermem gerek. Kaçışımdan sonra beni perişan eden yorgunluğu önemsemeden yaşamış olmak için bu dinginliğe eriştim; alacağım kararlar belki beni bütün bu geçmişe ya da yargıçlara geri götürecek; ama bunu, şu son çektiğim çileye yeğlerim.

Başlayalı sekiz gün oldu. O zaman bu insanların ortaya çıkışlarının mucizesini anlattım; aynı gece batıdaki kayalıkların dibinde titriyordum. Kendi kendime her şeyin çok bayağı olduğunu söylüyordum: Kadının bohem hali ve benim yeniden alevlenen münzevilik aşkım. Sonraki iki akşam yeniden geldim: Kadın oradaydı; biricik mucizenin orada olduğunu düşünmeye başladım; ardından balıkçıların, sakallı adamın, su baskınının, onarmaya çalıştığım baskının neden olduğu zararlar yüzünden onu ihmal ettiğim uğursuz günler geldi. Bugün, öğleden sonra...

Çok tedirginim; daha da ötesi, kendimden memnun değilim. Her an yabancıların geldiğini görmeye hazır olmam gerek; gecikirlerse *malum signum:* Beni yakalamaya geliyorlar. Bu günlüğü saklayacağım; bir açıklama hazırlayacağım ve savaşmaya, kaçmaya hazır, kayığın yakınında bir yerde bekleyeceğim onları. Yine de, tehlikelerle hiç ilgilenmiyorum; çok tedirginim: Beni kadından tamamen ayırabilecek umursamazlıklar yaptım.

Yıkandıktan sonra, biraz daha temiz ve daha kirpi gibi (saçlarımı ve sakalımı ıslattığım için), onu görmeye gittim. Şu planı yapmıştım: Onu kayalıklarda bekleyecektim; kadın gelince beni dalgın dalgın güneşin batışını seyrederken bulacaktı; şaşkınlığı, olası korkusu bir süre sonra meraka dönüşecekti; günün batışına duyduğumuz ortak hayranlık bizi birbirimize yaklaştıracaktı; kim olduğumu soracak ve dost olacaktık...

Çok geç kaldım. (Zaman titizliği konusundaki bu eksikliğim beni çileden çıkarıyor; Caracas'ta, uygar dünya denen o bütün Kötülüklerin Avlusu'nda kişiliğimin can sıkıcı bir süsü ve en özgün niteliklerinden biri oldu bu!)

Her şeyi berbat ettim: Kayaların arkasından birdenbire ortaya çıktığım zaman havanın kararmasını seyrediyordu. Diken diken olmuş sakalımla, aşağıdan ansızın ortaya çıkarak onu daha da korkutmuş olmalıydım.

Öteki insanlar her an gelebilir. Hiçbir açıklama hazırlamadım. Ama onlardan korkmuyorum artık.

Bu kadın sahte bir çingeneden öte bir şey. Cesareti beni korkutuyor. Beni görmüş olduğu kesin; ama ne gözkapaklarında bir kırpışma, ne de küçük bir yerinden sıçrama.

Güneş hâlâ ufkun üstündeydi (güneş değil, güneşin görüntüsü; çünkü bu an güneşin biraz önce battığı ya da batmak üzere olduğu andı; onu olmadığı yerde görüyordum). Kayaları çabucak tırmandım. Oradaydı: Renkli fularıyla, elleri dizinin üstüne kavuşmuş, dünyanın sınırlarını geriye iten bakışıyla... Soluğumu bastıramadım. Kayalar, deniz, sallanıyor gibiydi.

Bunu düşünürken denizin sesini duydum, hareketli ve yorgun uğultusuyla, orada yanı başımda, sanki bana yardım etmek için gelmiş gibiydi. Biraz yatıştım. Soluk alıp verişimin duyulması mümkün değildi.

O zaman, onunla konuşma anını geciktirmek için eski bir psikolojik yasayı anımsadım. Ona yukardan bakmamı sağlayacak yüksek bir yerden seslenmeliydim. Bu üstün konumum birazcık da olsa zayıf yönlerimi dengeleyecekti.

Öteki kayaları da geçtim. Gösterdiğim çaba durumumu tehlikeye soktu. Bunun yanında:

Acelecilik: Onunla hemen bugün konuşmam gerektiğine kendimi inandırmıştım. Güvensizliğini artırmak istemiyorsam –kimsenin olmaması ve karanlık nedeniyle– kaybedecek bir tek dakikam yoktu.

Bende yarattığı izlenim: Sanki görünmeyen bir fotoğrafçıya poz veriyordu, sanki akşamın dinginliği kaynağını ondan alıyordu, hem de daha sınırsız olarak. Ve ben bu dinginliği bozacaktım.

Bir şeyler söylemek telaş yaratacak bir girişim olurdu. Bir sesi olup olmadığını bilmiyordum.

Onu saklandığım yerden gözetledim. Gözetlerken beni yakalamasından korktum; birden ortaya çıktım, belki biraz sert bir davranış olduğunu düşünmüştür; ama onun dinginliği hiç bozulmadı; sanki görünmeyen biriymişim gibi bakışları beni delip geçiyordu.

Duraksamadım:

— Hanımefendi, yalvarırım beni dinleyin, dedim, ricamı kabul etmeyeceğini düşünerek, çünkü öyle heyecanlıydım ki ona söylemem gereken şeyleri unutmuştum. "Hanımefendi" sözcüğü bu adada gülünç bir biçimde yankılanıyor gibi geldi bana. Dahası, tümce biraz fazla emrediciydi (ansızın ortaya çıkıvermeyi, zamanı ve yalnızlığı da buna katarsak).

Direttim:

— Anlıyorum ki tenezzül etmiyor ve...

Neler söylediğimi tam anımsamıyorum. Hemen hemen bilinçsizdim. Arsızlık olarak görülebilecek bir davranış için-

de, alçak ve ölçülü bir sesle konuştum. Dönüp dolaşıp "Hanımefendi" sözcüğüne geldim. Konuşmayı bir kenara bıraktım ve bu dinginliği birlikte seyretmenin bizi birbirimize yaklaştıracağını umarak güneşin batışına bakmaya başladım. Sonra yeniden konuştum. Kendime hâkim olmak için gösterdiğim çaba sesimi boğuklaştırıyor, tonunun hayasızlığını daha da arttırıyordu. Sessizlik dolu dakikalar geçti. İğrendirecek kadar direttim, yalvardım. Sonunda en eksiksiz gülünçlüğe battım: Titreyerek, hemen hemen haykırarak beni aşağılaması, varlığımı arkadaşlarına bildirmesi, ama sessiz kalmaması için yalvardım ona.

Davranışı beni işitmemiş, beni görmemiş gibi değildi; sanki kulakları işitmeye, gözleri de görmeye yaramıyordu.

Bir bakıma beni küçük düşürdü; benden korkmadığını gösterdi. Dikiş çantasını toplayıp acele etmeden tepeye doğru yola koyulduğu zaman karanlık basmıştı.

Adamlar hâlâ beni aramaya gelmediler. Belki bu gece gelmeyecekler. Belki de her şeyiyle böylesine şaşkınlık veren bu kadın, ortaya çıkışımı onlara söylemedi. Gece karanlık. Adayı iyi biliyorum. Beni gece araması koşuluyla bir ordudan bile korkmam.

Bir kez daha sanki beni görmemiş gibi yaptı. Ben de sessizliğimi korudum, başka bir yanlış yaptığımı sanmıyorum.

Kadın kayalara geldiği zaman güneşin batışına bakıyordum. Örtüsünü yaymak için yer arayarak bir an hareketsiz kaldı. Sonra bana doğru yürüdü. Ona dokunmak için kolumu uzatmam yeterliydi. Bu olasılık beni dehşetle titretti (sanki bir hayalete dokunma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışım gibi). Varlığımı bilmemezlikten gelen tutumunda korkutucu bir şey vardı. Bununla birlikte, çevremde bir yerlere oturarak beni kışkırtıyor ve bir bakıma bu uzaklığa son veriyordu.

Çantasından bir kitap çıkardı ve okumaya başladı. Dinginliğimi yeniden bulmak için bu aradan yararlandım.

Sonra, kitabını bırakıp gözlerini kaldırınca düşündüm: "Benimle konuşmaya hazırlanıyor." Böyle bir şey olmadı.

Sessizlik önüne geçilmez bir biçimde yoğunlaşıyordu. Onu bozmamakla ne kadar haksız olduğumu anladım; ama, dikkafalılık etmeden, nedensiz, sessiz kaldım.

Arkadaşlarından hiçbiri beni aramaya gelmedi. Belki de onlara benden hiç söz etmedi; belki de benim adayı tanıyor olmam onları tedirgin ediyor (kadının sevgi dolu bir yakınlık duyuyormuşcasına her gün gelmesini açıklayacak şey bu olmalı). Her an tetikteyim. En sinsi oyununu bozmaya hazırım.

Yalnızca en kötü sonuçları doğuracak olayları sezme eğilimim olduğunu fark ettim. Bu eğilim şu son üç-dört yıldır ortaya çıktı; tesadüfî değil, bıktırıcı. Kadının geri gelmesi, o akşam kurmaya çalıştığı yakınlık, her şey, düşünmeye güçlükle cesaret edebildiğim çok mutlu bir değişimi haber veriyor sanki... Neredeyse sakalımı, geçen yıllarımı, bana onca zulüm yapan ve beni yakamı bırakmayan bir beddua gibi izlemeyi sürdüren polisi unutuyordum. Kendimi hiç umuda kaptırmamalıyım. Tam bunu yazdığım anda benim için umut olan bir düşünce geldi aklıma. Kadını aşağıladığımı sanmıyorum, ama, belki de böyle bir şey olmuş gibi davranmak ustaca bir şey olurdu. Böyle durumlarda bir erkek ne yapar? Çiçek gönderir. Gülünç bir tasarı bu... Ama, kibarlık budalaları alçakgönüllü davrandıklarında gönülleri tamamıyla fethederler. Bu adada pek çok çiçek var. Geldiğimde havuzun ve müzenin çevresinde birkaç küme kalmıştı. Kayaların dibindeki çayırlıkta küçük bir bahçe yapabilirim kuşkusuz. Belki doğa, bir kadının sevgisini kazanmakta bize yardım eder. Belki sessizce ve düzenle bu işi bitirebilirim. Başvuracağım en son şiirsel şey bu olacak. Bugüne kadar renkleri biraraya getirmedim; resimden hemen hemen hiç anlamam... Yine de bahçıvanlık zevkimi gösterecek alçakgönüllü bir çalışma yapabileceğime inanıyorum.

Şafakla birlikte uyandım. Takdire şayan özverimin, çalışmamı gerçekleştirmek için yeterli olacağına inanıyordum.

Çiçekleri gördüm (akarsu yarıklarında bol bol vardı). En az çirkin görünenleri kökünden söktüm. Rengi belirsiz olanların bile hemen hemen hayvansı bir canlılığı vardı. Bir süre sonra, artık koltuğumun altına sığmadıkları için onları bir düzene sokmak üzere elime aldım: Hepsi ölmüştü.

Tasarımdan vazgeçmek üzereydim, fakat müzeden bakınca biraz daha yukarda bol çiçekli bir başka yer olduğunu anımsadım... Vakit erken olduğu için onları görmeye gitmemin bir tehlikesi yokmuş gibi geldi bana. Büyük bir olasılıkla yabancılar hâlâ uyuyor olmalıydılar.

Çiçekler küçük ve sertti. Birkaç tane kopardım. Ölmek için o aşırı aceleciliği göstermiyorlardı.

Sakıncaları: Boyları ve müzenin görüş alanı içinde olmaları.

Bütün sabahı, saat ondan önce kalkma cesaretini gösterecek herhangi bir kimse tarafından fark edilmeyi göze alarak geçirdim. Yazgının bu alçakgönüllü girişimi cezalandırılmadı gibi geldi bana. Çiçekleri toplamaya çalıştığım sürede hep müzeyi gözetledim ama orada kalanlardan hiçbirini görmedim. Bu, onların da beni görmediklerini düşünmeme yardımcı oldu.

Çiçekler çok küçük. Eğer minik bir bahçe yapmak istemiyorsam binlercesini dikmek gerekecek (böyle bir bahçe daha güzel ve yapması daha kolay olurdu; ama kadının onu görmemesi tehlikesi var).

Bahçenin karelerini hazırlamak, toprağı kazmak (toprak çok sert ve engebeli kısımlar epeyce fazla) ve onu yağmur suyuyla sulamak için özenle çalışmaya koyuldum. Toprağı hazırlamayı bitirince başka çiçekler aramam gerekecek. Beni ansızın yakalamamaları ve özellikle çalışmamı kesmemeleri ya da bitmeden önce fark etmemeleri için elimden geleni yapacağım. Bitkilerin birtakım kozmik gereksinmelere bağımlı olduklarını unuttum. Yine de, bunca tehlikeyi göze alıp bu kadar yorulduktan sonra çiçeklerin günbatımına kadar canlı kalmayacaklarına inanamam.

Bahçe sanatında deneyimim çok az; her şeye karşın yapıtım, çayırların ve dikenlerin arasında heyecan verici olmayı sürdürecek. Doğal olarak bu, uydurma bir bahçe olacak! Planıma uygun olarak bu akşam çok bakımlı görünmeli; ama belki de yarın ölü ya da çiçeksiz bir bahçe olacak (rüzgâr çıkarsa).

Yaptığım tasarıyı gözler önüne çıkarmaktan biraz utanıyorum: Ellerini dizinin üstünde kavuşturmuş görkemli bir kadın, oturmuş, güneşin batışını seyrediyor; üstü yapraklarla örtülü ufak tefek bir adam kadının önünde diz çökmüş (bu kişiliğin altına parantez içinde "Ben" sözcüğünü koyabilirim).

Şöyle bir yazı olacak:

Uzak ve gizemli değil, yüce,
Gülün canlı sessizliğiyle.

Yorgunluğum neredeyse bir hastalık halini aldı. Akşamın altısına kadar ağaçların altında rahatça yatabilirim. Bunu biraz sonraya bırakacağım. Yazmaya bizi böylesine zorlayan şeyin sinirler olduğunu düşünüyorum. Ama bahane olarak kendime bulduğum şey, davranışlarımın bana şu üç yazgıdan birini hazırladığıdır: Kadınla birlikte olmak, yalnızlık (yani son yıllarımı içinde geçirdiğim ve kadını gördükten sonra artık olanaksız olan ölüm) ya da korkunç adalet. Hangisini seçmeli? Bunu zamanında bilmek çok güç. Bununla birlikte, bu günlüğün yazılması ve okunması bu çok yararlı olacak tahminde bana yardımcı olabilir; belki en uygun geleceği kurmakta da bana yardım edebilir.

Harika bir zanaatkâr gibi çalıştım; yapıt, onu ortaya çıkaran hareketlerle her türlü ilişkinin dışında. Belki de büyüsü buna bağlı; ayrıntılara, her çiçeği dikme ve aynı sıraya koyma güçlüğüne özenle yaklaşmak gerekiyordu. İşin gidişi, yapıtı bitmiş olarak düşünmeye izin vermiyordu: Bu, çiçeklerin karmakarışık bir beraberliği ya da bir kadın olabilirdi.

Yine de yapıt hazırlıksız yapılmışa benzemiyor; doyurucu bir güzelliği var. Tasarımı gerçekleştiremedim. Elleri

ni dizlerinden biri üzerine kavuşturmuş oturan, düşünceli bir kadın tasarlamak ayakta bir kadın tasarlamaktan daha güç değil; ama bunu çiçeklerle yapmaya kalkışınca birincisini gerçekleştirmek hemen hemen olanaksız. Güneşin batışını seyreden kadın karşıdan, ayakları ve başı yandan. Yüzü ve menekşe rengi çiçeklerle yapılmış bir fular baş kısmını oluşturuyor. Deri iyi değil. Beni hem iten, hem çeken bu bronzlaşmış teni vermekte başarılı olamadım. Elbisesi mavi çiçeklerden, kenarı beyaz. Güneş, burada bulunan şu garip ayçiçeklerinden. Deniz, elbiseyle aynı çiçeklerden. Kendimi yandan, diz çökmüş olarak gösteriyorum. Çok küçüğüm (kadının boyunun üçte biri kadar) ve rengim yeşil, yapraklardan yapılmış.

Yazıyı değiştirdim. İlki çiçeklerle yazmak için çok uzun göründü. Şöyle yaptım:

Bu adada ölümümü uyandırdın.

Uykusuz bir ölü olmak hoşuma gidiyordu. Bu hoşnutluğum yüzünden az kaldı inceliği elden bırakıyordum; tümce kendiliğinden bir yakınma içerebilirdi. Yine de onu atıvermeye gönlüm razı olmuyordu. Sanıyorum ki şu iki şey gözümü kör etmişti: Kendimi eski bir ölü olarak tanıtmanın hoşnutluğu; ve bu kadının yanında ölümün olanaksız olduğuna dair edebi ya da rüküş düşüncenin keşfi. Monotonlukları içinde bu saptırmalar neredeyse canavarca bir hal almıştı:

Bu adadaki bir ölünün uykusunu yok ettin.

ya da:

Ölmedim, sevdalıyım.

Cesaretim kırıldı. Çiçeklerin verdiği ilham şöyle söyletiyor:

Bir sevdanın çekingen saygısı.

Ve her şey en normal ve en öngörülebilen biçimde, ama hiç beklenmedik bir tatlılıkla bitti. Mahvoldum. Bu küçük bahçeyi yaparak Aias'ın –ya da şimdi unuttuğum bir Yunan ismi olabilir– hayvanları bıçakladığı zaman yaptığı yanlış kadar büyük bir hata işledim; ama ben bu durumda bıçaklanan hayvanları temsil ediyorum.

Kadın her zamankinden daha erken geldi. İçinden bir kitabın yarısı dışarı çıkmış çantasını bir kayanın üstüne bıraktı ve daha düz olan bir başkasının üstüne örtüyü yaydı. Üstünde tenis elbisesi vardı; başına menekşe rengi bir fular sarmıştı. Bir an gözleri denize dalıp gitti; sonra kalktı ve kitabını aldı. İnsanın yalnızken yaptığı gibi rahat davranıyordu. Küçük bahçenin yanında geziniyordu, ama onu görmemezlikten geldi; görmemesine kızmadım; tersine, kadının görünmesiyle birlikte, umudumu sonsuza dek yok eden bir yapıtı geri çekememekten üzgün, yaptığım büyük yanlışı anlamıştım. Yavaş yavaş, belki de bilincimi kaybetmeye varan bir dinginliğe kavuştum. Kadın kitabı açtı, bir elini sayfaların arasına koydu ve akşamı seyretmeye koyuldu. Hava kararmadan gitmedi.

Şimdi hakkımda verilen hükmü düşünerek teselli buluyorum. Adil mi, değil mi? Bu zevksiz bahçeyi ona adadıktan sonra ne umabilirdim ki? Ama, madem ki onu eleştirebiliyorum, isyan duygusu hissetmeksizin, bu yapıtın beni mahvetmemesi gerektiğine inanıyorum. Her şeyi bilen biri olarak, bu bahçenin korkutacağı bir insan evladı değilim ben. Ama, yine de onu ben yarattım.

Burada, yaratmanın tehlikelerinin, içinde dengeli bir biçimde ve eşzamanlı olarak farklı bilinçler barındırmanın zorluğunun ortaya çıktığını söyleyecektim. Ama neye yarar? Bu avunmaların hepsi boş. Her şey mahvoldu: Kadınla birlikte olma, önceki yalnızlık. Çaresiz, şu andan sonra haklı görülemeyecek bu monolog içinde dikkafalılıkla ayak direyip duruyorum.

Sinirliliğime karşın, bugün, kusursuz dinginlikten ve kadının görkeminden payını alan akşam solarken esinin gel-

diğini hissettim. Bu rahatlık bütün gece boyunca benliğimi kapladı; düşümde, Kalküta'da, Ombrellieri'yle gittiğim şu kör kadınlar genelevini gördüm. Kadın orada belirdi ve genelev, gittikçe, yalancı mermer kaplı zengin bir Floransa sarayına dönüşüyordu. Ve ben, karmaşık bir duyguyla bağırıyordum: "Ne kadar romantik!", şairce bir neşe ve kibirden ağlamaklı.

Ama birkaç kez uyandım, kadının titiz inceliği yanında benim beceriksizliğim boğazıma sarılmıştı. Onu unutmayacağım: Çirkin bahçemin onda uyandırdığı hoşnutsuzluğu saklamasını bildi ve saygılı bir biçimde onu görmezlikten geldi. Güneşin doğuşuna kadar bir fonografın durmadan yinelediği *Valencia* ve *Tea for Two*'nun sesleri de belleğimi altüst etti.

Yazgım üstüne yazdığım her şey –umut ya da korku içinde; şaka ya da ciddi– onurumu kırıyor.

Tatsız bir duyguya kapılıyorum. Bana öyle geliyor ki, edimlerimin uğursuz boyutunu uzun zamandan beri biliyordum ama dikkafalılıkla ve umursamazlıkla direttim... Bu, ancak düşte ve çılgınlık anında gösterebileceğim bir davranış biçimiydi... Bugün öğle uykusunda bana bir simge, bir işaret gibi görünen şu düşü gördüm: Kriket oynuyordum, birden, oyunumun akışı içinde bir adamı öldürmekte olduğumu anladım. Bu adam, kaçınılmaz olarak, bendim.

İşte, karabasan hâlâ sürüyor... Başarısızlığım kesin ve ben düşler anlatıp duruyorum. Uyanmak istiyorum, ama, en zalim düşlerden kurtulmaya engel olan o dirençle karşılaşıyorum.

Bugün, kadın, ilgisizliğini hissetmemi istedi. Bunu başardı. Ama yöntemi insanlıkdışı bir yöntem. Kurban benim; yine de, durumu tarafsız bir biçimde değerlendirdiğimi sanıyorum.

O iğrenç tenisçiyle birlikte geldi. Adamın varlığı kıskançlığa karşı bir panzehir olmalı. Çok uzun boylu. Üstünde nar çiçeği renginde aşırı bol bir tenis ceketi, beyaz bir

pantolon ve ayağında beyazlı sarılı kaba ayakkabılar vardı. Sakalı takma gibiydi. Derisi kadınsı, parlak ve şakaklarında damarlı. Gözleri kara, dişleri iğrenç. Küçük, yuvarlak ağzını çok fazla açarak bir çocuğunki gibi tiz bir sesle, küçük, yuvarlak, alt dişlerine dayalı kırmızı dilini göstererek konuşuyor hep. Elleri kocaman, solgun; terli olduklarını fark ediyorum.

Hemen saklandım. Kadının beni görüp görmediğini bilmiyorum; öyle sanıyorum ki gördü, çünkü bir an bile, beni gözleriyle arıyor gibi bir tavır takınmadı.

Eminim ki adam uzunca bir süre bahçenin farkında değildi. Kadınsa görmemiş gibi yaptı.

Fransızca bir-iki bağırış işittim. Sonra konuşmadılar. Denizi seyretmeye dalmışlardı, birdenbire çok kederlenmiş gibiydiler. Adam bir şeyler söyledi. Onlara yaklaşmak için dalgaların kayalara her çarpışında çabucak iki-üç adım atıyordum. Bunlar Fransızdı. Kadın başını salladı; ne dediğini anlamadım, ama herhalde bu bir 'hayır' işaretiydi; gözlerini kapalı tutuyor ve acıyla ya da kendinden geçmiş gibi gülümsüyordu.

— İnanın bana Faustine, dedi sakallı güçlükle bastırdığı bir umutsuzlukla. O zaman adını öğrendim: Faustine. (Ama bütün önemini yitirdi.)

— Hayır... peşinde olduğunuz şeyi biliyorum...

Gülümsüyordu, ne acı ne de esriklik vardı bu gülümsemede, uçarı bir gülümsemeydi. O anda ondan nefret ettiğimi anımsıyorum şimdi. Hem sakallıyla hem de benle alay ediyordu.

— Birbirimizle anlaşamamamız ne kötü. Vakit çok az: Yalnızca üç gün, sonra hiçbir şeyin önemi kalmayacak artık.

Durumu iyi anlayamıyorum. Görünüşte bu adam benim rakibim. Kederli göründü bana; kederinin bir aldatmaca olması beni şaşırtmazdı. Faustine'in oyunu çekilir gibi değil, neredeyse kaba.

Adam söylediği sözlerin önemini azaltmak istedi. Aşağı yukarı şu anlamda birkaç tümce söyledi:

— Endişelenmenize gerek yok. Sonsuza dek tartışacak değiliz...

— Morel, diye budalaca yanıtladı Faustine, sizi çok gizemli bulduğumu biliyor musunuz?

Faustine'in sorduğu sorular adamı şakacı tavrından vazgeçiremedi.

Sakallı, fuları ve çantayı almaya gitti. Birkaç metre ilerde, bir kayanın üstündeydiler. Onları sallayarak döndü ve şöyle dedi:

— Size söylediklerimi ciddiye almayın... Bazen öyle sanıyorum ki sizin merakınızı uyandırabilirsem... Kızmayın sakın...

Gidip gelirken zavallı küçük bahçemi çiğnedi. Bunu bilinçli olarak mı, yoksa öfke verici bir bilinçsizlikle mi yaptığını bilmiyorum. Faustine onu gördü, onu gördüğüne yemin ederim ve bu apaçık hakaretten beni kurtarmak için hiçbir şey yapmadı. Neredeyse meraktan çatlayarak, hafif bir tebessümle adama sorular sormayı sürdürdü. Tutumu bana çok iğrenç görünüyor. Bu bahçe zevksiz, kabul. Ama neden onu bir sakallıya çiğnetiyor? Ben yeterince çiğnenmedim mi?

Hem bu tür insanlardan ne beklenebilir? Her ikisinin de tipi, açık saçık kartpostal satanların her zaman aradıkları ideal tiplere tıpatıp uyuyor. Birbirleriyle çok güzel uyuşuyorlar doğrusu: Solgun bir sakallı ve kocaman gözlü, iri yarı bir çingene... Onları daha önce Caracas'ta Portico Amarillo'nun en iyi koleksiyonlarında gördüğüme inanasım geliyor.

Bununla birlikte, kendime şunu sorabilirim: Ne düşünmeli? Kuşkusuz bu çok kötü bir kadın. Ama neyin peşinde? Belki hem benimle, hem de sakallıyla oyun oynuyor; ama benimle oynamak için sakallıyı bir alet olarak kullanması da mümkün. Ona acı çektirmek pek umurunda değil. Morel'e gösterdiği dikkat, belki de beni görmezlikten gelme şeklinin bir abartısından ve bu yapmacık davranışının sonuna, hem de en son kertesine geldiğinin işaretinden başka bir şey değil.

Ama, ya öyle değilse?.. Uzun zaman var ki beni görmüyor... Eğer bu böyle sürerse ya onu öldüreceğim ya da deli olacağım. Bazı anlar, bu adanın sağlığa son derece zararlı güney kısmının beni görünmez yapıp yapmadığını soruyorum kendime. Bu benim için bir kolaylık olurdu: Hiçbir tehlikeyle karşılaşmadan Faustine'i kaçırabilirdim.

Dün kayalıklara gitmedim. Bugün kendi kendime birkaç kez oraya gitmeyeceğimi söyledim. İkindi ortalarına doğru gideceğimi anladım. Faustine orada değildi ve kim bilir ne zaman gelecekti. Benimle eğlenmeyi bitirdi (bahçemi çiğneyerek). Şimdi varlığım onu sıkıyor olmalı artık, tıpkı bir kez hoşa giden ve tekrarlanmak istenmeyen bir şaka gibi. Bunun olmaması için gerekli önlemi alacağım.

Ama, kayaları geçerken bir çılgın gibiydim: "Bu benim hatam," diyordum kendi kendime (Faustine kendini göstermiyorsa). Ona saygısızlıkta bulunmaya aşırı kaptırdım kendimi.

Tepeye tırmandım. Bir grup bitkinin arkasından çıkar çıkmaz iki erkek ve bir kadınla burun buruna geldim. Nefesim kesilmiş, olduğum yerde kalakaldım; aramızda hiçbir şey yoktu (beş metrelik boş ve alacakaranlık bir alan). Adamların sırtı bana dönüktü; kadın tam karşıda oturmuş, bana bakıyordu. Yerinden sıçradığını gördüm. Birdenbire geri döndü, gözleri müzeye yönelmişti. Hemen çalılıkların ardına saklandım. Neşeli bir sesle:

— Bu saat, hayalet öyküleri anlatılacak bir saat değil. Dönelim, dedi.

Gerçekten birbirlerine hayalet öyküleri mi anlatıyorlardı, yoksa garip bir şeyler olduğunu (benim ortaya çıkışım) anlatmak için mi hayaletler tümceye karışmışlardı, bilmiyorum.

Gittiler. Oradan uzak olmayan bir yerde bir erkek ve bir kadın geziniyordu. Ansızın üstüme gelmelerinden korktum. Çift yaklaştı. Çok iyi tanıdığım bir ses işittim:

— Bugün görmeye gitmedim...

(Yüreğim çok hızlı çarpıyordu. Bana öyle geliyor ki tümce benimle ilgiliydi.)

— Buna çok mu üzülüyorsun?

Faustine'in ne yanıt verdiğini bilmiyorum. Sakallı işi epey ilerletmişti; birbirlerine sen diye hitap ediyorlardı.

Alçak topraklara döndüm, deniz beni alıp götürene kadar orada kalmaya karar vermiştim. Eğer yabancılar beni aramaya gelirlerse teslim olmayacağım, kaçmayacağım.

Faustine'e görünmeme kararım dört gün sürdü (başıma çok iş açan iki gel-git yüzünden).

Kayalara gitmek için erkenden yola düştüm. Biraz sonra Faustine ve sahte tenisçi geldiler. Fransızca'yı yanlışsız konuşuyorlardı; çok yanlışsız; hemen hemen Güney Amerikalılar gibi:

— Bana olan bütün güveninizi kaybettiniz mi?

— Hepsini.

— Eskiden bana inanırdınız.

Dikkat ettim, artık "sen" diye konuşmuyorlardı; ama birbirlerine "sen" demeye başlayan insanların arada bir "siz"e dönmekten kurtulamadıklarını anımsadım. Belki de kulak misafiri olduğum konuşmanın etkisi altında böyle düşünüyorumdur. Bir de, aklımı kurcalayan şu 'geçmişe dönüş' fikri vardı, ama bu konuda başka verilere dayanıyordum.

— Eğer sizi Vincennes'deki ikindiden önceki o ana götürebilseydim bana inanabilir miydiniz?

— Artık hiçbir zaman size inanamam. Asla.

— Geleceğin geçmişe etkisi, dedi Morel, çok alçak bir sesle ve inanmış bir tonla.

Sonra denizin karşısında sessiz kaldılar. Adam, sanki onu ezen bir sıkıntıdan kurtulmak ister gibi konuştu:

— İnanın bana Faustine...

İnatçı gibi geldi bana: Sekiz gün önce işittiğim aynı yakarışları yineliyordu.

—Hayır... peşinde olduğunuz şeyi biliyorum.

Konuşmaları yineleniyor; bunu doğrulamak olanaksız. Bununla birlikte okur, içinde bulunduğum durumun *acı meyvesini vermekte* olduğunu düşünmesin; *zulme uğramış, yalnız, insandan kaçan* sözcüklerinin bu kadar kolay yan yana gelmesi de onu memnun etmesin. Bu konuyu davamdan önce araştırdım: Karşılıklı konuşmalar, daha önce taraflarca bilinen ya da hissedilen haber (örnek: Hava durumu haberleri), kırgınlık ya da sevinç (örnek: Entelektüel olanlar) alışverişidir. İtici güç, her zaman, konuşmak, anlaştıkları ya da anlaşamadıkları şeyleri dile getirmek isteğidir.

Onlara bakıyor, onları işitiyordum. Ne olduğunu anlayamadığım tuhaf bir şeyler dönüyordu. Bu saçma rezalet sinirlerimi ayağa kaldırmıştı.

—Peşinde olduğum her şeyi size söyleseydim...

— Size hakaret mi ederdim?

— Belki de birbirimizi anlardık. Vakit çok az: Üç gün. Birbirimizi anlamamamız gerçekten çok büyük bir talihsizlik.

Faustine'in ve sakallının sözleri ve davranışları, bilincimde yavaş yavaş, ama aslında tam zamanında, sekiz gün önceki sözleri ve davranışlarına denk düşüyordu. Acımasız sonsuz dönüş. Yine de denk düşme tam değildi: Geçen sefer Morel'in ayakları altında ezilen bahçem, bugün, toprağa karışmış ölü çiçek saplarıyla kaplı bir çamur deryasıydı.

İlk anda kendimden memnun olduğumu hissettim. Şunu bulduğuma inandım: Davranışlarımızda değişmeyen ve beklenmedik yinelenmeler olmalı. Uygun bir fırsat bunu gözlemlememi sağlamıştı. Aynı kişiler arasında geçen birçok görüşmenin gizli tanığı olmamız ender olan bir şeydir. Tiyatrodaki gibi, yaşamda da sahneler yineleniyor.

Faustine'i ve sakallıyı dinlerken önceki konuşmalarından aklımda kalan anıları bir düzene koyuyordum (birkaç sayfa geride onları anımsadığım gibi yazmıştım).

Bu sözde buluşun, sadece anılarımdaki doğruluk eksikliğinden ya da gerçek bir sahnenin, unutkanlıklarla sadeleş-

miş bir başka sahneyle karşılaştırılmasının basit bir sonucu olmasından korktum.

Sonra, ani bir öfkeyle, bütün bunların yalnızca gülünç bir gösteri, bana karşı sahneye konmuş bir komedi olduğundan kuşkulandım.

Burada düşüncelerimi açıklamak zorundayım. En uygun taktiğin, Faustine'de bizim çok önemli olduğumuz duygusunu yaratmak olduğundan hiç kuşku duymadım (sakallı bunun dışındaydı). Bu kişiyi cezalandırmak, gülünç duruma düşürecek biçimde aşağılayarak eğlenmek isteğini duymaya başlamıştım.

Sonunda fırsat çıktı. Nasıl yararlanmalı bundan? Bunu elde etmek için arzu duyuyordum (öfkem sürekli kafamdaydı).

Sanki düşünceye dalmış gibi hareketsiz, yolunu keseceğim anı bekledim. Sakallı, Faustine'in fularını ve çantasını almaya gitti. Onları sallayarak ve konuşarak geri dönüyordu (geçen sefer olduğu gibi):

Size söylediklerimi ciddiye almayın. Bazen, öyle sanıyorum ki...

Faustine'in birkaç metre ötesindeydim. Tam olarak ne yapacağımı bilmeden, ama bir şeyler yapmaya kesin kararlı ileri atıldım. Kendiliğinden gerçekleşiveren davranış kabalığın kaynağıdır. Sanki Faustine'e tanıtıyormuşum gibi sakallıyı parmağımla gösterdim ve bağırdım:

— *La femme à barbe, Madame Faustine! (Madam Faustine, sakallı bir kadın o!)*

Pek başarılı bir alay olmamıştı bu, kimi hedef aldığı bile belli değildi.

Sakallı, Faustine'e doğru ilerlemeyi sürdürdü. Bana çarpmadı, çünkü hemen yana sıçradım. Kadın da, sorularını kesmediği gibi yüzündeki neşeyi de bozmadı. Serinkanlılığı beni hâlâ dehşete düşürüyor.

O zamandan bu akşama kadar, utançla karmakarışık, gidip Faustine'in ayaklarına kapanmak isteğine karşı savaştım durdum. Kendimi ancak güneşin batışına kadar tuta-

bildim. Kendimi mahvetmeye kararlı, eğer her şey yolunda giderse çok acıklı bir sahnede rol alacağım önsezisiyle tepeye doğru tırmandım. Yanılıyordum. Başıma gelenleri açıklamak olanaksız. Tepede kimse yok.

Tepeyi bomboş görünce bunun açıklamasını, beni yok etmek için kurdukları bir tuzakta buldum ve korktum. Yüreğim çarparak ve zaman zaman saklanarak müzeyi baştan başa gezdim. Ama, burada hiç kimsenin olmadığından emin olmak için, hatta dahası hiçbir zaman hiç kimsenin bulunmamış olduğundan emin olmak için ıssızlıkla örtülü gibi duran mobilyalara ve duvarlara bakmak yeterliydi. Yirmi güne yakın bir ayrılıktan sonra, pek çok odası olan bir evde bütün eşyaların bırakıldıkları yerde olup olmadıklarını söyleyebilmek güç; bununla birlikte, bana öyle geliyor ki, bu on beş kişi (bir o kadar da hizmetçi) tek bir kanepenin, tek bir lambanın yerini değiştirmemişler, ya da –bunu yaptılarsa da– her şeyi yerli yerine, önceki durumlarına getirmişler. Mutfağı, çamaşırlığı araştırdım; yirmi gün önce yarım bıraktığım yemek, yirmi gün önce kuruması için astığım çamaşır (müzenin bir dolabından çalmıştım) oradaydılar, biri kokuşmuş, öteki tertemiz, ikisi de el değmemiş durumda.

Bu boş evde, "Faustine! Faustine!" diye bağırdım. Kimse yanıt vermedi.

Bugün birbirine bağlayabildiğim iki olay –daha doğrusu: Bir olay ve bir anı– bir açıklama bulmakta bana yardım edebilir. Olay şu: Son zamanlarda kendimi yeni kökleri denemeye vermiştim. Sanıyorum Meksika'da yerliler, köklerin suyundan hazırlanan ve birkaç gün boyunca insana coşkunluk veren –anı bu (ya da unutkanlık)– bir içki hazırlamayı biliyorlar. Bundan çıkarılacak sonuç, (Faustine ve arkadaşlarının adada kalışlarıyla ilgisi açısından) mantıksal olarak kabul edilebilir. Yine de, onu ciddiye almak için rol yapıyor olmam gerekirdi. Rol yapıyor gibiyim: Faustine'i kaybettim ve şimdi bu sonuçları üçüncü bir kişiye ya da varsayılan bir gözlemciye anlatır gibi anlatmaya çalışıyorum.

Ama, kuşkucu biri olarak, kendi kaçak durumumu ve adaletin cehennemî kudretini anımsadım. Belki de bütün bunlar çok büyük bir kurnazlıktı. Artık beni yıkmalarına izin vermemeliydim, dayanma gücümün zayıflamasına engel olmalıydım: *Felâket* çok korkunç olabilirdi.

Kiliseyi, yeraltı geçitlerini gözden geçirdim. Yatmadan önce bütün adayı aramaya karar verdim. Kayalara, tepedeki çayırlığa, kumsala, alçak topraklara (aşırı bir tedbir sonucu) gittim. Yabancıların adada olmadığını kabullenmem gerekiyordu.

Müzeye döndüğümde hava hemen hemen kararmıştı. Kendimi sinirli hissediyordum. Elektrik ışığına gereksinim duyuyordum. Bir sürü düğmeye bastım: Akım yoktu. Bu olay düşüncemi doğruluyor gibi. Denizin kabarması ve çekilmesi motorlara gerekli enerjiyi sağlıyor olmalı (alçak topraklarda bulunan şu kanatlı çark ya da su türbini aracılığıyla). Yabancılar elektriği savurganca harcadılar. Son iki gel-gitten sonra uzun, dingin bir aralık oldu. Bu gece ben müzeye girdiğimde bu sükûnet sona erdi; sanki rüzgâr ve deniz adayı götürecek.

Birinci bodrumda, alacakaranlığın kocaman gösterdiği motorların ortasında kendimi çaresizlik içinde hissettim. Öyle ki, Faustine'in kaybolmasıyla, ölümün çağa uymayan hoşnutluğu bile bana kalmadığına göre, kendimi öldürmek için gerekli olan güç, bir anlam taşımıyordu.

Uzlaşmacı bir tutumla, yeraltı geçitlerine inişimi haklı göstermek için ışık jeneratörünü harekete geçirmeyi denedim. Çatı penceresinin kalın camlarına çarpan fırtınanın ortasında birkaç zayıf patlama oldu, sonra, içerisini yeniden sessizlik kapladı.

Nasıl çıktığımı anımsamıyorum. Yukarı çıktığımda bir motor gürültüsü işittim. Işık, ona aynı anda her yerde beliriverme yeteneğini veren çabuklukla her yana ulaştı ve beni iki kişiyle karşı karşıya getirdi: Birinin giysisi beyaz, ötekininki yeşildi (ahçı ve bir başka hizmetçi). İkisinden hangisinin sorduğunu bilemiyorum (İspanyolca):

— Söyler misiniz bana, neden bu uzak yeri seçti?

— Nedenini biliyordur herhalde (bu da İspanyolca). Kulağımı iyice kabarttım. Bunlar başka insanlardı. Bu yeni görünenler (yoksunluk, zehir ve güneşle ya da bu öldürücü adayla cezalandırılmış beynimin yaratıkları) İberyalıydılar ve konuşmalarından çıkardığım sonuca göre Faustine dönmemişti.

Sanki benim adımlarımı işitmemişlerdi, orada değilmişim gibi sakin bir sesle konuşmayı sürdürüyorlardı.

— Reddetmiyorum, ama, bu düşünce Morel'in aklına nereden geldi?..

Bir başka adam onlara öfkeyle bağırarak konuşmalarını kesti:

— Daha uzayacak mı? Yemek hazırlanalı bir saat oluyor.

Gözünü hiç ayırmadan baktı onlara (öylesine ayırmadan baktı ki, bana bakmak isteğine karşı bir savaşım verip vermediğini düşündüm), sonra bağıra çağıra kayboldu. Onu ahçı izledi; hizmetçi ters yöne doğru koştu.

Sakin olmaya çalışıyordum, ama titriyordum. Bir gong yankılandı. O zaman, bizzat kahramanların da korkuyu tanıdıkları anlardan birine şahit oldum. Şu anda bile sakinleştiklerini sanmıyorum. O anda korkum doruk noktasına erişti. Neyse ki bu kısa sürdü. Onu yemek salonunda birkaç kez görmüştüm. Kaçmak istedim. Kendimi tuttum. Kaçmak olanaksızdı. Fırtına, sandal, gece... Fırtına dinmiş olsaydı bile bu aysız gecede açık denize girmek daha az korkunç olmayacaktı. Alçak topraklara gelince, kesinlikle sular basmıştı oraları. Kaçışım beni fazla uzağa götürmeyecekti. En iyisi dinlemek, bu insanların davranışlarını gözetlemek ve umut etmekti.

Çevreme bakındım ve merdivenin altındaki boşluğa saklandım (kendime cesaret vermek için gülümseyerek). Yaptığım (bunu çok daha sonra düşündüm) çok aptalca birşeydi. Beni aramaya kalksalardı kesinlikle buraya bakarlardı. Bir süre hiç düşünmeden, dingin, ama hep şaşkın, öylece kaldım.

Karşımızda iki sorun vardı:

Adaya nasıl gelmişlerdi? Bu fırtınada hiçbir kaptan kıyıya yanaşmaya cesaret edemezdi; kayıklarla kıyıya çıkmayı ve yolcularla eşyaların aktarımını tasavvur etmek saçmaydı.

Ne zaman gelmişlerdi? Yemek epey bir süredir hazırdı; ben motorlara ineli çok çok on beş dakika geçmişti ve o zaman ada bomboştu.

Morel'den söz etmişlerdi. Öyleyse aynı kişilerin dönüşü söz konusuydu. Yüreğim çarparak, Faustine'i, yeniden görmemin olanaklı olabileceğini düşündüm.

Kafa karışıklığımın sonunu ve beni ansızın tutuklayışlarını önceden yaşayarak ortaya atıldım.

Hiç kimse yoktu.

Merdiveni çıktım, asma katın koridorları boyunca ilerledim; dört balkondan birinden, pişmiş topraktan yapılmış tanrıçayla yaprakların arasından, yemek salonunun tam üstünde, aşağı doğru eğilerek baktım.

Masanın çevresine bir düzineden fazla insan oturmuştu. Bunların Yeni Zelandalı ya da Avustralyalı turistler olabileceğini düşündüm. Bana öyle geldi ki, yerlerine çok iyi yerleşmişlerdi ve bir süre sonra kalkıp gideceğe hiç benzemiyorlardı.

Anılarım çok belirgin. Yemek için toplananları gördüm, onları turistlere benzettim, burada geçici olarak bulunmadıklarını gözlemledim ve işte tam o sırada Faustine'i düşündüm. Onu aradım ve bulmam uzun zaman almadı. Hoş bir sürprizle karşılaştım: Sakallı, Faustine'ın yanında değildi; içimi kısa süren bir sevinç kapladı: Sakallı orada değildi (ama daha sonra onun Faustine'in karşısında olduğunu anladım).

Konuşmalar uzayıp gidiyordu. Morel ölümsüzlük konusunu ortaya attı. Yolculuklardan, kutlamalardan, yöntemlerden (beslenmeyle ilgili) söz edildi. Faustine'le sarışın bir kadın ilaçlardan konuştular. Yeşil gözlü, saçlarını özenle taramış, doğulu tipindeki Alec, inandırıcı ve başarılı ol-

mayan bir biçimde yün işlerinden söz etmeyi denedi. Morel, coşkuyla, bir top sahası ya da bir tenis kortu yapma tasarısını geliştirmeye girişti.

Müzede oturanları daha iyi tanımaya başladım. Faustine'in solunda bir kadın vardı –Dora mı?–, sarışın, kıvırcık saçlı, çok gülen, iri kafalı biriydi ve ona azgın bir at görünümü verecek biçimde hafifçe öne eğilmişti. Öbür yanında, gözleri canlı, kalın kaşlarını çatmış, esmer, genç bir adam vardı. Ondan sonra tahta göğüslü, kolları çok uzun, sıkılmışa benzeyen uzun boylu bir kadın görünüyordu. Bu kadının adı İrene'ydi. Sonra, tepeye çıktığım gece '*Hayalet öyküleri anlatılacak bir saat değil bu,*' diyen kadın. Ötekileri anımsamıyorum.

Çocukken kitap resimlerinde birtakım buluşlar yaparak eğlenirdim: Çok uzun süre onlara bakardım ve nesneler belli belirsiz ortaya çıkmaya başlarlardı. Bir süre, sıkıntı içinde, kadınları, kaplanları ya da kedileriyle Fujita'nın panolarına bakarak oyalandım.

Sofradakiler salona geçtiler. Çok uzun bir sürede korkudan kıvranarak –düşmanlarım ya salonda ya da bodrumdaydı (hizmetçiler)– servis merdiveninden paravanın arkasına gizlenmiş kapıya kadar indim. İlk gördüğüm şey, kaymaktaşından yapılmış büyük kupaların yanı başında dikiş diken bir kadın oldu; adı İrene olan bu kadın bir başka kadınla konuşuyordu. Aramayı sürdürdüm ve görülme tehlikesine karşın, Morel'i bir masada beş kişiyle kâğıt oynarken fark ettim; sırtı bana dönük olan kadın Faustine'di; masa küçüktü, oyun oynayanların ayakları birbirine çok yakındı. Faustine'in ve Morel'in ayaklarının birbirine dokunup dokunmadığını kaygı içinde anlamaya çalışırken olup biten her şeye karşı hissiz birkaç, belki de pek çok dakika geçirdim. Bu içler acısı uğraş, yusyuvarlak gözlerini üstüme dikmiş kırmızı yüzlü hizmetçiyi salona girmeden önce gördüğüm zaman birdenbire bitti, yerini korkuya bıraktı. Adımlar işittim. Koşarak uzaklaştım. Akvaryumun üstündeki yuvarlak salonda, kaymaktaşından sütunların

birinci ve ikinci sırası arasına saklandım. Altımda, buraya gelişimden kısa bir süre sonra kokuşmuş olarak çıkardığım balıklara benzeyen balıklar yüzüyordu.

Kendimi daha dingin hissedince kapıya yaklaştım. Faustine, Dora –masada yanında oturan– ve Alec merdivenleri çıkıyorlardı. Faustine çok özenli bir yavaşlıkla hareket ediyordu. Uçsuz bucaksız bedeni, uzun bacakları ve aptalca şehveti yüzünden dinginliğimi, evreni, anılarımı, yaşamla dopdolu iç sıkıntımı, zararsız bir kökün ve bataklığın alışkanlıklarını tanımanın bana kazandırdığı bu zenginliği kaybetmek tehlikesini göze alıyordum.

Onları izledim. Birdenbire bir odaya girdiler. Karşıda açık bir kapı, aydınlık ve boş bir oda buldum. Büyük bir dikkatle odaya girdim, kuşkusuz daha önce orada biri vardı ve ışığı söndürmeyi unutmuştu. Tuvalet masasının ve yatağın görünüşü, kitap, çamaşır ve en küçük bir karışıklık olmayışı ve her şey, burada hiç kimsenin kalmadığını kanıtlıyordu.

Müzenin öteki sakinleri odalarına çekildikleri zaman yeniden endişeye kapıldım. Merdivende ayak sesleri işittim ve elektrik düğmesini çevirmek istedim, ama bu olanaksızdı: Düğme yerinden oynamıyordu. Diretmedim. Hatta boş bir odada ışığın sönmesi dikkat çekebilirdi.

Elektrik düğmesi olayı olmasaydı, kapıların altından söndüğünü gördüğüm pek çok ışığa ve yorgunluğa kapılıp belki ben de uyumaya bırakacaktım kendimi (koca kafalı kadının Faustine'in odasında olmasının verdiği rahatlığa da kapılarak!). Eğer biri koridordan geçerse ışığı söndürmek için odama girebilir diye düşündüm (müzenin geri kalan kısmı şimdi karanlığa gömülmüştü). Belki de bu kaçınılmazdı, ama büyük bir tehlike yaratmıyordu. Düğmenin işlemediğini fark edince başkalarını rahatsız etmemek için gidecekti. Biraz saklanınam bana yeterdi.

Dora'nın başı göründüğünde bütün bunları düşünüyordum. Bakışı beni yaladı geçti. Işığı söndürmeyi denemeden çekip gitti.

Bir süre korku içinde öylece kaldım. Sonunda gitmeye karar verdim, ama çıkmadan önce, saklanacak güvenli bir yer bulabilmek için kafamda bütün evi dolaştım. Buradan çıkmak, Faustine'in kapısını gözetleyebildiğim bu odadan ayrılmama neden olacaktı. Yatağın üstüne oturdum ve uyudum. Bir süre sonra düşümde Faustine'i gördüm. Odaya giriyordu. Yanı başıma geliyordu. Uyandım. Işık sönmüştü. Kımıldamamak ve karanlıkta görmeye alışmak için kendimi zorladım; ama ne soluk soluğa olan nefesimi ne de korkumu bastırabiliyordum.

Kalktım, koridora çıktım; fırtınadan sonraki sessizliği dinledim; onu bozan hiçbir şey yoktu.

Koridorda yürümeye başladım, sanki birdenbire bir kapı açılıverecek, kaba eller, haşin ve alaycı bir ses kaderime hâkim olacaktı. Şu son günlerde yakamı bir türlü bırakmayan bu garip dünya, gördüklerimin bıraktığı izlenimler, sıkıntılarım, Faustine, her şey, hapishane ve darağacı yolundaki geçici bir menzilde çözüme kavuşacaktı. Karanlıkta çevreyi dikkatle kollayarak merdiveni indim. Bir kapıya ulaştım ve onu açmak istedim; olanaksızdı, hatta kapı tokmağını bile döndüremedim (kapı tokmağını işlemez hale getiren bu kilitleri tanıyordum); fakat pencerelerin işleyişini anlamıyordum; ispanyoletleri yoktu, kama çivileri işlemez olmuştu. Oradan çıkma olanağım olmadığına inanıyordum, telaşım artıyordu ve –belki de bu yüzden ve ışıksızlığın beni ittiği çaresiz durum nedeniyle– iç kapıların da açılmadığını fark ettim. Servis merdivenindeki ayak sesleri telaşımı doruğa çıkardı. Odadan nasıl çıkacağımı bilemedim. Bir duvarı el yordamıyla izleyerek koca kupalardan birine kadar sessizce ilerledim; güçlükle ve tehlikeye karşın içine girmeyi başardım.

Kaymaktaşının kayganlığı ve ampulün dayanıksızlığı arasında sıkışmış kulağım kirişte, uzun süre öylece kaldım. Faustine'in Alec'le yalnız kalıp kalmadığını, ikisinden birinin Dora'yla ya da ondan önce ya da sonra çıkıp çıkmadığını kendime sordum durdum.

Bu sabah bir konuşma gürültüsü beni uyandırdı (dinlemek için çok ağırlaşmıştım ve uykunun verdiği uyuşukluk vardı üstümde). Bir süre sonra bütün gürültüler kesildi.

Bu müzeden gitmek istedim. Kaymaktan, koca ampulü paramparça etmekten ve kafamı çıkarınca biri tarafından görülmekten korkarak doğruldum. Tamamen bitkin, büyük bir çabayla kaymaktaşı çanaktan indim. Sinirlerimin yatışmasını sağlayacak zamanı bulabilmek için perdelerin arkasına sığındım. O kadar güçsüzdüm ki, onları kımıldatamıyordum bile; bazı mezarları süsleyen taş perdeler kadar ağır ve katı görünüyorlardı bana. Hayâlgücüm uygar dünyadaki güzel beyaz ekmeği ve başka yiyecekleri canlandırıyordu kafamda: Kuşkusuz bunların hepsini mutfakta bulacaktım. Hafif baygınlıklar geçiriyor, gülme isteği duyuyordum; merdivenin girişine kadar korkusuzca ilerledim. Kapı açıktı. Hiç kimse yoktu. İçimi gururla dolduran bir ataklıkla mutfağa geçtim. Adımlar işittim. Dışarı açılan bir kapıyı açmak istedim, yine o acımasız kilitlerden biriyle karşılaştım. Birisi servis merdiveninden iniyordu. Girişe kadar koştum. Kapı aralığından, bir hasır sandalyenin ucunu ve üst üste atılmış bir çift bacağı gördüm. Ana merdivene geri döndüm: Orada da ayak sesleri işittim. Yemek odasında birileri vardı. Salona girdim, açık bir pencereyle birlikte, bir yanda İrene ile birlikte geçen gün hortlaklardan söz eden kadını, öte yanda elinde açık bir kitapla Fransızca dizeler söyleyerek bana doğru ilerleyen kalın kaşlı genç adamı fark ettim. Bir an durdum, sonra kararlı bir biçimde tam ortalarından, neredeyse onlara sürtünerek ilerledim; pencereden atladım ve düşmeden dolayı bacaklarım ağrı içinde (pencerenin zeminden yüksekliği üç metreden fazlaydı) birkaç kez düşe kalka, görülmüş olmaktan pek de endişe duymadan dere yatağından aşağıya doğru indim.

Yiyecek bir şeyler hazırladım, önce büyük bir iştahla, sonra daha yavaş ve isteksiz yemeğimi yedim.

Şimdi hemen hemen hiç ağrım kalmadı. Sakinleştim. Anlamsız görünmesine karşın, müzedeki insanların belki de beni

görmediklerini düşünüyorum. İşte gün sona eriyor ve hiç kimse beni aramaya gelmedi. Bu kadar şans insanı korkutuyor.

Yabancıların ikinci kez göründükleri tarihi belirlemek için, bu günlüğün okurlarına yardımcı olabilecek bir kanıt var elimde: İki ay ve iki güneş olayın ertesi günü göründü. Bölgesel bir görüntü söz konusu olabilirdi; bununla birlikte, bir yanda güneş ve ay, öte yanda deniz ve havanın oluşturduğu ve Rabul'dan ve kuşkusuz bütün bu bölgeden görülebilen bir serabın söz konusu olması bana daha olası görünüyor. Bu ikinci güneşin –belki de ötekinin bir suretidaha vahşi olduğunu gözledim. Bana öyle geliyor ki dün ve önceki gün arasında çok büyük bir ısı yükselmesi oldu. Sanki yeni güneş ilkbahara bir eyyam–ı buhur yazı ekledi. Geceleri çok aydınlık, havada dolaşan bir kutup aydınlığı var gibi. Bununla birlikte, burada iki aydan ve iki güneşten söz etmenin büyük bir yararı olmadığını düşünüyorum. İster daha bilimsel ve tam bilgiler nedeniyle, ister çıplak gözle yapılan gözlemle olsun, olay her yerde bilinen bir şey olmalı. Bunları şiirsel değerinden ya da meraktan anlatmıyorum, yalnızca, gazete alan ve doğumgününü bilen okurlarımın bu sayfaları tarihlendirebilmesi için anlatıyorum.

İki aylı gecelerin ilk günlerindeyiz. Fakat iki güneş daha önceleri de görüldü. Cicero *De Natura Deorum*'unda bundan söz eder:

Tum sole quod ut e patre audivi Tuditano et Aquilio consulibus evenerat.

Yanlış aktardığımı sanmıyorum.* Miranda Koleji'nde Bay Lobre, İkinci Kitap'ın ilk beş sayfasıyla Üçüncü Ki-

* Yanılıyor. En önemli sözcüğü unutuyor: *Geminato (Geminatus*'tan gelme; ikiz, ikili, yinelenmiş, bir daha olmuş anlamında). Tümcenin tamamı şöyle: *...tum sole geminato, quod, ut et patre audivi. Tuditano et Aquilio consulibus evenerat; quo quidem anno P. Africanus sol alter extinctus est:...* (Menéndez y Pelayo'nun çevirisi: "... Babam söylerken duyduğuma göre, iki güneş Tuditano ve Aquilio'nun konsüllüğü döneminde görülmüştü; Afrikalı Publio'nun öteki güneşi aynı yıl söndü." [İ. Ö. 183]) *(Yayımcının notu)*

tap'ın son üç sayfasını bize ezberletmişti. *Tanrıların Doğası*'ndan bütün bildiğim bu.

Yabancılar beni aramaya gelmediler. Onların, tepenin eteklerinde ortaya çıktıklarını ve kaybolduklarını görüyorum. Ruhumuz o kadar eksik bir yapıda ki (belki sivrisinekler yüzünden de olabilir) Faustine umudu olmadan, ama yürek darlığı da duymadan birdenbire geçmişe özlem duydum. Evcilleştirilmiş bir yalnızlığın efendisi olarak müzeye yeniden yerleştiğim o anın özlemini duydum.

Önceki gece ısrarla aydınlık bırakılan o odada ne düşündüğümü şimdi anımsamıyorum. Bu yabancıların doğasını, onlarla olan ilişkilerimi düşünüyordum.

Birtakım açıklamalar tasarlıyordum:

Ünlü vebaya yakalanmış olma olasılığı bir yandan hayâlgücü üzerinde etkili oluyor, örneğin insanlar, müzik, Faustine; öte yandan bedene etki ediyor: Belki de yukarıda saydığım etkilerin fark etmemi engellediği, ölümün ön belirtileri olan korkunç yaralar.

Kötü beslenmeyle birlikte alçak toprakların pis havasının beni görünmez yapmış olması da bir ihtimal. Yabancılar beni görmediler (ya da insanüstü bir kendine hâkim olma yetenekleri var; bilgece davranmanın hoşnutluğuyla örgütlenmiş, polisiye tasarılar peşinde oldukları kuşkusunu da gizlice bir kenara bırakıyorum.) İtiraz: Kuşlar, kertenkeleler, fareler ve sivrisinekler için görünmez değilim.

Aklıma şu da geliyor (biraz karışık da olsa): Başka bir yaratılışta, başka bir gezegenden gelmiş, gözleri olan, ama görmeye yaramayan; kulakları olan, ama işitmeye yaramayan varlıklar söz konusu olabilir. Düzgün bir Fransızca konuştuklarını anımsadım. Saçmalamalarımı daha da ileri götürdüm: Bu dilin, onların ve bizim dünyamız arasında farklı amaçlara erişmeye yönelik bir bağ olabileceğini düşünüyorum.

Rüyalarımı anlatma sapkınlığı beni dördüncü varsayıma götürdü. Dün gece rüyamda şunu gördüm:

Bir tımarhanedeydim. Bir doktorla uzun bir görüşme yaptıktan sonra (dava olabilir mi?) ailem beni oraya götürmüştü. Müdür Morel'di. Bazı anlar adada olduğumu biliyordum; bazı anlar kendimi tımarhanede sanıyordum; bazı anlar ise tımarhanenin müdürüydüm.

Ne bir düşü gerçek, ne de bir gerçeği delilik olarak görmenin gerekli olduğuna inanıyorum.

Beşinci varsayım: Yabancılar ölmüş arkadaşlarımdan oluşan bir topluluktu ve ben Dante ya da Swedenborg gibi bir seyyah, ya da farklı bir kasttan, başkalaşmasının değişik bir evresinde olan başka bir ölüydüm; bu ada araf ya da bu ölülerin cenneti olmalıydı (bu da birçok cennetin varlığı olasılığını içeriyor. Eğer ondan yalnız bir tane olsaydı ve herkes oraya gitseydi ve orada bizi muhteşem bir izdivaç ve edebiyat günleri bekleseydi birçoğumuz kendini ölüme bırakırdı.)

Romanlarda sıradan hortlakların niçin yakındıklarını şimdi anlıyorum. Ölüler varlıklarını yaşayanların arasında sürdürüyorlar. Bu onlara, alışkanlıklarını değiştirmeye, sigarayı bırakmaya ve kadınlara saldıran kimseler olma gururundan vazgeçmeye maloluyor. Görünmez olma düşüncesi dehşete düşürdü beni (peki ama, bizzat kendimle komedi oynamıyor muyum ben?); bu kadar yakınımda olan Faustine'in başka bir gezegende olma düşüncesi de korku saldı içime (Faustine adı yüreğimi burktu); ama ben öldüm, kimse bana ulaşamaz (Faustine'i göreceğim, onun gittiğini göreceğim ve yaptığım işaretler, yakarışlarım, zorlamalarım ona erişmeyecek); bütün bu korkunç çözümlemeler yoksun olduğumuz umutlardan başka bir şey değil.

Bu düşünceleri evirip çevirmek bana gerçek bir haz veriyordu. Yabancılarla olan ilişkimi, farklı terkipteki canlılar arasındaki bir ilişki olarak gösteren bütün kanıtları biraraya topladım. Belki de bu adanın üstüne, orada oturan ölülerin (ben ve hayvanların) bilincine varamadıkları büyük bir felaket çökmüştü; yabancılar daha sonra gelmiş olmalıydılar.

Tut ki öldüm! Bu raslantı beni o kadar heyecanlandırdı ki (yazınsal açıdan ve gururumu okşayarak)!

Yaşamımı özetledim. Paseo del Paraíso'daki akşamlarla hiç de heyecan verici olmayan çocukluğum; kendime yabancı olarak geçirdiğim tutuklanmamdan önceki süre; uzun kaçışım; bu ada üzerinde geçen aylar. Öyküme karışmak için ölüm iki fırsat yakalamıştı. Birincisi, Batı Sokağı 11 numarada, Pastora'nın tam karşısında kaldığım iğrenç aile pansiyonunun pembe renkli, pis kokan odasında polisin gelmesinden önceki günlerdeydi (yargılanmam son kararı verecek yargıçlar önünde olacaktı; kaçışım ve yolculuklarım, giyeceğim hükme göre, cennete, cehenneme ya da Araf'a olacaktı). Ölümün karışmak için elde ettiği öteki fırsat, sandalla yaptığım yolculuk olabilirdi. Güneş kafatasımı eritiyordu ve buraya kadar kürek çekmeme karşın, bilincimi buraya varmadan çok önce yitirmiş olmalıydım. Cehennem gibi bir aydınlık, suyun sallayışı ve gürültüsü, yaşamımız boyunca duyacağımız bütün acıların toplamından daha büyük bir acının dışında, o güne ait bütün anılar çok belirsiz.

Bunu uzun zamandır düşünüyordum, sonunda yoruldum ve daha az mantıkla sürdürdüm düşünmeyi: Yabancıların ortaya çıkışından önce ölmüş olamazdım; yalnızlıkta ölmüş olmak mümkün değil. Dirilmek için tanıkları ortadan kaldırmak gerekiyor. Bu kolay bir ortadan kaldırma olacak. Ben yokum: Onlar da yok oluşlarından kuşku duymayacaklar.

Bu arada, bir düş gibi, yalnızca kendime anlattığım, çok içten, inanılmaz coşkulu bir girişimi de tasarlıyordum.

Bu boş ve kanıtlanması imkânsız açıklamaları en sıkıntılı anlarımda aklımdan geçirdim. İnsan ve cinsel birleşme fazla uzun yorgunlukları kaldıramaz.

Bir cehennemde yaşıyorum. Güneşler bunaltıcı. Kendimi iyi hissetmiyorum. Turpa benzeyen çok lifli birkaç soğan yedim.

Sığ kayalıkların ortasında, hemen yakınımda bir gemi ansızın görünüverdiğinde (bu ana kadar denize bakmazlık etmedim sanıyorum) güneşler, biri ötekinin üstünde olmak üzere tam tepedeydiler. Sanki bir an uyuklamıştım (bu iki

güneş altında sinekler bile uykulu uçuyorlardı) ve sanki uyumuş olduğumun ya da uyandığımın hiç farkında olmadan saniyeler ya da saatler sonra uyanmıştım. Bu beyaz bir yük gemisiydi. *Sonum geldi* diye düşündüm öfkeyle. *Kuşkusuz adayı sömürmek için geliyorlar.* Sarı renkli –Royal Mail ya da Pacific Line gemilerinde olduğu gibi–, upuzun bacası üç kez öttü. Yabancılar tepenin eteklerine koştular. Birkaç kadın fularlarıyla işaretler yaptı.

Deniz hareketsizdi. Gemiden denize motorlu bir sandal indirdiler. Motoru çalıştırmak için bir saat kadar uğraşmaları gerekti. Subay ya da yüzbaşı giysili bir denizci adaya indi. Ötekiler gemiye döndü.

Adam tepeye tırmandı. Merakım o kadar büyüktü ki, acılarıma ve hazmı güç soğanlara aldırmadan başka bir taraftan ben de tırmandım. Saygılı bir biçimde ötekileri selamlarken gördüm onu. Yolculuğunun iyi geçip geçmediğini sordular; Rabul'da *her şeyi elde edip etmediğini* sordular. Ölmek üzere olan bir palmiyenin arkasındaydım, görülmekten korkmuyordum (saklanmam gereksiz gibi geliyordu bana). Morel adamı bir banka kadar götürdü. Konuşmaya başladılar.

Bu gemi konusunda neyle yetinmem gerektiğini biliyordum. Gemi yabancıların ya da Morel'indi. Onları almaya gelmişti.

Üç olasılık var, diye düşündüm. *Faustine'i kaçırmak, gemiye gizlice binmek, onun gitmesine izin vermek.*

Onu kaçırsam aramaya çıkarlar. Er ya da geç bizi bulurlar. Onu saklamak için adada bir yer bulamaz mıyım acaba? Kendimi düşünmeye zorlamak için öylesine büyük bir çaba harcıyordum ki, yüzümün acıyla kasıldığını anımsıyorum.

Gecenin ilk saatlerinde onu odasından dışarı çıkartmayı ve Rabul'dan geldiğim sandal içinde kürek çeke çeke onunla birlikte gitmeyi de düşündüm. Ama nereye? İlk yolculuktaki mucize yinelenecek miydi? Yolumu nasıl bulacaktım? Faustine'le birlikte serüvene atılmam, okyanusun ortasında bu sandalda çekeceğim acıları karşılamaya yetecek miydi?

Belki de acılar çok kısa sürerdi: Kıyıdan birkaç metre ötede batmamız mümkündü.

Gemiye girmeyi başarsaydım bile beni bulurlardı. Geriye konuşmak, Faustine'i ya da Morel'i çağırmalarını istemek ve onlara durumu açıklamak olanağı kalıyordu. Eğer öykümden hoşlanmazlarsa belki kendimi öldürmek ya da hapishanesi olan ilk limana varmadan önce kendimi öldürtmek zamanını bulurdum.

Karar vermeliyim, diye düşündüm.

İri yarı, güçlü, yüzü güneşten yanmış, bakımsız sakallı, kadınsı yürüyüşlü bir adam Morel'e yaklaştı ve şöyle dedi:

— Geç oluyor, daha hazırlanmamız gerekecek. Morel yanıtladı:

— Bir dakika!

Kaptan yerinden kalktı; Morel yerinden biraz doğrularak onunla konuşmayı ısrarla sürdürdü. Birkaç kez sırtına vurdu, kaptanı selamlamakta olan iri yarı adama döndü ve sordu:

— Gidiyor muyuz?

Adam siyah saçlı ve kalın kaşlı genç adama soran bir gülümsemeyle baktı, yineledi:

— Gidiyor muyuz?

Genç adam başını salladı.

Üçü birden, kadınlarla ilgilenmeden müzeye doğru koştular. Kaptan, kibarca gülümseyerek onlara yaklaştı. Topluluk, yavaş yavaş üç beyefendiyi izledi.

Ben ne yapacağımı bilemiyordum. Gülünç olmasına karşın, sahne beni telaşlandırıyordu. Acaba neye hazırlanmak için gidiyorlardı? Heyecanlı değildim. Düşündüm ki, eğer onlar giderken Faustine'i de yanlarında görseydim, hafifçe sinirli, eli kolu bağlı bir şekilde içimde biriken dehşeti dışarı vurabilirdim.

Neyse ki o an daha gelmemişti. Morel'in sakalı ve zayıf bacakları uzaktan göründü. Faustine, Dora, bir akşam hayalet öyküleri anlattığını işittiğim kadın, Alec ve biraz önce orada bulunan üç adam, mayolarıyla havuza doğru iniyorlardı. Da-

ha iyi görmek için bir çalıdan ötekine koştum. Kadınlar gülümseyerek kısa ve sık adımlarla yürüyorlardı; erkekler iki güneşli bu düzen altında anlaşılmaz bir soğukla savaşmak istercesine sıçrayıp duruyorlardı. Havuzun üzerine eğildiklerinde uğrayacakları hayâl kırıklığını tahmin edebiliyordum. Suyu değiştirmediğimden, havuz, en azından normal bir insan için içine girilmez bir durumda: Yeşil, bulanık, köpüklerle kaplı, şaşılacak derecede büyümüş iri çalılarla, kuş ölüleriyle ve kuşkusuz canlı yılan ve kurbağalarla dolu.

Yarı çıplak Faustine son derece güzel. Herkesin içinde suya girenlerin biraz aptal, mutlulukla kendinden geçme halini sergiliyordu. İlk dalan o oldu. Güldüklerini ve suyla oynadıklarını işitiyordum.

Önce Dora ve yaşlı kadın çıktı. Yaşlı kadın büyük kol hareketleriyle saymaya başladı:

— Bir, iki, üç.

Ötekiler herhalde bir yarış yapıyorlardı. Erkekler yorulmuş çıktılar. Faustine biraz daha suda kaldı.

Bu arada, denizciler karaya inmişlerdi. Ada boyunca yürümeye başladılar. Palmiye kümelerinin arkasına saklandım.

Dün akşam ve bu sabah arasında tanık olduğum ve hiç değiştirmeden anlatacağım olaylar öylesine inanılmaz ki, gerçek onları yaratırken epey sıkıntı çekti... Gerçek durumun önceki sayfalarda anlatıldığı gibi olmadığı; yaşadığım durumun, yaşadığımı sandığım durum olmadığı şimdi ortaya çıkıyor.

Havuza girenler giyinmek için gittiklerinde onları gece gündüz gözetlemeye karar verdim. Ama bu önlemin doğru olmadığını çabucak anladım.

Kalın kaşlı, siyah saçlı genç adam göründüğünde oradan gidiyordum. Bir dakika sonra bir pencerenin gerisine saklanmış çevreyi gözetleyen Morel'i gördüm. Morel sekinin basamaklarını dış merdivenlerden indi. Uzakta değildim. İşitebildim:

— Çok kalabalıktı, konuşmak istemedim. Size bir şeylerden söz edeceğim. Size ve birkaç kişiye.

— Buyrun.

— Burada olmaz, dedi Morel, ağaçlara doğru kuşkuyla bakarak. Bu gece herkes gittikten sonra siz kalın.

— Uykusuzluktan ölerek mi?

— Daha iyi. Ne kadar geç olursa o kadar iyi olur. Ama sakın kimseye bir şey söylemeyin. Kadınların haberi olsun istemiyorum. Histeri, beni de histerik yapıyor. İyi akşamlar.

Koşarak uzaklaştı. Eve girmeden önce arkasına baktı. Genç adam basamakları çıkmaya başladı. Morel birtakım işaretler yaparak onu durdurdu, beceriksizce ıslık çalarak, elleri cebinde dolaşmaya gitti.

Gördüğüm şeyi düşünmeyi denedim. Ama yüreğim elvermiyordu. Endişe duyuyordum.

Aşağı yukarı bir çeyrek saat geçti.

Bu günlükte hiç sözünü etmediğim şişman, saçları ağarmış bir başka sakallı adam sekinin ucunda belirdi ve bakışlarını dairesel biçimde uzaklarda gezdirdi ve müzenin karşısında, açıkça heyecanlı, hareketsiz durdu.

Morel göründü. Bir dakika kadar konuştular. İşitebildim:

— ...ya size davranışlarınızın ve konuşmalarınızın kaydedildiğini söylersem?

— Fazla bir önemi olmazdı.

Günlüğümü mü buldular acaba, diye sordum kendime. Her şeye hazır bir durumda beklemeye karar verdim. Yorgunluğun ve dinlenmenin bütün kışkırtmalarını geri püskürtmeliydim. Ansızın yakalamalarına izin vermemeliydim.

Şişman adam yeniden yalnız kaldı. Kararsızdı. Morel, Alec'le (genç, doğulu ve zeytin yeşiline çalan renkteki) yeniden göründü. Üçü birlikte gittiler.

O anda erkekler ve uşaklar dışarı çıktılar. Uşaklar hasır sandalyeler taşıyorlardı. Bu sandalyeleri büyük ve hasta bir ekmek ağacının gölgesine yerleştirdiler (bu ağacın biraz

daha küçük birkaç örneğini Los Teques'te bir villada görmüştüm). Kadınlar sandalyelere oturdular; erkekler çevrelerinde çimlerin üstüne uzandılar. Memleketimdeki akşamları anımsadım.

Faustine geçti ve kayalıklara gitti. Bu kadını böyle sevmek ne kadar sıkıcı (ve gülünç: Bir kez bile birbirimizle konuşmadık)! Başına menekşe rengi bir fular sarmıştı; bir tenis elbisesi vardı üzerinde. Faustine gittiği zaman bu fularların benim için ne ifade edeceğini düşünüyordum!

Çantasını ya da örtüsünü taşımayı teklif etme isteği duyuyordum. Uzaktan izliyordum onu; çantasını bir kayanın üstüne koyduğunu ve örtüsünü yaydığını gördüm; sükûnetini zorla kabul ettirdiği denizi ya da akşamı seyretmek için hiç kımıldamadan duruyordu.

Faustine'le şansımı denemek için elime geçen son fırsatı kaçırıyordum. Önünde diz çökebilir, duygularımı, varlığımı ona itiraf edebilirdim. Yapmadım. Pek doğru görünmedi bana. Kadınların herhangi bir saygı gösterisini çok doğal karşıladıkları kesin. Ancak durumun kendiliğinden aydınlanmasını beklemek daha iyi olacaktı. Tanımadığınız biri size yaşamını anlatsa, durup dururken hapse girdiğini, ömür boyu hapis cezasına çarptırıldığını ve sizin kendisi için bir varoluş nedeni olduğunuzu söylerse onu kuşkuyla karşılardınız. Bütün bunların, üstünde "Bolivar, 1783–1830" yazılı yaylı bir kalem ya da içinde yelkenli olan bir şişe satmak için bir *şantaj* olmasından korkardınız. Onunla, tamamen kendi içine dönük ve çok temiz yürekli bir deli gibi denize bakarak konuşmak da bir başka yöntem olabilirdi: İki güneş ya da günbatımıyla ilgili ortak duygularımız üzerine bazı yorumlarda bulunmak; biraz onun sorularını beklemek; özellikle ona yazar olduğumu, insansız bir adada yaşamayı her zaman arzuladığımı anlatmak; arkadaşlarının gelişinden duyduğum öfkeyi itiraf etmek; adanın sularla kaplı kısmında nasıl kapalı kaldığımı ona anlatmak (bu, alçak topraklar ve neden oldukları felaketler konusunda çok güzel açıklamalarda bulunma fırsa-

tı yaratırdı); sonunda aşk itirafına gelecekti sıra: Şu anda gitmelerinden ve onu görme sevinci olmayan bir alacakaranlığın gelmesinden korktuğumu bilmeliydi.

Ayağa kalktı. Son derece tedirgin oldum (sanki Faustine düşünmekte olduğum şeyi işitmişti, sanki onu küçük düşürmüştüm).

Beş metre kadar ilerde, çantayı geçtikten sonra bir başka kayanın üstüne bıraktığı kitabı almaya gitti. Sonra dönüp oturdu. Kitabı açtı, elini sayfanın üstüne koydu, dalgın dalgın akşamı seyretmeye başladı.

Güneşlerin en solgun olanı batınca Faustine yeniden ayağa kalktı. Onu izledim... Koştum, kendimi dizlerimin üstüne attım:

— Faustine, sizi seviyorum, dedim neredeyse haykırarak.

Bunu yaptım, çünkü düşündüm ki en iyisi, belki de içtenliğin sesime geçireceği o andaki esinden yararlanmak olacaktı. Sonucu hiçbir zaman öğrenemeyeceğim. Ayak sesleri, koyu bir gölge kaçmama neden oldu. Bir palmiyenin arkasına saklandım. Öylesine gürültülü soluyordum ki, söylenen şeyleri işitmekte güçlük çekiyordum.

Morel, onunla konuşmaya ihtiyacı olduğunu anlatıyordu. Faustine yanıtladı:

— Olur, müzeye gidelim. (Bunu çok net işittim.)

Kısa bir konuşma geçti aralarında. Morel dikleşiyordu:

— Bu fırsattan yararlanmak istiyorum... müzenin ve arkadaşlarımızın bakışları dışında.

Şöyle dediğini de duydum: ... *seni uyarmak; başka tür bir kadınsın; sinirlerine hâkim ol...*

Faustine'in kesinlikle reddettiğini söyleyebilirim. Morel ısrar etti:

— Bu gece herkes gidince sen kal, yap bu iyiliği bana.

Müzeyle palmiyeler arasında gezinmeyi sürdürdüler. Morel çok konuşuyor, el kol hareketleri yapıyordu. Hareketlerinin birinde Faustine'in kolunu tuttu. Sonra konuşmadan yürüdüler.

Onları müzeye girerken gördüğümde güçlü olmak ve

bütün gece uyanık kalabilmek için yiyecek bir şeyler hazırlamanın iyi olacağını düşündüm.

Tea for Two ve *Valencia* şafak sonrasına kadar sürdü. Bense, kararıma karşın, az yemiştim. Dans edip duran bu insanları seyretmek, bu yapışkan yaprakların, toprak tadındaki bu köklerin, gerçek ip çileleriyle bezeli meşin gibi soğanların görünüşü ve tadı, daha besleyici yiyecekler bulmak için müzeye girmeye karar vermeme az katkıda bulunmadı.

Geceyarısı, kömür mahzeninden geçerek oraya girdim. Mutfakta ve kilerde hizmetçiler vardı. Herkes yatmaya gidinceye kadar saklanmaya karar verdim. Belki Morel'in Faustine'e, kalın kaşlı genç adama, şişman adama, zeytin yeşili Alec'e söylemek istediği şeyleri duyabilirdim. Daha sonra yiyecek bir şeyler araklar ve kaçmanın bir yolunu bulurdum.

Gerçekte Morel'in açıklaması pek umurumda değildi. Kıyının yakınındaki şu geminin varlığı, Faustine'ın yakında gerçekleşecek olan çaresizliğe kolayca gidişi beni çılgına çevirmişti.

Salona geçerken on beş gün önce buradan aldığım Belidor'un küçük kitabının hayaletini gördüm; aynı yeşil mermer konsol üzerinde duruyordu. Cebimi yokladım: Kitabı çıkardım; ikisini karşılaştırdım: Bunlar aynı kitabın iki ayrı kopyası değil, ama aynı kopyanın iki tanesiydi. PERSE sözcüğünü bir bulutla çevreleyen gök mavisi mürekkepten aynı lekeyle, ilk sayfanın alt köşesindeki aynı yırtıkla, katlanmış... Bir dış benzerlikten söz ediyorum... Konsolun üstünde duran kitaba dokunmam mümkün olmadı.Varlığımı bilmemeleri için hemen saklanmam gerekti (önce birkaç kadının, sonra da Morel'in bilmemesi için). Akvaryumlu salonu geçtim ve yeşil odaya, paravanın içine girdim (tıpkı küçük bir ev gibiydi). Bir çatlaktan akvaryumlu salonu görebiliyordum.

Morel emirler veriyordu:

— Buraya benim için bir masa ve bir sandalye koyacaksınız.

Öteki sandalyeleri masanın önüne, bir konferans salonunda olduğu gibi sıra sıra yerleştirdiler.

Herkes salona girdiğinde çok geç olmuştu. Biraz hayhuy, biraz meraklı davranışlar, birkaç zoraki gülümseme oldu; fakat hâkim olan şey yorgunluktan kaynaklanan sessizlikti.

— Kimse burada olmazlık edemez, dedi Morel. Herkes burada olmadan önce başlamayacağım.

— Jane yok.

— Jane Gray yok.

— Buna şaşmam.

— Gidip onu aramalı.

— Onu yatağından kim kaldıracak şimdi?

— Bulunmazlık edemez.

— Uyuyor.

— Eğer onu burada görmezsem başlamam.

— Ben gidip arayacağım, dedi Dora.

— Ben de senle geleyim, dedi kalın kaşlı genç adam.

Bu konuşmaları olduğu gibi yazmak istedim. Eğer şu anda doğal görünmüyorsa, hata, sanatımın olmayışında ya da belleğimdedir. Her şey doğaldı. Bu insanları gören, bu konuşmaları dinleyen hiç kimse, büyülü bir olayın gerçekleşmesini ya da daha sonra ortaya çıkacak gerçeğin yadsınmasını bekleyemezdi (her şeyin aydınlatılmış bir akvaryumla, garip yüzgeçli balıkların ve likenlerin üstünde, siyah sütunlardan bir ormanın ortasında geçmesine karşın).

Morel ayırt edemediğim birkaç kişiyle konuştu:

— Gerekirse bütün evi arayın. Biraz önce bu odaya girerken onu gördüm.

Kimden söz ediyordu? Yabancıların davranışlarına duyduğum ilginin memnunluk verici olmaya başladığına o zaman inandım.

— Bütün evi aradık, dedi ilkel bir ses.

— Önemli değil. Getirin onu, diye yanıtladı Morel.

Kendimi şimdiden köşeye sıkıştırılmış hissediyordum. Çıkmak istiyordum. Kendimi tuttum.

Aynalı odaların meşhur işkencelerin yapıldığı cehennemler olduğunu anımsamıştım. Her tarafımı sıcak basmıştı.

Dora ve genç adam, alkolik yaşlı bir kadınla (bu kadını havuzda görmüştüm) ve ona yardım etmek isteyen, görünüşlerinden uşak oldukları anlaşılan kimselerle döndüler; Morel'e yaklaştılar; içlerinden biri:

— Bir şey yapmak olanaksız! dedi.

(Biraz önceki ilkel sesi tanıdım.)

— Haynes Faustine'in odasında uyuyor. Onu oradan kimse çıkartamaz.

Acaba Haynes'ten mi söz etmek istemişlerdi?

Dora'nın sözleriyle Morel'in adamlarla yaptığı konuşma arasında bir ilişki olabileceği aklıma gelmemişti. Onlar birini aramaktan söz ediyorlardı, oysa benim her yanda bir yığın ima ve tehditler görmeye hazır bir halde, korkudan ödüm patlıyordu. Şu anda kendime, belki de bu insanların hiçbir zaman dikkatlerini çekmediğimi söylüyorum... Çok daha iyi. Artık beni aramayacaklarını biliyorum.

Bundan çok mu eminim? Sağduyulu bir insan dün akşam duyduğum şeye, öğrenmeyi düşündüğüm şeye inanabilir mi? Acaba, her şeyde, beni yakalamak için önceden düzenlenmiş bir dolap görmeme neden olan karabasanlardan kendimi kurtarmamı bana öğütler miydi?

Eğer bu, beni yakalamak için bir dolap idiyse böylesine karmaşık tasarlanmasına ne gerek vardı? Neden doğrudan yakalanmıyordum? Büyük emek isteyen bu gösteriyi salınelemek çılgınlık değil miydi?

Alışkanlıklarımız, olanların içinde belli bir düzen, evrende belli belirsiz bir uyum gerektirir. Oysa, işte gerçek, kendisini değişmiş ve gerçekdışı olarak öneriyor bana. Bir insan uyanınca ya da ölünce, düşün verdiği korkudan ya da yaşamın uğraşlarından ve alışkanlıklarından kurtulmak için belli bir süre ayırır. Şimdi benim, bu insanlardan korkma alışkanlığımı kaybetmem gerekiyor.

Morel, makinede yazılmış sarı pelür kâğıtlarını elinde tutuyordu. Onları, masanın üstünde duran tahta bir kupadan

çıkarmıştı. Kupanın içerisinde *Yachting* ve *Motor Boating* dergilerinde çıkmış ilan kupürlerine toplu iğneyle tutturulmuş çok sayıda mektup vardı. Mektuplarda eski gemilerin fiyatlarıyla birlikte satış koşulları ve onları görmek için bilgiler isteniyordu. Bir kısmını okumuştum bunların.

— Haynes uyumaya devam edebilir, dedi Morel. Çok ağırdır uykusu, onu getirmeye gidersek hiçbir zaman başlayamayız.

Morel kollarını açtı ve kesik bir sesle:

— Size bir açıklamada bulunmam gerek, dedi.

Sinirli bir biçimde gülümsedi.

— Çok önemli bir şey değil. Bir eksiklik olmasın diye onu size okumayı yeğledim. Lütfen dinleyin.

(Bir dosya içinde sıraya koyduğu sarı kâğıtları yavaş yavaş okumaya başladı. Bu sabah müzeden kaçtığımda masanın üstündeydiler. Oradan almıştım onları.*)

"Önce sıkıcı, sonra da korkunç olan bu sahne nedeniyle beni bağışlamak zorundasınız. Onu unutacağız. Yaşadığımız güzel haftanın anısıyla birlikte unutuş, onun önemini azaltacak.

"Size hiçbir şey söylememeye karar vermiştim. Tamamen doğal olan bir tedirginliğe kaptırmayacaktınız kendinizi. Son ana kadar hiçbir başkaldırma olmadan sizlerden yararlanacaktım. Ama dostlarım olarak bilmek hakkınız."

Konuşmasını kesiyor, gözlerini yuvarlıyor, gülümsüyor, titriyor, sonra güçlü bir biçimde yeniden başlıyordu.

"Yaptığım yolsuzluk, izniniz olmadan sizlerin fotoğrafınızı çekmiş olmaktan ibarettir; ötekiler gibi bir fotoğrafın söz konusu olmadığını size söylemek zorundayım; söz konusu olan benim son buluşumdur, bu fotoğraf üzerinde sonsuza dek canlı olacağız. Bu yedi gün içinde geçen bütün

* Daha açıklık getirmek için bu sayfalarda makineyle yazılmış yazıları tırnak içinde göstermenin yararlı olacağına inandık; tırnak içinde olmayan bölümler, günlüğün geri kalanında kullanılan aynı yazıyla, kenarlara kurşunkalemle yazılmıştır *(Yayımcının notu)*.

yaşamımızın oynatılacağı bir sahne düşünün. Oynayanlar biziz. Bütün davranışlarımız kaydedildi."

— Ne utanmazlık! diye bağırdı, siyah bıyıklı, dişlek bir adam.

— Umarım bu bir şakadır, dedi Dora.

Faustine gülümsemiyordu. Alınmış görünüyordu.

"Geldiğimizde size söyleyebilirdim. Sonsuza dek yaşayacağız. Kendimizi sürekli bir neşeye zorlayarak her şeyi berbat edebilirdik. Düşündüm ki, kendimizi zamanımızı en iyi biçimde kullanmak zorunda hissetmezsek birlikte geçireceğimiz hafta nasıl olursa olsun hoş bir hafta olurdu. Öyle olmadı mı?

"Ve işte size güzel bir sonsuzluk sağladım."

"Kuşkusuz insanların yapıtları hiçbir zaman eksiksiz değildir. Bazı arkadaşlarımız aramızda değil. Claude özür diledi: Tanrı ve birey arasındaki anlaşmazlık varsayımına –bir roman ve bir dinsel yapıt hazırlayarak– çalışıyor. Ona öyle geliyor ki, kendisinin ölümsüz kalmasını sağlayacak bir varsayım bu ve dolayısıyla çalışmasına ara vermek istemedi. Madeleine, işte iki yıl var ki artık dağa gitmiyor. Sağlığına dokunmasından korkuyor. Leclerc Florida'ya gitmek için Daviesler'in yanına girdi."

Ekledi:

— Kuşkusuz zavallı Charlie...

Zavallı sözcüğüne yaptığı vurgudan, sesinin tonundan, birkaç kişinin durum değiştirmesi ve yeri değiştirilen sandalye gürültüleriyle birlikte gelen büyük sessizlikten, bu Charlie'nin ölmüş olduğu sonucunu çıkardım; hatta yeni ölmüştü. Sonra havayı biraz yumuşatmak istercesine Morel şöyle dedi:

— Ama onu sakladım. Eğer biri görmek isterse, gösterebilirim. Bana iyi sonuç veren ilk denemelerimden biri oldu bu.

Durdu. Dinleyiciler arasında oluşan yeni değişikliğin farkına vardı sanıyorum. (Başlangıçta zarif bir üzüntüden aşırı kedere geçilmişti, sonra, iş bir şakanın ortasında araya

sokulacak bir ölü olduğunu ima eden hafif bir kınamaya kadar vardı; şimdi salon şaşkındı ve neredeyse dehşete düşmüştü.)

Morel çabucak sarı yapraklarına sarıldı.

"Uzun zamandan beri beynim yalnızca iki asal uğraş tanıyor: Buluşlarımı düşünmek ve düşünmek ki..." Morel açık bir biçimde salonun sevgisini yeniden elde etmiş gibi geldi bana. "Örneğin: Bir kitabın sayfalarını kesiyorum, geziniyorum, pipomu dolduruyorum ve mutlu bir yaşam düşünüyorum, onunla..."

Her duraklama bir alkış tufanı getiriyordu.

"Buluşumu tamamladığım zaman, önce basit bir konu olarak, sonra inanılmaz bir tasarı olarak aklıma şu geldi: Duygusal fantazime sürekli bir gerçeklik kazandırmak...

"Çünkü üstün olduğuma inanıyor, bir kadını kendime âşık etmenin gökleri yaratmaktan daha kolay olduğunu düşünüyordum. Hiçbir tasarım yapmadan harekete geçmek istedim. Çok yazık! Onu kendime âşık etme umutlarım hayâl kırıklığına uğradı. Artık onun güvenen dostluğuna bile sahip değilim. Yaşama karşı koyabilmek için gerekli cesareti, desteği kaybettim.

"Bir taktik izlemek gerekiyordu. Tasarımlar yapmak." (Morel, sözlerinin uyandırdığı ciddilik izlenimini silmek istercesine ses tonunu değiştirdi.) "İlk tasarımlarıma göre onu ya benimle yalnız gelmeye ikna etmeyi başarıyordum (bu olanaksız oldu: Duygularımı ona açtığım günden beri onu hiç yalnız görmedim), ya da onu kaçırıyordum (o zaman sonsuza dek kavga edecektik). Dikkat edin, ilk kez *sonsuza dek* sözcüğünde hiçbir abartma yoktur." Okurken bu paragrafı çok değiştirdi. Onu kaçırmayı düşündüğünü –öyle sanıyorum– söyledi... Sonra bir iki şaka yapma tehlikesini göze aldı.

"Şimdi size buluşumu açıklayacağım."

Görüldüğü gibi buraya kadar tutarsız ve iğrenç bir söylev oldu. Moda dünyasından bir bilgin olan Morel, duygularını bir kenara bırakıp dağarcığındakileri ortaya

döktüğü zaman daha açık ve kesin oluyor; teknik sözcüklerle fazlaca zengin ve bir tür söylevci atılıma doğru boş yere nefes tüketen anlatımı tatsız olmayı sürdürüyor, ama daha aydınlık oluyor. Okuru buna karar verecektir:

"Nedir telsiz telefonun işlevi? İşitmeyle ilgili bir yokluğu ortadan kaldırmak; alıcı ve verici yardımıyla Madeleine'le bu odadan bir konuşma yapabiliriz, isterse buradan yirmi bin kilometre uzakta, Quebec yakınlarında olsun. Televizyon, görmeyle ilgili aynı işlevi yerine getiriyor: Daha hızlı ya da daha yavaş titreşimlerle çalışmak başka duyuların alanına girmektir; bütün öteki duyuların.

"Yoklukları giderme araçlarının bilimsel bir tablosu kısa bir süre önce aşağı yukarı şöyle sınırlanıyordu:

"Görmeyle ilgili olarak: Televizyon, sinema, fotoğraf.

"İşitmeyle ilgili olarak: Telsiz telefon, fonograf, telefon.*

"Sonuç: Bütün bu son zamanlara kadar bilim, görme ve işitme için uzaklıkla ve zamanla ilgili boşlukları doldurmakla yetinmişti. Çalışmalarımın ilk bölümünün değeri, geleneğin ağırlığını sürükleyip duran bir tembelliğe son vermiş olmasından ve biraz önce saydığım buluşlar sayesinde dünyayı iyiye doğru götüren bilginlerin bilgilerini ve usavurmalarını, hemen hemen koşut yollar üzerinde mantıkla devam ettirmesinden kaynaklanmaktadır.

"Fransa'da olduğu kadar (Société Clunie), İsviçre'de de (Sankt Gallen'deki Schwachter) araştırmalarımın önemini anlayan ve gizli tutmayı garanti ederek laboratuvarlarının kapısını bana açan sanayicilere gönül borcumu ifade etmek isterim.

"Meslektaşlarımın tutumu ise aynı duygulara layık değil.

"Bir tanığın yalan söyleyip söylemediğini ortaya çıkaracak olan yapımı başlangıç aşamasındaki makinenin yaratıcısı, ünlü elektronik bilgini Jean Van Heuse'le görüş

* Telgraf kasıtlı olarak atlanmış gibi geliyor bana. Morel küçük bir yapıtın yaratıcısı: *Tanrı bize ne göndersin?* (ilk Mors iletisinin sözleri); ve yanıt veriyor; *Yararsız bir ressam ve ilgisiz bir buluş.* Bununla birlikte *Lafayette ve Ölen Herkül* tabloları tartışmasız çok ilginç. *(Yayımcının notu)*

alışverişinde bulunmak için Hollanda'ya gittiğimde kendisinden çok güzel sözler işittim, ama söylemek zorundayım, aşağılık bir güvensizlikle karşılaştım.

"O zamandan beri yalnız çalıştım.

"Şu ana kadar hiç erişilmemiş dalgalar ve titreşimler aramaya, onları tutmak ve taşımak için aletler düşünmeye koyuldum. Göreceli bir kolaylıkla kokusal duyuları elde ettim; asıl ısısal ve dokunsal duyular benim bütün enerjimi aldı.

"Bundan başka eldeki araçları yetkinleştirmek gerekti. En iyi sonuçlar fonograf plakları yapımcılarınca elde edilmişti. Uzun zamandan beri kabul edilebilirdi ki, ses konusunda yapılanlar ölümü yenmek gibiydi. Buna karşılık fotoğraf ve sinema, görüntüleri kusurlu biçimde korumuşlardı. Çalışmamın bu kısmını aynalarda oluşan görüntülerin alınmasına yönelttim.

"Aletlerimin önünde bir kişi, bir hayvan ya da bir nesne, radyodan izlediğiniz bir konseri yayınlayan bir istasyonla karşılaştırılabilir. Eğer kokusal dalgaların alıcısını açarsanız, Madeleine'i görmeden göğsünde taşıdığı yaseminlerin kokusunu içinize çekebilirsiniz. Dokunsal dalgalar bölümünü açarak yumuşak ve görünmeyen saçlarını okşayabilir ve körler gibi nesneleri ellerinizle tanımayı öğrenebilirsiniz. Ama eğer bütün alıcıları açarsanız, Madeleine eksiksiz, tamamının kopyası ve kendisinin tam bir benzeri olarak görünür; seslerle, dokunmaya dayanıklılığıyla, tadıyla, kokusuyla, sıcaklığıyla; aynalardan, eksiksiz bir zaman birliği sağlanmış olarak aktarılmış görüntülerin söz konusu olduğunu unutmamanız gerekir. Bir tek tanık bile burada bir görüntünün söz konusu olduğunu kabul etmeyecektir. Eğer şimdi bizim görüntülerimiz belirse sizler bile bana inanmazsınız. Benim bir oyuncular kumpanyasını, inanılmaz benzerlerinizi tuttuğumu düşünmeniz sizin için daha az yorucu olacaktır.

"Bu, makinenin birinci kısmı; ikinci kısmı kaydediyor ve üçüncü kısmı yansıtıyor: Yansıtmada ne perdeye, ne kâğıda gerek var. Yansıtılanlar hem gece, hem gündüz her yerde son derece güzel görünebiliyorlar. Açıklık getirmek için

makinenin kısımlarını şunlarla karşılaştıracağım: Az ya da çok uzakta bulunan verici görüntülerini gösteren televizyon aleti; televizyon tarafından ulaştırılan görüntülerin filmini çeken kamera; sinema projektörü.

"Aletlerimin alıcıları arasında bir uyum sağlamayı ve kendi yaşamımızdan sahneler çekmeyi düşünüyordum: Faustine'le bir akşam, sizlerle yapılan konuşmalardan anlar, böylece, başka gelenekleri olan kuşakların, dostların, çocukların hoşuna gidecek, bazı anlardan başka anlara bir bağış olacak, çok net ve kalıcı yaşamlardan bir albüm meydana getirmiş olacaktım.

"Sonuçta, nesnelerin kopyası yine nesneler olurken –bir evin fotoğrafının başka bir evi gösteren bir nesne olması gibi–, hayvan ve bitkilerin kopyaları hayvanlar ve bitkiler olmayacaktı. Çok emindim ki benim insan görüntülerim 'ben' bilincinden yoksun olacaklardı (bir sinema filminin kişileri gibi).

"Bir sürprizle karşılaştım: Aletlerimin verilerini uyumlu bir biçimde düzenlerken, projeksiyonu kapatınca kaybolan, yeniden biçimlenmiş kişilerin varlığıyla karşı karşıya buldum kendimi; sahnenin çekilişi süresince geçen anları yaşıyorlardı yalnızca, bu anlar bitince aynı anları yaşamaya yeniden başlıyorlardı, tıpkı sonuna gelmiş bir plağın ya da filmin durmadan yeniden başlaması söz konusuymuş gibi; fakat hiç kimse onları yaşayan insanlardan ayırt edemezdi (bizim dünyamızın raslantıyla katıldığı bir başka dünyada hareket ediyorlar gibi görülüyorlardı). Eğer çevremizdeki insanlara bilinci ve bizi nesnelerden ayıran her şeyi veriyorsak, geçerli ve yanıtı olmayan hiçbir kanıt, aletimin yarattığı kişilere bunu vermemizi engellemez.

"Duyular düzenlenince ruh ortaya çıkıyor. Bunu beklemek gerekiyordu. Madeleine görme için oradaydı, Madeleine işitme için oradaydı, Madeleine koku için oradaydı, Madeleine dokunma için oradaydı: İşte Madeleine."

Morel'in edebiyatının tatsız, teknik sözcükler bakımından zengin olduğuna, boşu boşuna söylevci bir biçim aradı-

ğına değinmiştim. Söz gösteriş düşkünlüğüne geldiğinde bizimki tek başına arzı endam ediyordu:

"Yaşamın böylesine mekanik ve yapma bir kopya yöntemini kabul etmek size güç mü geliyor? Anımsayınız ki, bizim görme yeteneksizliğimiz içinde hokkabazın hareketleri sihir olup çıkıyor.

"Canlı kopyalar yapmak için bana canlı vericiler gerek. Ben yaşamı yaratmıyorum.

"Bir plakta için için duran şeyi, bir düğme çevrilip de fonograf işlemeye başladığı zaman ortaya çıkan şeyi yaşam diye adlandırmak gerekmez mi? Çinli mandarinlerin öyküsünde olduğu gibi, bütün yaşamların, bilinmeyen kişilerin basabilecekleri düğmelere bağlı olduğu olgusu üzerinde ısrar mı edeceğim? Ve siz kendiniz, insanların yazgısını sorgulamadınız mı, eski soruları kurcalamadınız mı: Nereye gidiyoruz? İşitilmeyen müziklerin plakta durması misali Tanrı bizi doğurtuncaya kadar nerede kalıyoruz? İnsanların yazgısıyla görüntüler arasında bir koşutluk görmüyor musunuz?

"Görüntülerimin bir ruhu olduğunu kabul eden varsayım, makinemin verici insanlar, hayvanlar ve bitkiler üzerindeki etkisiyle doğrulanmış görünüyor.

"Bu sonuçları, pek çok küçük başarısızlıklara uğrayarak aldığım doğrudur. İlk denemelerimi Schwachter Fabrikası'nın çalışanları üzerinde yaptığımı anımsıyorum. Onları uyarmadan makineleri çalıştırıyordum ve çalışırlarken kaydediyordum. Ancak, alıcıda hâlâ bazı eksiklikler vardı: Örneğin, bazı durumlarda görüntü, dokunma direnciyle rastlaşmıyordu; bazen hatalar uzmanlaşmamış tanıklar için ayırt edilemezdir; başka duramlarda ise sapma önemlidir."

Stoever sordu:

— Bu ilk görüntüleri bize gösterebilir misiniz?

— Bunu benden istiyorsanız neden olmasın? Fakat sizi uyarıyorum, görüntülerden birkaçı biraz canavarca, diye yanıtladı Morel.

— Çok güzel, dedi Dora, göstersin. Biraz şaşırmanın zararı olmaz.

— Onları görmek istiyorum, diye sürdürdü Stoever, çünkü Schwachter Fabrikası'nda açıklanamayan bazı ölümler oldu.

— Kutlarım seni, dedi Alec, selamlayarak. Bir dindara kavuştuk.

Stoever ağırbaşlılıkla yanıtladı:

— Budala, hiçbir şey anlamadın: Charlie de kaydedilmişti. Morel Sankt Gallen'deyken Schwachter Fabrikası'nın çalışanları ölmeye başlamıştı. Fotoğraflarını dergilerde gördüm. Onları tanıyabilirim.

Morel titreyerek ve tehditler savurarak odadan ayrıldı. Odada haykırmalar ve bağrışmalar oldu.

— Kötü bir davranış bu! dedi Dora. Onu aşağıladın. Bulmamız gerek onu.

Bunu Morel'e yaptırmış olduklarına inanasım gelmiyor.

Stoever ısrar etti:

— Gerçekten anlamıyor musunuz?

— Morel duygulu bir insan, onu aşağılamaya ne gerek vardı anlamıyorum.

— Anlamıyorsunuz öyleyse, diye haykırdı Stoever öfkeyle. Aletiyle Charlie'yi kaydetti ve Charlie öldü. Schwachter Fabrikası'nın çalışanlarını kaydetti, bu çalışanlar arasında gizemli ölümler oldu. Ve işte şimdi de bizi kaydettiğini açıkça söylüyor, hepimizi!

— Ama biz ölmedik, dedi İrene.

— Kendisi de kaydedildi.

— Bütün bunların yalnızca bir şaka olduğunu kimse anlamıyor mu?

— En önemli olay Morel'in öfkelenmesi... Ben onu hiçbir zaman öfkeli görmedim.

— Kabul etmek gerekir ki Morel dürüst davranmadı, dedi dişlek adam. Bize haber verebilirdi.

— Gidip onu arayacağım, dedi Stoever.

— Olduğun yerde kal! diye bağırdı Dora.

— Ben giderim, dedi dişlek adam; ona hakaret etmek için değil, yalnızca bizi bağışlaması ve devam etmesi için.

Stoever'in çevresini sardılar. Biraz tedirgin, onu sakinleştirmeye çalışıyorlardı.

Bir süre sonra dişlek adam döndü.

— Gelmek istemiyor, kendisini bağışlamamızı istiyor. Onu getirmek için yapacak bir şey kalmadı.

Faustine, Dora ve yaşlı kadın çıktılar.

Onlar gittikten sonra yalnızca Alec, dişlek adam, Stoever ve Irene kaldı. Dingin ağırbaşlı ve uzlaşmış görünüyorlardı. Onlar da gittiler.

Salonda, merdivenlerde konuşulduğunu işitiyordum. Işıklar söndü ve ev şafağın beyazımsı ışığına gömüldü. Birinin "kim o" demesinden korkarak bekledim. Gürültü yoktu, hemen hemen ışık da yoktu, karanlık da değildi! İnsanlar yatmaya mı gitmişlerdi? Yoksa beni yakalamak için gözetliyorlar mıydı? Olası kıyımcılarımın bekledikleri şeyi yaptığımı düşünmeden yürümeye başlayıncaya kadar (kuşkusuz kendi adımlarımı işitmek, kendime bu yaşam işaretini verebilmek için) orada titreyerek ne kadar kaldığımı bilmiyorum.

Masaya yaklaştım, kâğıtları cebime soktum. Korku içinde odanın penceresi olmadığını, salondan geçmek zorunda olduğumu düşündüm. Son derece yavaş yürüyordum; ev bana uçsuz bucaksız gibi geliyordu. Salonun kapısında hareketsiz durdum. Sonra açık bir pencereye kadar yavaşça ve gürültü etmeden ilerledim; atladım; buraya kadar koştum.

Alçak topraklara varınca, neden daha ilk günden kaçmadım, neden bu insanların gizini aydınlatmak istedim, diye karmakarışık bir öfke duygusuyla kendime kızdım.

Morel'in açıklamasından sonra, bana öyle geldi ki bütün bunlar polisin bir düzeniydi yalnızca; bunu anlamakta böylesine yavaş olmamı bağışlayamıyordum.

Söylediğim şey anlamsız, ama kanıtını verebilirim sanıyorum. Kim, çıkıp da şöyle söyleyen bir insana güven duya-

bilir: *Ben ve arkadaşlarım yalnızca birer görüntüyüz, yeni bir tür fotoğraflarız.* Benim durumumda kuşku duymak daha da haklı görünüyor: Cinayetle suçlanıyorum, ömür boyu hapse mahkûm edildim ve benim tutuklanmamın birinin mesleki etkinliği, yükselme umudu olması çok olasıdır.

Bitkin olduğum için belli belirsiz kaçma tasarıları arasında uyuyakaldım. Çok hareketli bir gün geçirmiştim.

Düşümde Faustine'i gördüm. Düş çok acıklı, çok dokunaklıydı. Birbirimizden ayrılıyorduk; onu almaya geliyorlardı, gemi gidiyordu. Sonra yine birlikte yalnız kalıyorduk, birbirimize tutkulu vedalar ederek. Düşümde ağladım ve teselli bulmaz bir umutsuzlukla uyandım, çünkü Faustine orada değildi, buna iç karartıcı bir tür teselli de ekleniyordu, çünkü açığa vurmadan birbirimizi sevmiştik. Faustine'in gidişinin ben uyurken gerçekleşmesinden korktum. Hemen kalktım. Gemi gitmişti. Üzüntüm sınırsızdı, öyle ki kendimi öldürmeyi bile düşündürdü bana; fakat gözlerimi kaldırdığımda tepenin doruğunda Stoever'i, Dora'yı ve daha başkalarını gördüm.

Faustine'i görme ihtiyacını duymadım. Şimdi kendimden emindim: Orada olup olmaması beni ilgilendirmiyordu.

Morel'in birkaç saat önce söylediği şeyin doğru olduğunu anladım (belki de bunu ilk kez birkaç saat önce söylememişti, fakat uzun yıllar önce söylemişti; onu durmadan yineliyordu, çünkü o sonsuz haftanın içinde sonsuz plağın üzerindeydi).

Bütün bu insanlardan ve bitmez tükenmez faaliyetlerinden tiksinti duyuyordum, iğreniyordum neredeyse. Birkaç kez tepede göründüler. Yapay hayâletlerin oturduğu bir adada yaşamak karabasanların en dayanılmazıydı. Bu görüntülerden birine âşık olmak, bir hayâlete âşık olmaktan daha da kötüydü (ama, belki sevdiğimiz insanın bir hayâlet yaşamına sahip olmasını her zaman istedik).

Morel'in okumadığı sayfaların (sarı kâğıtlara yazılı) özetini buraya ekleyeceğim.

"İlk tasarımı uygulamanın olanaksızlığı karşısında –onu evime getirmek, tek yanlı ya da karşılıklı bir mutluluk sahnesi çekmek– kuşkusuz daha iyi olacak bir başkasını tasarladım.

"Bu adayı nasıl bulduğumuzu biliyorsunuz. Üç koşul onu seçmeme neden oldu: 1° gel-gitler; 2° sığ kayalıklar; 3° ışık durumu.

"Ayın neden olduğu gel-gitlerin düzenli oluşu ve hava durumuna bağlı gel-gitlerin fazla olması, hemen hemen sürekli bir itici gücün kullanımını sağlar. Sığ kayalıklar olası istilacılara karşı çok geniş bir duvar sistemi oluşturur; bu kayalıkları bir kişi tanıyor; o da bizim kaptanımız McGregor; bu tehlikeli yere bir daha dönmemesi için ben gerekli önlemi aldım. Çok parlak değil ama, yine de canlı olan ışık durumu, görüntüleri gerçekten çok az bir fireyle elde etme olanağını sağlıyor.

"İtiraf edeyim ki, adanın bu niteliklerinin farkına varınca bütün servetimi adayı satın almak için ona yatırmakta ve müzenin, kilisenin ve havuzun yapımında kullanmakta duraksamadım. Yolculuğumuzun daha güzel geçmesi için *yat* dediğiniz şu yük gemisini kiraladım.

"Bu evi belirtmek için kullandığım *müze* sözcüğü, tasarılarımın üstünde nereye varacağını bilmeden çalıştığım zamandan kalma bir sözcüktür. O zamanlar görüntülerimi, alışılmış, herkesçe bilinen büyük albümler ya da 'müzeler' yoluyla yüceltmeyi düşünüyordum.

"Size şunu bildirmenin zamanı geldi: Büyük yapılarıyla bu ada bizim özel cennetimizdir. Savunmasını sağlamak için bazı –fiziksel ve ahlâkî– önlemler aldım; etkili olacaklarını sanıyorum. Yarın gidiyor olmamıza karşın sonsuza dek burada kalacağız –her birimizin bu anlardan edindiğimiz bilinçten hiç çıkmadan birbiri ardısıra bu haftanın anlarını yineleyerek– çünkü aletler bizi böyle kaydetti; bu bizim her zaman yeni bir yaşam sürdüğümüzü hissetmemizi sağlayacak, zira yalnızca kayıt yapılırkenki ana uygun düşenlerin dışında gösterimde başka anılar olmayacak ve

çoğu kez aldatıcı olan gelecek, özel niteliklerini her zaman koruyacak."*

Zaman zaman görünüyorlar; dün tepede Haynes'i gördüm, iki gün önce Stoever'di, Irene'ydi gördüğüm; bugün Dora, öteki kadınlar. Yaşamımı allak bullak ediyorlar; eğer ona bir düzen vermek istiyorsam bu görüntüleri gözümden uzaklaştırmam gerekiyor.

Onları yok etmek, onları yansıtan aletleri yok etmek (kuşkusuz bodrumda bunlar) ya da suyla çalışan türbinleri parçalamak, işte en çok yapmayı tasarladığım şeyler; kendimi tutuyorum, ada arkadaşlarımla ilgilenmek istemiyorum, sabit fikre dönüşmeleri çok kolay olabilir gibi geliyor bana.

Yine de bu tehlikenin beni tehdit ettiğini sanmıyorum, su içinde yaşam sürdürmekle, açlıkla, yiyeceklerimle çok fazla uğraşıyorum.

Şimdi, yatacak bir yer bulmanın yolunu arıyorum; eğer alçak topraklarda kalırsam buna hiç ulaşamayacağım; ağaçlar çürümüş; ağırlığını taşımazlar; yer değiştirmeye karar verdim: Büyük gel-git olduğu zaman uyumuyorum, öteki günler daha az büyüklükteki su baskınları, her defasında değişik saatlerde uykudayken rahatsız ediyor beni. Bu banyoya alışamıyorum. Çamurlu ve ılık suyun yüzümü kaplayacağı ve bir süre beni nefessiz bırakacağı anı düşünerek uykumu geciktiriyorum. Suyun kabarmasına ansızın yakalanmak istemiyorum, fakat yorgunluk daha güçlü ve bronz vazelin gibi olan su, daha şimdiden solunum yollarımı zorluyor. Sonuç acılı bir yorgunluk, öfkelenmeme ve herhangi bir güçlük karşısında teslim olmama yol açan bir eğilim.

Sarı kâğıtları okumayı sürdürdüm. Yokluklar için –mekânsal ya da zamansal– onları aşma araçlarını ortaya çıkarmak yalnızca karışıklığa neden olduğunu görüyorum. Belki

* *Her zaman:* Ölümsüzlüğümüzün süresi konusunda: Makineler basittir ve seçilmiş gereçlerden yapılmıştır; Paris'teki metrodan daha sağlamdır. (Morel'in notu)

de şöyle demek gerekirdi: *Gerçekleştirme araçları ve gerçekleştirme ve koruma araçları.* Telsiz telefon, televizyon, telefon yalnızca *gerçekleştirmeye* girer; fotoğraf, taslak, fonograf *–gerçek arşivler– gerçekleştirme ve korumada* yer alır.

Öyleyse, yokluklara çare bulmaya özgü bütün bu araçlar gerçekleştirme araçlarıdır (fotoğrafı ya da plağı edinmek için önce onu çekmek ya da kaydetmek gerekir).

Aynı şekilde, bütün yoklukların yalnızca mekânsal olması da olanaksız değil... Şöyle ya da böyle, artık yaşamayanların görüntüsünün, dokunmasının ve sesinin bir yerlerde olması gerekir *(hiçbir şey kaybolmaz...).*

Ben burada, araştırmanın konusu olan umudun ortaya çıkmasını sağladım ve bu yüzden makineleri incelemek için müzedeki bodruma gideceğim.

Artık yaşamayanları düşünüyordum; bir gün dalga avcıları onları yeryüzünde yeniden bir araya getirecekler; kendi kendime bu alanda bir sonuca varmak hayâline kapılıyordum; belki de ölülerin varlığına yeniden şekil vermek için bir dizge bulmak olasıydı. Bu, yaşayan vericilerin dalgalarını almayı engelleyen bir aygıt eklenmesiyle Morel'in makinesi olabilirdi pekâlâ (kuşkusuz daha ferahlatıcı).

Ölümsüzlük yaşayanlarda olduğu kadar ayrışmış olanlarda da filizlenebilir. Aman dikkat! En yeni ölüler gözlerimizin önünde daha eski ölüler kadar yoğun bir orman meydana getirecekler. Çözülmüş bir insanı bütün öğeleriyle, bir tane bile yabancı öğe karışmaksızın yeniden bir araya getirebilmek için, İsis'in, Osiris'i yeniden inşa ettiği dönemdeki sabrına sahip olmak gerekir.

İşleyen ruhların sonsuza dek korunması sağlanıyor. Ya da daha iyi ifade etmek gerekirse; insanların topraktaki yerlerini korumak için Malthusçuluğu telkin etmenin ve uygulamanın yerinde olacağını anladıkları gün bu tam anlamıyla sağlanmış olacak.

Morel'in buluşunu bu adaya saklamış olması içler acısı bir şey. Ama belki de yanılıyorum: Belki Morel ünlü bir

kişi. Eğer öyle değilse, kıyıcılarım, buluşun ortaya çıkmasını sağlamanın bir ödülü olarak beni affedebilirler. Ama Morel onu açıklamadıysa da, dostlarından biri bunu yapmış olabilir. Yine de Caracas'tan ayrılmadan önce bu buluşa dair hiçbir şey duymamış olmam garip.

Bu görüntülere karşı duyduğum güçlü iğrenmeye hâkim oldum. Artık zihnimi kurcalamıyorlar. Kabaran sulardan uzakta müzede rahatça yaşıyorum. İyi uyuyorum, dinlendim ve sonunda kıyıcılarımı önemsemememi ve adaya ulaşmamı sağlayan eski sükûnetime yeniden kavuştum. Görüntülerle bu sürekli görüşmenin bende hafif bir sıkıntı yarattığı bir gerçek (özellikle zihnim boş olduğu zaman); bu da geçecek ve kendimi oyalayabiliyor olmam, şimdiden, daha doğal bir yaşam sürdüğümü düşünmemi sağlıyor.

Faustine'i basit bir nesne gibi heyecansız görmeye alışıyorum. Meraktan yirmi gündür onu izliyorum. Kapıları açmanın –kilitli olmayanları bile– olanaksız olmasına karşın çok az güçlükle karşılaştım (çünkü eğer sahne kaydedilirken kapalı idiyseler, sahne yansıtıldığı zaman da öyle kalmaları gerekiyor). Belki onları zorlayabilirim, ama, imgelerin akışı içerisinde küçük bir kırılmanın bütün aleti bozmasından korkuyorum (yine de bunu olası görmüyorum).

Faustine odasına çekilirken kapısını kapatıyor. Bir tek durumda ona dokunmadan içeri girmem olanaksız: Bu da Alec'le Dora'nın onunla birlikte olduğu an; sonra bu ikisi çarçabuk çıkıyorlar. İlk hafta bütün gecemi koridorda, kapalı kapının ve tamamen boş olan odanın ancak bir kısmının görüldüğü anahtar deliğinin karşısında geçirdim. Ertesi hafta dışardan görmek istedim ve tehlikeyi önemsemeden, ellerimi ve dizlerimi kucakladığım taşların girinti ve çıkıntılarıyla yaralayarak, korkudan titreyerek korniş boyunca yürüdüm (yükseklik yerden beş metre kadar). Perdeler görmemi engelledi.

Gelecek sefere, içimdeki korkuyu bastırarak, Faustine, Dora ve Alec'le birlikte odaya gireceğim.

Öteki geceleri yerde, bir hasır üstünde Faustine'in yatağı yanında geçiriyorum ve edinmekte olduğumuz bu beraber uyuma alışkanlığına o bu kadar uzakken, ben, onu dinlenirken seyretmekten çok heyecan duyuyorum.

Yalnız bir adam, kendisinden daha şanslı olanlar için kötü bir biçimde yazmanın ve çizmenin dışında ne makineler yapabilir, ne de görüntüler tespit edebilir.

Bence yalnızca bakarak bu makinelerden bir şey anlamak mümkün olmasa gerek; sımsıkı kapalı, Morel'in arzusuna boyun eğerek işlemeyi sürdürecekler. Yarın bunu kesinlikle anlayacağım. Bugün bodruma gidemedim; öğle sonrasını yiyecek toplamakla geçirdim.

Hakkımda –eğer bir gün görüntüler kaybolursa– onları benim yok ettiğimi düşünmek kalleşliğinde bulunmasınlar. Tersine: Niyetim bu günlük sayesinde onları kurtarmaktır. Onları tehdit eden şey denizin istilaları ve nüfus artışının yerküre üzerine yaydığı bu göçebe kalabalığıdır. Elimin altında bulunan bütün bu kütüphanenin –bilimsel çalışmalara yarayacak tek bir kitap yok– devam ettirdiği bilgisizliğimin de belki onları telidit ettiğini düşünmek çok acı.

Malthus'un kehanetinin unutulmuşluğu içerisinde bu adayı, dünyayı ve insanları gözetleyen tehlikeler üzerinde durmayacağım; denize gelince, şunu söylemek zorundayım: Büyük gel-gitlerin her birinde adanın battığını görmekten korkuyorum. Rabul'da bir balıkçı kahvesinde, Ellis ya da Lagunes adalarının oturmuş olmadıklarını, birileri su yüzüne çıkarken başkalarının kaybolduğunu işittim (bu takıntılarda mıyım acaba? Ama uzmanlarıma güvenim var: Sicilyalıya ve Ombrellieri'ye).

Buluşun bulucusunu aldatması şaşırtıcı değil mi? Ben de görüntülerin yaşadıklarını sandım; ama bizim durumumuz aynı değildi: Morel her şeyi düşünmüştü; yapıtının gelişiminde hazır bulunmuş ve onu sona erdirmişti. Bense onu tamamlanmış, çalışır buldum.

Bulucunun kendi buluşu hakkındaki bu körlüğü bizi şaşırtıyor ve yargılarımızda ihtiyatlı olmamızı öğütlüyor bi-

ze... Belki ben de, bir tek insanın hatalarını genelleştirmekle, Morel'in bir özelliğinden başka bir şey olmayan bir konuda ahlâk dersi vermekteyim.

İnsanlığı devam ettirme girişimlerine kuşkusuz bilinçsizce vermeyi bildiği doğrultuyu alkışlıyorum: Kendini, duyuları korumakla sınırladı; ve yanılarak da olsa gerçeği önceden söyledi; insan yalnız olarak ortaya çıkacak. Bütün bunlarda benim eski önermenin doğrulandığını görmek gerekir: Bedenin tamamını canlı tutmayı denemeli.

Mantık bize Morel'in umutlarını reddetmemizi emrediyor. Görüntüler yaşamaz. Bununla birlikte bana öyle geliyor ki, bu alet şu anda elimizde olduğuna göre, görüntülerin hissedip hissetmediklerini, düşünüp düşünmediklerini denetlemeye yarayacak bir başkasını icat etmek daha uygun olacak (ya da en azından, kayıt süresince gerçek kişilerde olan düşünce ve duyulara sahip olup olmadıklarını denetleyecek bir alet; bu düşünce ve duyularla bilinçlerinin (?) ilişkisinin denetlenemeyeceği açıktır). Şu andaki alete çok benzeyecek olan bu alet vericinin düşünce ve duyularına yöneltilecek; Faustine'den hangi uzaklıkta olursak olalım görsel, işitsel, dokunsal, koku alma ve tat alma düşünce ve duygularını elde edebileceğiz.

Ve bir gün, daha eksiksiz bir alet bulunacak. Yaşam boyunca –ya da kaydedilen anlar süresince– düşündüğümüz ya da hissettiğimiz şeyler sayesinde görüntünün her şeyi anlamayı sürdüreceği (tıpkı bizim bir alfabenin harfleriyle anlayabildiğimiz ve bütün sözcükleri oluşturduğumuz gibi) bir alfabe gibi olacak. O zaman yaşam ölümün bir deposu olacak. Ama o anda bile görüntü yaşamayacak; özünde yeni nesneleri tanımayacak. Ancak hissettiği ve düşündüğü şeyleri, ya da hissettiği ve düşündüğü şeylerin daha sonraki düzenlenişini tanıyacak.

Zamanın ve uzayın dışında hiçbir şeyi anlayamayışımız, belki de yaşamımızın, bu alet yoluyla elde edilecek yaşamdan daha değişik olmadığını düşünmemizi sağlayacaktı.

Morel'inkinden daha az kaba olan zihinler bu buluşla ilgilendikleri zaman, insan ıssız ve güzel bir yer seçecek, en sevdiği insanları çevresinde toplayacak, içten bir cennetin bağrında kendisini devam ettirecektir. Aynı bahçe, eğer devam ettirilecek sahneler değişik zamanlarda çekilmişse, pek çok sayıda bireysel cenneti barındıracak ve bu cennetteki topluluklar hemen hemen aynı yerlerde birbirlerine çarpmadan ve birbirlerini bilmeden görevlerini aynı anda yerine getirecek. Yazık ki bunlar kusurlu cennetler olacaklar, zira görüntüler insanları göremeyecekler ve insanlar, eğer Malthus'u dinlemezlerse en küçük bir cennet toprağına bile gereksinim duyacaklar ve onun savunmasız oturanlarını yok edecekler ya da onları akımı kesilmiş makinelerinin yararsız ve gerçekleşmeyen yaşamına sürgün edecekler.*

On yedi gün gözetledim. Bir âşık bile Morel ve Faustine'den kuşkulanmak için neden bulamazdı.

Morel'in söylevinde Faustine'i anıştırdığını sanmıyorum (onu gülücüklerle tebrik etmeyen tek kişi olmasına karşın). Ama, Morel'in Faustine'e âşık olduğunu kabul etsek bile; Faustine'in onu sevdiği nasıl kanıtlanabilir?

Kuşku duymak istersek fırsatlar eksik olmaz. Bir gece kol kola müzeyle palmiyeler arasında dolaşıyorlar. İki dostun bu gezintisinde olağan olmayan ne var?

Özlü sözüm olan *ostinato rigore*'yle uyum içinde, tuttuğum nöbet bana onur veren bir aşamaya erişti; ne konforla, ne de dekorla ilgilendim: Denetim masaların altında

* Sunu yazısının altında:

Come, Malthus, and in Ciceronian prose
Show what a rutting Population grows,
Until the produce of the Soil is spent,
And Brats expire for lack of Aliment

Yazar, ortaya koyduğunun pek de yeni olmamasına karşın, Tomás Roberto Malthus'a ve *Nüfus Artışı İlkeleri Üzerine Denemeler* adlı yapıtına yaptığı belagatli övgüyü uzatıyor. Yer yokluğundan bunu kaldırmak zorunda kaldık. *(Yayımcının notu)*

ne kadar sıkı olduysa, genellikle bakışların yer değiştirdiği yükseklikte de o kadar sıkı oldu.

Bir gece yemek salonunda, bir başka kez büyük salonda bacaklar birbirine dokunuyor. Eğer kötü niyeti kabul ediyorsam, dikkatsizliği ve raslantıyı neden reddedeyim?

Israr ediyorum: Faustine'in Morel'i sevdiğini gösterir hiçbir kesin kanıt yok. Belki de kuşkularımın kaynağı kendi bencilliğimdir. Faustine'i seviyorum: Faustine her şeyin itici gücü; bir başkasını sevmesinden korkuyorum: Bunu kanıtlamak olayların görevi. Polis takibi yakamı bırakmadığı zaman, bu adadaki görüntüler bir satranç tahtasının taşları gibi, beni yakalamak için tasarlanmış bir stratejiye göre yer değiştiriyorlardı.

Buluşunu açıklasaydım Morel çok öfkelenirdi. Bu kesinlikle böyle ve bu işten övgülerle sıyrılabileceğimi sanmıyorum. Aynı hoşnutsuzluğun harekete geçireceği arkadaşları onunla kader birliği yaparlardı (Faustine bile). Ama, eğer Faustine ona kızdıysa –söylev süresince gülmelere katılmamıştı– belki benimle kader birliği yapabilirdi.

Geriye Morel'in ölümü varsayımı kalıyor. Bu durumda dostlarından biri ya da öteki onun buluşunu tanıtmış olmalıydı. Tanıtmamışsa bir veba ya da geminin batmasının sebep olduğu toplu bir ölümü kabul etmemiz gerekirdi. Bütün bunlar inanılır gibi değil; bununla birlikte Caracas'tan ayrıldığımda buluştan kimsenin haberinin olmaması açıklanamaz kalıyor.

Morel'e inanılmamış olması, onun deli olması, ya da, ilk düşünceme dönüyorum, hepsinin deli olması ve adanın dengesiz insanlar için bir sanatoryum olması bir başka açıklama olabilir.

Bu açıklamalar, salgın hastalık ya da geminin batması olasılığında olduğu kadar büyük bir hayâl gücünü gerektiriyor.

Avrupa'ya, Amerika'ya ya da Japonya'ya gitseydim güç anlar yaşardım. Ünlü bir şarlatan olarak tanınmaya başlayınca –ünlü bir mucit olmadan önce– Morel'in suçlamala-

rı beni bulurdu ve belki de Caracas'tan bir tutuklama emri gelirdi. En acısı da beni bu adımı atmaya iten şeyin bir delinin buluşu olması olurdu.

Ama kendimi inandırmak zorundayım: Kaçmaya gerek duymuyorum. Bu görüntüler eşliğinde yaşamak bir şans. İzimi sürenler gelirlerse bu erişilmez insanların mucizesi karşısında beni unutacaklardır. Ben yine kalacağım.

Eğer Faustine'le karşılaşsaydım, sırılsıklam âşık olarak ve hıçkırıklar içinde, kaç kez görüntüsüyle konuştuğumu kendisine anlatarak ne kadar güldürürdüm onu! Bu düşüncemin kötü bir düşünce olduğunu sanıyorum: Onu sınırları içinde göstermek, güzelliğiyle beni etkilemediğine kendimi inandırmak ve kendimi uzaklaştırmak için yazarak durağanlaştırıyorum.

Bu yineleme sonsuzluğu bir seyirciye dayanılmaz gelebilir; oysa orada yeralan bireyler için çok memnun edici. Kötü haberlerden ve hastalıktan kurtulmuş, öncekileri anımsamadan, ilk kez oluyormuş gibi yaşıyorlar hep. Bundan başka, gel-git olayının akışının neden olduğu duraklamalar, yineleme için hiçbir tehlike oluşturmuyor.

Durmadan yinelenen bir yaşama alıştığım için kendiminkini onarılmaz bir biçimde raslantının yönettiğine inanıyorum. Buna bir çare bulma isteği boşuna; benim için bir sonraki kez yok, her an tek, başka ve miskinlik anında kaybedilenler sayısız. Bu görüntüler için de gelecek kez'in olmadığı bir gerçek (bütün kez'ler ilkinin aynı).

Yaşamımızın bu görüntülerin bir haftasına benzediği ve başka gökler altında yineleneceği düşünülebilir.

Zayıflığıma hiç ödün vermeden, Faustine'in evine heyecan verici varışımı, öykülerime duyacağı ilgiyi, bu koşulların kurulmasına yardımcı olacağı dostluğu gözümün önüne getirmek hoşuma gidiyor. Gerçekten, benim, varlığımın zorunlu istirahati olan; Faustine'e götüren uzun ve zahmetli yolu tutmadığımı kim söyleyebilir?

Fakat Faustine nerede oturuyor? Haftalarca izledim onu. Kanada'dan söz ediyor. Daha fazlasını bilmiyorum.

Ama insanın kendisine sorabileceği –korkuyla– bir başka soru daha var: Faustine yaşıyor mu?

Acaba Faustine benim için yaşamdan daha önemli olduğu için mi bu düşünce –nerede yaşadığını bilmediğim, yaşayıp yaşamadığını bile bilmediğim bir insanı aramak– bana yaşamın kendisinden daha önemli görünüyor?

Yolculuk yapmak için herhangi bir olanak var mı? Sandal çürüdü. Ağaçlar çürüdü; öteki tahtalarla bir sandal yapacak kadar iyi bir marangoz değilim (örneğin sandalyelerle, kapılarla; hatta ağaçlarla yapabileceğimden bile emin değilim). Bir geminin geçmesini bekleyeceğim. Bu istemediğim bir şeydi. Dönüşüm artık bir sır olmayacak. Burada hiç gemi görmedim; Morel'inkinin dışında, ki o da yalnızca bir gemi görüntüsüydü.

Dahası, yolculuğum amacına ulaşsa, Faustine'i bulsam, yaşamımın en can sıkıcı durumlarından biriyle karşı karşıya kalacağım. Gizemli bir durum yaratıp kendimi öyle takdim etmem, ondan baş başa konuşmayı istememem gerekecek, bu, daha o anda, güvensizlik verecek ona; sonra, yaşamının bazı olaylarına tanık olduğumu öğrenince, dürüst olmayan bazı yararlar sağlamaya çalıştığımı düşünecek; ve ömür boyu hapse mahkûm olduğumu da öğrenince korkuları doğrulanmış olacak.

Önceleri bir davranışın bana iyi ya da kötü şans getireceği aklıma gelmezdi. Şimdi, geceleri, Faustine adını yineleyip duruyorum. Kuşkusuz, onu yinelemekten zevk duyuyorum; ama yineleme, yorgunluktan bitkin düşmemle sonuçlanıyor, yine de devam ediyorum (bazen ağır bir hastalığın sıkıntı ve bulantılarıyla uyuyakalıyorum).

Soğukkanlılığımı yeniden bulunca buradan çıkmanın yolunu bulacağım. Şu anda, olan biteni anlatarak düşüncelerimi bir düzene koymaya çalışıyorum. Ve eğer ölmem gerekiyorsa bu sayfalar can çekişmemin dayanılmazlığına tanıklık edecek.

Dün görüntüler yoktu. Dinlenme durumunda olan bu akıl almaz makineler önünde, umutsuzluk içinde, Faustine'i

artık bir daha göremeyeceğim önsezisine kapıldım. Ama, bu sabah sular yükseliyordu. Görüntüler belirmeden önce harekete geçtim. Belki işleyişlerini anlarım düşüncesiyle makinelerin bulunduğu odaya gittim (yazgımı gel-gitlerin eline bırakmamak ve arızalara bir çare bulabilmek için). Makineleri çalışmaya başlarken görürsem belki işleyişlerini anlarım ya da en azından incelemelerimi yönlendirecek bazı bilgiler elde ederim diye düşünmüştüm. Bu umut suya düştü.

Duvarda açtığım yarıktan içeri girdim ve olduğum yerde durdum... Yeniden heyecana kapıldığımı hissediyorum. Kendime hâkim olmam ve tümcelerimi toparlamam gerek. İçeri girdiğimde buraya ilk girişimdeki şaşkınlığın ve mutluluğun aynını duydum. Bir ırmağın mavi ve hareketsiz zemini üstünde yürüdüğüm izlenimi uyanıyordu bende. Sırtım açtığım gediğe dönük, makinelerin işlemesini bekleyerek oturdum (porselenlerin göksel sürekliliğindeki bu kesinti beni fena yapıyordu).

Soğukkanlı bir dalgınlık içinde bir süre öylece kaldım (şimdi bana anlaşılmaz gibi görünen bir durum). Sonra yeşil makineler işlemeye başladı. Onları su pompasıyla ve jenaratörle karşılaştırdım. İnceledim, dinledim, ellerimle yokladım: Boşuna! Fakat, ilk bakışta bu makineler bana anlaşılmaz göründüğü için, sanki biri bana bakıyormuş gibi güçsüzlüğümü ve utancımı (bodruma inmek için bu denli acele etmemin ve bu anı çok beklemiş olmamın utancını) saklamayı denemem belki de dikkatimi yalnızca bir gösteriş çabasına çevirmişti.

Yorgunluğumun içinde heyecanımın da beni yeniden kapladığını ve arttığını hissediyorum. Onu bastırmalıyım. Kendime hâkim olarak bundan kurtulmanın yolunu bulacağım.

Başıma gelenleri bütün ayrıntılarıyla anlatıyorum: Geri dönmüştüm ve gözlerim yerde ilerliyordum. Duvara bakınca yönümü şaşırdığım duygusuna kapıldım. Açtığım yarığı aradım. Yoktu.

Bunun ilginç bir ışık olayı olabileceğini düşündüm ve yanılsamanın sürüp sürmediğini anlamak için yana doğru bir adım attım. Bir körün yapacağı gibi kollarımı öne uzattım. Bütün duvarları elle yokladım. Deliği açarken düşürdüğüm porselen ve tuğla parçalarını yerden topladım. Aynı yerde duvarı uzun süre elle yokladım. Deliğin kapanmış olduğunu kabul etmek zorunda kaldım.

Bir duvar ustasının duvarı yeniden ördüğünü işitmeyecek kadar odanın göksel aydınlığına kaptırmış, motorların işleyişiyle ilgilenmiş olabilir miydim?

Yaklaştım. Kulağımda porselenin serinliğini hissettim ve sanki öteki taraf kaybolmuş gibi sonsuz bir sessizlik işittim.

Duvarı yıkmak için kullandığım demir çubuk, onu ilk girişimde bıraktığım yerde duruyordu. *Neyse ki onu görmediler* dedim, –durumum hakkında acıklı bir cehalet içinde. *Yoksa haberim olmadan alıp gitmelerine göz yummuş olacaktım.*

Varlığı kesin gibi görünen duvara yeniden kulağımı dayadım. Sessizlikten emin olduktan sonra açtığım deliğin yerini aradım ve vurmaya başladım (eski harcın olduğu yeri açmanın daha zor olacağını düşünerek). Durmadan vurdum; umutsuzluğum gittikçe artıyordu. Porselende en küçük bir çentik bile olmuyordu. En güçlü, en yorucu vuruşlar yüzeyde bir çatlak bile açamadan çınlıyor ve benim gök rengi minelerimden en küçük bir parça bile kopmuyordu.

Kendime hâkim oldum ve bir soluk aldım.

Başka yerlerden yeniden saldırıya geçtim. Bazı mine parçacıkları düştü ve duvardan daha büyük parçacıklar düşmeye başlayınca, gözlerim dolu, vuruşlarının şiddeti ve çabukluğuyla ters orantılı duvarın direnci, yorgunluktan ağlatarak beni yere fırlatıncaya kadar demir çubuğun ağırlığına aldırmadan vurmayı sürdürdüm. Önce, bir tarafı cilalı öteki tarafı pürtüklü ve topraklı olan sıva parçalarına baktım, dokundum; sonra gözlerim, geçici ve doğaüstü görünüşü içindeki porselenin göksel sürekliliğine, hiç zedelenmemiş yekpare duvara, kapalı odaya takıldı.

Yeniden vurmaya başladım. Bazı yerlerde, aydınlık ya da karanlık hiçbir delik görmeme yaramayan duvar parçacıklarını kaldırıyordum, ancak bunlar, benim görmemden daha hızlı bir biçimde yeniden yerine geliyor ve yarık yerinde rastladığım aynı zedelenmez sertliği alıyorlardı.

"İmdat!" diye bağırmaya başladım, birkaç kez daha duvarı yıkmak için atıldım, sonra kendimi yere bıraktım. Feryat figan bir delilik nöbetine girdim, yüzümü ateşler bastı. Büyüleyici bir yerde olmanın korkusu ve her şeye kadir olanın, intikamını almak için benim gibi ölümlü, imansız insanlara böyle kafa karıştırıcı bir biçimde işaret göndermesi beni allak bullak etmişti.

Gök rengi korkunç duvarların tehditi altında, gözlerimi duvarların sona erdiği çatı penceresine doğru kaldırdım. Önce uzun zaman hiçbir şey anlamadan, sonra korkuya kapılarak, kendiliğinden ayrılarak ikiye bölünen bir sedir dalı gördüm; daha sonra bu iki dal, hayâletler gibi uysal, bir tek dal olmak üzere birbirlerinin içine giriyorlardı. Yüksek sesle konuştum ya da düşündüm: *Hiçbir zaman çıkamayacağım. Büyülü bir yerdeyim.* Bu sözcükler ağzımdan çıktığında yansıma işini fazlasıyla abartan bir düzenbaz gibi utanç duydum ve birden her şeyi anladım:

Bu duvarlar –Faustine gibi, Morel gibi, akvaryumdaki balıklar, iki güneşten biri, iki aydan biri ve Belidor'un kitabı gibi– makinelerin yansıttıkları. Ustaların yaptığı duvarla çakışıyor (bunlar makinelerle kaydedilen, sonra da kendi üstlerine yansıtılan duvarlar). İlk duvarı kırdığım ya da yok ettiğim yerde yansıtılmış duvar kalıyor. Bir yansıtma söz konusu olduğu için, hiçbir güç onu delmeyi ya da yok etmeyi başaramıyor (motorlar çalıştığı sürece).

İlk duvarı tamamen yıkarsam, motorlar çalışmadığı zaman makinelerin bu odası açık kalacak, artık bir oda değil, fakat ilk odanın bir ucu olacak; motorlar çalışmaya başlar başlamaz, duvar geçilmez bir biçimde yeniden araya girecek.

Morel, ölümsüzlüğünü sürdüren bu makinelere kimsenin erişememesi için bu iki duvarlı yansıtmayı düşünmüş

olmalı. Fakat gel-gitler konusundaki incelemesi yetersizdi (kuşkusuz güneşin başka bir döneminde yapılmıştı) ve fabrikanın hiç durmadan çalışabileceğini sandı. Elbette, şu ana kadar adayı böylesine iyi koruyan ünlü vebanın yaratıcısı da oydu.

Sorunum yeşil motorları durdurmak. Onları kapatacak düğmeyi bulmam güç olmamalı. Bir günde ışık jeneratörünü ve su pompasını kullanmayı öğrendim. Buradan çıkmak benim için güç olmaz herhalde.

Çatı penceresi beni kurtardı ya da kurtaracak, çünkü, denizin dibine oturan denizaltıda havasızlıktan boğulan erdemli bürokrat Japon denizci gibi, arkamda bıraktıklarımı selamlayarak, umutsuzluktan daha da öte, olacağa boyun eğmiş, açlıktan ölmeye bırakamam kendimi. *Yeni Gazete*'de deniz altında bulunan mektubu okudum. Ölü, havasızlıktan boğulmayı beklerken İmparatoru, bakanları ve hiyerarşik sırayı izleyerek donanmanın sayabildiği bütün komutanlarını selamlıyor. Fazladan şöyle gözlemler de not ediyor: *Şu anda burnum kanıyor; öyle sanıyorum ki kulak zarlarım patladı.*

Bu olayı ayrıntılarıyla anlatarak onu tekrarlamış oldum. Sonucunu da tekrarlamak istemiyorum.

Bugünün bütün iğrençlikleri bu günlükte yazılı olarak kalıyor. Galiba şimdiden çok şey yazdım: Boğulmak üzereyken bütün yaşamları ayrıntılı biçimde gözlerinin önünden geçen ya da kapsamlı gelecek tasarıları yapan can çekişenlerle kaçınılmaz benzerlikler aramak yararsız gibi geliyor bana. Bitiş anının allak bullak ve karmakarışık olması gerekir; her zaman ondan o kadar uzağızdır ki onu bulandıran gölgeleri düşünemeyiz. Şimdi, sakin sakin bu motorları durdurma yolunu bulmaya kendimi verebilmek için yazmayı bırakacağım. O zaman sihirli sözcüklerin etkisiyle olmuş gibi yarık yeniden açılacak; açılmazsa (Faustine'i bir daha görmemek pahasına) duvara yaptığım gibi demir çubukla vuracağım motorlara ve onları parçalayacağım; yarık, sihirli bir söz söylenmiş gibi açılacak ve ben buradan çıkacağım.

Şu ana kadar motorları durdurmayı başaramadım. Başım ağrıyor. Çabucak bastırdığım hafif sinir krizleri gittikçe ciddileşen bir uyuşukluk halinden çekip çıkarıyor beni.

Kuşkusuz aldatıcı bir şey ama, dışardan biraz hava alabilsem sorunlarımı çabucak çözebilecekmişim gibi geliyor bana. Çatı penceresine saldırdım; beni saran her şey gibi o da yara almaz bir yapıda.

Güçlüğün ne uyuşukluğumdan, ne de hava yokluğundan kaynaklandığını yineleyip duruyorum kendi kendime. Bu motorlar öteki bütün motorlardan değişik olmalı. Morel'in onları, adaya gelecek ilk kişi tarafından işleyişleri anlaşılmayacak biçimde tasarlamış olduğunu varsaymak mantıklı görünüyor. Onları kontrol etmenin zorluğu kuşkusuz öteki motorlarla olan farklılıklarında yatmaktadır. Ben hiçbir motordan anlamadığıma göre bu büyük güçlük benim için ortadan kalkıyor.

Morel'in sonsuzluğu motorların işleyişine bağlı. Bu yüzden çok sağlam olduklarını tahmin edebilirim; o halde demir çubukla vurarak onları parçalamak isteğini bastırmalıyım. Sonuçta yalnızca kendimi yormuş ve havayı savurganca harcamış olurum. Kendimi tutmak için yazıyorum.

Peki, ya Morel motorları da kaydetmeyi düşündüyse?..

Sonunda ölüm korkusu, beni bilgisiz olduğuma dair boş inancımdan kurtardı. Sanki onlara büyüteçle yaklaşmışım gibi oldu; motorlar rasgele biraraya toplanmış bir demir yığını olmaktan çıktı, işleyişlerini anlamaya izin veren yapılara büründü.

Kapattım ve çıktım.

Makinelerin bulunduğu odada şunları tanıyabildim (daha önce de adını andığım su motoru ve jeneratör dışında):

a) Alçak topraklarda bulunan türbine bağlı bir akım jeneratörü grubu,

b) Bütün adayı kapsayacak biçimde yerleştirilmiş bir şebekeyle birlikte alıcı, kaydedici ve yansıtıcılardan oluşan sabit bir grup,

c) Tek gösteriler için alıcı, kaydedici ve yansıtıcıdan oluşan üç taşınabilir alet.

En önemli motor olduğunu sandığım, ama alet kutusundan başka bir şey olmayan kutuda beni çok uğraştıran ve bana çok az yardımları dokunan birkaç tamamlanmamış tasarım buldum.

İçinde motorlar bilmecesini çözdüğüm kavrayış birdenbire oluşmadı. İçinden geçtiğim önceki durumlar şunlardı:

1° Umutsuzluk.

2° Hem oyuncu, hem seyirci olarak ikiye bölünme. Kendimi denizin dibinde, insanın nefesini daraltan bir denizaltı içinde, sahnedeymiş gibi hissediyordum. Yüce tutumumdan dolayı vakur ve bir kahraman gibi heyecanlı olduğum için zaman kaybettim ve dışarı çıktığımda hava kararmıştı ve yenebilir kökleri aramak için yeteri kadar iyi göremiyordum artık.

Tek görüntüler için önce alıcıları ve yansıtıcıları çalıştırdım. Yapraklar, çiçekler, sinekler, kurbağalar yerleştirdim. Hem benzerlerini, hem de gerçek olarak yeniden ortaya çıkışlarını görmek heyecan verdi bana.

Sonra o dikkatsizliği yaptım.

Sol elimi alıcının önüne koydum; yansıtıcıyı açtım, elim yansıdı, yalnızca kaydettiğim anda yaptığını tembel hareketleri yapmakta olan elim.

Şu anda fazladan bir nesne, hemen hemen bir hayvan gibi müzede duruyor. Yansıtıcının çalışmasına engel olmuyorum, elin kaybolmasını istemiyorum; bir bakıma ilgi çekici olan görünüşü çok da tatsız değil.

Bir öyküde bu el, kahraman için korkunç bir tehdit olurdu. Gerçekte ne kötülük yapabilir ki?

Bitkisel vericiler –yapraklar, çiçekler– beş altı saat sonra öldüler; kurbağalar on beş saat sonra.

Kopyalar bozulmadan yaşamı sürdürüyorlar.

Artık gerçek sineklerle yapaylarını birbirlerinden ayırt edemiyorum.

Çiçekler ve yapraklar belki susuz kaldılar; kurbağalara yiyecek vermedim; ortam değişikliğinden onlar da acı çekmiş olmalılar.

El üzerindeki etkilere gelince, öyle sanıyorum ki elin kendisinden çok makinenin bende yarattığı korkular neden oldu bu etkilere. Hafif ama sürekli bir tahriş hissediyorum. Derinin bir kısmı düştü. Dün akşam endişeliydim. Elimde korkunç değişiklikler olacağını önceden hissediyordum. Rüyamda onu kaşıdığımı ve kolayca soyulduğunu gördüm. Anlaşılan zarar verebilmiştim ona.

Fazla bir gün dayanılmaz olacak.

Önce, Morel'in söylevindeki bir paragraf merakımı uyandırdı. Sonra, beni çok eğlendiren bir buluş yaptığımı sandım. Bu buluşun nasıl olup da kesin, uğursuz bir başka buluşa dönüştüğünü bilmiyorum.

Kendimi hemen öldürmeyeceğim. Üstünde en çok düşündüğüm kuramlarımın ertesi gün bayatladığını, korkunç bir budalalık ve heyecan (belki de umutsuzluk) bileşiminin kanıtı olarak kaldığını görmeye alıştım. Belki de, bir kez yazıya dökülünce düşüncem beni daha az rahatsız edecektir.

İşte beni ürküten tümce:

Önce sıkıcı, sonra korkunç olan bu sahne için beni affetmek zorundasınız.

Neden korkunç? Kendilerine haber verilmeden yeni bir yöntemle fotoğraflarının çekildiğini öğreneceklerdi. Şurası gerçektir ki, yaşamımızın sekiz gününün bütün ayrıntılarıyla kaydedildiğini sonradan öğrenmek hoş bir şey olmamalı.

Bazı anlar şöyle düşündüm: *Bu insanlardan birinin korkunç bir sırrı olmalı; Morel öğrenip ifşa edecek.*

Raslantı olarak, bazı toplulukların yansıtılmaktan duydukları korkunun şöyle bir inanca dayandığını anımsadım: Bir kişinin görüntüsü yansıyınca ruhu bu görüntüye geçiyor ve kişi ölüyor.

Olurlarını almadan dostlarının fotoğraflarını çektiği için Morel'in iç tedirginliği duyduğunu ortaya çıkararak eğlendim. Gerçekten, çağdaş bir bilimadamının kafasında bu eski korkunun hâlâ yaşamakta olduğunu gördüğümü sandım.

Tümceyi yeniden okudum:

Önce sıkıcı, sonra korkunç olan bu sahne için beni affetmek zorundasınız. Onu unutacağız.

Ne demek istiyordu bu son cümle? Kısa bir süre sonra sahneye artık önem vermez mi olacaklardı, yoksa onu anımsamaları mümkün olmayacak mıydı?

Stoever'le olan tartışma korkunçtu. Stoever benim duyduğum kuşkunun aynını duymuştu. Nasıl oldu da onu bu kadar geç anladım?

Bundan başka, görüntülerin bir ruha sahip oldukları varsayımı, temelde, vericilerin aletlerle kaydedildikleri zaman ruhlarını kaybetmelerini gerektiriyor gibi görünüyor. Morel de bunu belirtiyor:

Görüntülerin bir ruhu olduğunu kabul eden varsayım, makinemin verici insanlar, hayvanlar ve bitkiler üzerindeki etkisiyle doğrulanmış görünüyor.

Gerçekte kurbanların kendisine bu açıklamada bulunması için insanın, bilinçsizlikle karıştırılabilecek üstün ve atılgan bir bilince sahip olması gerekir; fakat bu bir düşünce doğrultusunda toplu bir ölümü örgütleyen ve bütün arkadaşlarının dayanışmasını sağlamaya kendi kendine karar veren bir adama pek de ters düşmeyen bir canavarlık.

Bu düşünce neydi? Bir tür yeryüzü cenneti yaratmak için dostlarının hemen hepsinin bulunduğu bir beraberlikten yararlanmak mı, yoksa kuşkulanmadığım bilinmeyen bir şey mi söz konusu? Eğer bilinmeyen bir şey söz konusuysa, beni hiç ilgilendirmiyor olabilir.

Namura kruvazörünün bombaladığı gemide ölü bulunan mürettebata ne olduğunu, sanırım şimdi anlayabiliyorum. Morel, adada yaşayan herkesi yok edecek olan öldürücü hastalıkla ilgili söylentileri doğrulamak için biz-

zat kendi ölümünü ve dostlarınınkini kullandı; makinelerini ve ölümsüzlüğünü korumak için söylentileri yaydı.

Fakat bütün bunlar, eğer doğru düşünebiliyorsam, Faustine'in öldüğü anlamına geliyor; kendisi için varolmadığım Faustine sadece bir görüntüden ibaretti.

Eğer durum böyleyse artık yaşam benim için dayanılır olmaktan çıkar. Faustine'le birlikte yaşamanın ve onun ne denli uzak olduğunu bilmenin işkencesine katlanmayı nasıl sürdürebilirim? Nerede aramalı onu? Bu adanın dışında, Faustine, bana yabancı bir geçmişin düşleri ve alışkanlıklarıyla yok oldu artık.

Bu günlüğün başında şöyle yazdım:

"Bu sayfaların bir vasiyetnameye dönüştüğünü sıkıntıyla hissediyorum. Eğer bunu kabulleneceksem söylediklerimin doğrulanabilmesi gerekiyor; böylece, burada beni sahtekârlıkla suçlayabilecek herhangi birinin, haksız yere mahkûm edildiğimi söylediğim zaman, 'yalan söylüyorsun' demeye hakkı olmayacaktır. Bu anlatıyı Leonardo'nun özlü sözü –*Ostinato rigore**– altında sürdüreceğim ve onu izlemeye çaba göstereceğim."

Şimdi kendimi gözyaşlarına ve intihara adadım. Bununla birlikte, gözlemeye yemin ettiğim bu şiddeti unutmuyorum.

Sonraki sayfalarda yanlışlıkları düzeltmek ve yeteri kadar açık olmayan her şeyi aydınlatmak istiyorum: Böylece doğruluk ülküsüyle öyküm arasında olabilecek farkı azaltacağım.

Gel-gitler: Belidor'un (Bernard Forest de) küçük kitabını okudum. Kitap gel-gitlerin genel bir anlatımıyla başlıyor. İtiraf edeyim ki, bu adanın gel-gitleri benimkinden çok onun açıklamalarına uyuyor. Benim gel-gitleri hiçbir zaman

* Bu özlü söz elle yazdığı notlarının başında görünmüyor. Bu eksiklik bir unutkanlığa bağlanabilir mi? Bilmiyoruz; bütün öteki kuşkulu bölümler gibi, eleştirilere uğrama pahasına aslına bağlı kalmayı yeğledik. *(Yayımcının notu)*

incelemediğimi (belki hiç kimsenin öğrenmeye çalışmadığı okul yılları dışında) ve yalnızca gözümde önem kazanmaya başlamasından sonra bu günlüğün ilk kısmında betimlediğimi hesaba katmak gerekir. Önceleri, tepede yaşadığım sürece bir tehlike oluşturmuyorlardı ve onları, ilgimi çekseler de istediğim gibi gözlemeye vaktim olmuyordu (geri kalan her şey bir tehlikeydi çünkü).

Belidor'un da söylediği gibi her ay dolunay ve yeniay günlerinde en üst düzeyde iki gel-git, ayın ilk ve son çeyreğindeki günlerde ise en alt düzeyde iki gel-git oluyor.

Bazen dolunay ya da yeniay gel-gitlerinin yedinci gününde, hava durumuna bağlı (şiddetli rüzgâr ve yağmurların neden olduğu) bir gel-git de olabilir: Bu da, büyük gel-gitlerin haftada bir kez olduğunu sanmak yanılgısına düştüğümü gösteriyor.

Günlük gel-gitlerin aynı zamanda olmayışının açıklaması: Belidor'a göre gel-gitler, her gün ayın yükselmesi sırasında elli dakika geç, alçalması sırasında elli dakika erken geliyor. Bu durum ada için tam olarak doğru değil: Öyle sanıyorum ki erken ya da geç gelişi her gün on beş ya da yirmi dakika kadar oynuyor; bu basit gözlemleri ölçüm aleti olmadan yaptım: Belki bilginler bu bilgiyi tamamlayıp yaşadığımız bu dünyayı tanımaya yarayacak işe yarar bazı sonuçlar çıkarabilirler.

Bu ay birçok büyük gel-git oldu: İkisi ay nedeniyle, ötekiler de hava durumuna bağlı olarak gerçekleşti.

Görüntülerin ortaya çıkışı ve kaybolmaları. İlki ve onu izleyenler: Makineler görüntüleri yansıtıyor. Makineler gel-gitlerin gücü sayesinde çalışıyor.

Küçük çaptaki gel-gitlerle geçen uzun sayılabilecek dönemlerden sonra, alçak topraklardaki "değirmenlere" erişen gel-gitler silsilesi gerçekleşti. Makineler çalışmaya başladı ve sonsuz plak hafta içinde kaldığı yerden yeniden çalmaya başladı.

Eğer Morel toplantıyı haftanın son gecesinde yaptıysa, ilk görüntü, üçüncü günün gecesinde belirmiştir.

İlk görüntülerin belirmesinden sonra uzun bir dönem görüntü olmaması, belki de gel-gitlerin düzeninin güneşin hareketlerine bağlı olmasından kaynaklandı.

İki güneş ve iki ay: Sonsuz hafta bütün yıl boyunca yinelendiği için birbirine rastlamayan bu güneşleri ve ayları görüyoruz (ve aynı zamanda sıcak günlerde üşüyen; pis sularda yüzen, çalılıklar içinde ya da fırtınalarda dans eden insanları). Ada batsa bile –makinelerin ve yansıtıcıların bulundukları yerler dışında— görüntüleri, müzeyi ve adanın kendisini görmeye devam ederdik.

Bu son günlerdeki aşırı sıcaklığın şu andaki ısıyla sahnenin çekildiği zamanki ısının birleşmesinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını bilmiyorum.*

Ağaçlar ve öteki bitkiler: Makinenin kaydettikleri kurumuş; kaydetmedikleriyse –yıllık bitkiler (çiçekler, otlar) ve yeni ağaçlar– gür.

Elektrik düğmesi, açılmayan sürgüler. Çekilemeyen perdeler: Çok uzun zaman önce kapılar için söylediğim şeyler, sürgüler ve elektrik düğmeleri için de geçerlidir:

Sahne kaydedilirken kapalıysa, yansıtıldığında da öyle kalmak zorunda.

Aynı nedenle perdeler de açılmıyor.

Işığı söndüren kişi: Faustine'in odasının karşısındaki odanın ışığını söndüren Morel'dir. Odaya girer ve bir an yatağın önünde durur. Okur anımsayacaktır, düşümde bütün bunları yapan Faustine'dir. Morel'le Faustine'i karıştırmış olmam canımı sıkıyor.

Charlie. Eksik hayâletler: Her şeyden önce, onları bulamadım. Ama, şu anda kayıtlarının elimde olduğunu düşünüyorum. Onları yansıtmayacağım. Bu görüntüler acıklı olabilir ve durumuma (gelecekteki) uygun düşmeyebilir.

* Sıcaklıkların birbirine eklenmesi varsayımının ille de yanlış olması gerekmiyor (yaz gününde küçücük bir elektrik sobası bile dayanılmaz olur), ama, gerçek açıklamanın başka olduğunu düşünüyorum. İlkbahardaydılar, oysa sonsuz hafta yazın kaydedilmişti; makineler çalışırken yazın sıcaklığını yansıtıyor. *(Yayımcının notu)*

Kilisede gördüğüm İspanyollar: Bunlar Morel'in görevlileri.

Bodrumdaki oda. Aynalı paravan: Işık ve ses deneylerinde kullanıldıklarını Morel söylerken işittim.

Stoever'in söylediği Fransızca dizeler:

Ey ruh, anımsıyor musun cennetin derinliklerinde,
Auteuil Garı'nı ve eski zaman trenlerini.

Stoever yaşlı kadına bu dizelerin Verlaine'den olduğunu söyledi.

Artık günlüğümde açıklanmamış noktaların kaldığını sanmıyorum.* Hemen hemen her şeyi anlamayı sağlayacak verilerin hepsi orada. Eksik olan bölümler hiç şaşırtıcı olmayacak.

Morel'in davranışını anlamaya çalışıyorum.

Faustine onunla beraber olmaktan kaçınıyordu: O zaman, o da Faustine'le ölümsüzlüğe erişmek için bütün dostlarının ölümünü ve sonsuz haftayı planladı. Böylece, yaşamın sunduğu olanaklardan vazgeçmeyi telafi etmiş olacaktı. Başkaları için ölümün büyük bir zarar olmayacağını düşündü. Belli olmayan bir yaşam süresine karşılık, sevdikleri, dostları arasında ölümsüzlüğü verecekti onlara. Aynı şekilde, Faustine'in yaşamını da istediği gibi kullandı.

Ama, duyduğum tiksinti bile beni dikkatli olmaya itiyor; ya kendimin olan bir cehennemi Morel'e malettimse? Faustine'e âşık olan benim; başkasını ve kendimi öldürecek olan ben; canavar benim. Belki Morel, söylevinde, Faustine'e hiçbir anıştırmada bulunmamıştı; belki Irene'ye, Dora'ya ya da yaşlı kadına âşıktı.

Hayır! Coşkunluğum aptalca şeyler söyletiyor bana. Böylesi gözde kadınlardan haberi yok Morel'in. Erişilmez

* En inanılmazı kalıyor: Aynı yerde bir nesneyle onun görüntüsünün tamamının rastlaşması. Bu olay dünyanın yalnızca duygulardan oluşması olasılığını telkin ediyor. *(Yayımcının notu)*

Faustine'i seviyor o. Bunun için öldürdü onu, bunun için bütün dostlarıyla birlikte kendini de öldürdü ve ölümsüzlüğü yarattı.

Faustine'in güzelliği bu deliliğe, bu saygıya ve bu cinayetlere değer. Bunu kıskançlık nedeniyle ya da tutkudan uzak durarak kendimi savunmak için yadsıdım.

Şu anda Morel'in davranışını adil bir delinin davranışı olarak görüyorum.

Dayanılmaz hiçbir şey yok yaşamımda. Gerçekleşmesi olanaksız Faustine'i aramaya gitme umudunun kafamı karıştırmasına izin vermezsem, onu hayranlıkla seyretmekten oluşan tamamen meleklere özgü yazgıdan memnun olabilirim.

Önümde bir yol açılıyor; ölümlülerin en mutlusu olmak.

Fakat bu durumu ortaya çıkaracak koşullar insanca olan her şey gibi tutarsız. Faustine'i seyretme hali sona erebilir –ama buna katlanamam, düşüncede bile olsa:

Makinelerdeki bir arıza nedeniyle (onları onarmasını bilmiyorum);

Kafamda doğacak ve bu cenneti yıkıntıya çevirecek bazı kuşkular nedeniyle (kabul etmem gerekir ki Morel'le Faustine arasında, karakteri benimkinden daha zayıf insanları hata işlemeye sürükleyecek konuşmalar ve davranışlar var);

Kendi ölümüm nedeniyle.

Bulduğum çözümün gerçek avantajı, ölümü Faustine'i sonsuza dek seyretmenin kaçınılmaz koşulu ve garantisi yapmasıdır.

İşte, Faustine'siz bir dünyada ölümü bekleyerek yaşamak zorunda kalacağım sonu olmayan günlerden kurtuldum. İşte, sonu olmayan Faustine'siz ölümden kurtuldum.

Kendimi hazır hissedince eşzamanlı etkinlik alıcılarını çalıştırdım. Yedi gün kaydedildi. İyi oynadım: Durumdan habersiz bir seyirci benim bir yabancı olmadığıma inanabilir. Emek isteyen bir hazırlığın doğal sonucu bu: On beş

günlük araştırma ve provalar. Davranışlarımın her birini yorulmadan yineledim. Faustine'in söylediği her şeyi, sorularını, yanıtlarını inceledim; pek çok yerde onun tümceleri arasına tümceler kattım; sanki Faustine bana yanıt veriyordu. Her zaman arkasında kalmıyorum; hareketlerini bildiğim için bazen önüne geçiyorum. Genelde ayrılmaz dostlar olduğumuz ve birbirimizle konuşmadan anlaştığımız izlenimini verdiğimizi umuyorum.

Morel'in görüntüsünü yok etmek umudu uzun süre heyecanlandırdı beni. Böyle bir umudun boş olduğunu biliyorum. Yine de bu satırları yazarken bile aynı ateşli arzuyu, aynı heyecanı duyuyorum. Görüntülerin bağlı oluşu beni rahatsız ediyordu (özellikle Morel'le Faustine'in birlikte oldukları görüntüler). Şimdi öyle değil: Bu evrene ben de girdim; benimki kaybolmadan Faustine'in görüntüsünü yok etmek artık olanaklı değil. Aynı şekilde –daha garip olan ve daha az haklı görülebilecek şey– Haynes'e, Dora'ya, Stoever'e, İrene v.b. (ve Morel'in kendisine!) bağımlı olmaktan sevinç duyuyorum.

Kayıtları değiştirdim; makineler sonsuza dek yeni haftayı yansıtacak.

İlk günlerde, rol yapıyor olmanın can sıkıcı bilinci doğal olmamı engelledi; onu yendim; eğer görüntü –umut ettiğim gibi– kaydedildiği günün ruh halini ve düşüncelerini koruyorsa Faustine'i seyretmekten duyduğum sevinç, içinde sonsuza dek yaşayacağım unsur olacak.

Yorulmak bilmez bir uyanıklık sayesinde kafam bütün tasalardan kurtulacak. Faustine'in davranışlarının derinine inmeyi kendime yasaklamayı başardım; kinleri unutmayı da. Ödülüm dertsiz bir sonsuzluk olacak; çok daha iyisi, haftanın süresini hissetmeyi başardım.

Faustine, Dora ve Alec'in odaya girdikleri akşam başarılı bir biçimde sinirlerime hâkim oldum. Hiç denetlemeye kalkışmadım. Bu noktayı karanlıkta bıraktığım için şimdi biraz canım sıkılıyor. Ama sonsuzluk içinde buna pek önem vermiyorum.

Ölümümün sürecini hemen hemen hiç hissetmedim; sol elimin dokularında başladı; daha sonra çok yayıldı; yanmanın ilerlemesi o kadar yavaş ve sürekli ki, hiç dikkatimi çekmiyor.

Görmem azalıyor. Dokunmayı gerçekleştiremez oldum; derim düşüyor, duyular anlamsız, acı verici; onlardan sakınmaya çalışıyorum.

Aynalı paravanda tüyleri dökülmüş, kel, tırnaksız ve hafif pembeleşmiş olduğumu gördüm. Gücüm azalıyor. Duyduğum acıya gelince, anlamsız bir duyguya kapılıyorum. Gittikçe arttığını, ama onu daha az hissettiğimi sanıyorum.

Morel'in Faustine'le olan ilişkilerinin neden olduğu sürekli, küçük kaygı dikkatimi kendi yok oluşumda toplamaktan koruyor beni. Umulmadık ve hayırsever bir etki bu.

Ne yazık ki, zihinsel uğraşlarımın hepsi bu denli yararlı değil: Bütün hastalığımın –kendimi endişelendirmemek için yalnız imgelemimde olan– kendi kendime yaptığım güçlü bir telkinden başka bir şey olmadığı; makinelerin zarar vermediği; Faustine'in yaşadığı ve yakında onu aramaya gideceğim düşüncesi; bu yalancı ölüm olayına birlikte güleceğimiz; Venezuela'ya geleceğimiz umudu var; bir başka Venezuela'ya, çünkü sen benim için, ey vatanım, hükümet erkanısın, öldürücü nişan alan kiralık üniformalı milislersin, Guayra otoyolunda, tünellerde, Maracay kâğıt fabrikasında ensemde hissettiğim nefessin. Yine de seni seviyorum ve eriyip gittiğim şu anda sana birçok kez selamımı gönderiyorum: Sen aynı zamanda *Ünlü Topal*'daki güzel günlersin. Sekizden sabah dokuza kadar Orduño'nun sözleriyle cesaret bulan, Pantheon'dan, onuncu bölgedeki Roche Tarpeya kahvesine, aşkla dolu edebi okula üstü açık ve sarsıntılı bir tramvayla giden Orduño'nun desteklediği bir grup adam (ve ben, şaşkın, saygılı çocuk). Sen böceklerden arınmış kalkan gibi büyük manyoka ekmeğisin. Suların hızlı akışına kapılıp sürüklenen boğalarıyla, kısraklarıyla, kaplanlarıyla ovalardaki su baskınısın. Ve sen Elisa, her anım-

sayışta Faustine'e daha çok benzeyen, Çinli çamaşırcılar arasındaki; onlara beni Kolombiya'ya götürmelerini söylemiştin ve biz bozkırı, en vahşi yerinden geçtik; soğuktan ölmeyeyim diye Çinliler beni *frailejon*'un tüylü ve kızgın yapraklarıyla örttüler; Faustine'i seyrettiğim sürece seni unutmayacağım. Seni sevmediğimi sanırdım ben! Ve zorba Valentin Gomez'in elips şeklindeki Capitolio salonunda her 5 Temmuzda bize okuduğu Bağımsızlık Bildirisi, biz –Orduño ve izleyicileri– sanatı, Tito Salas'ın "General Bolivar Kolombiya sınırını geçiyor" tablosuyla yüceltirken onu hor görüyorduk; ama itiraf edeyim ki, daha sonra bando, *Utku Yiğit Halkındır (yasaya, erdeme, şerefe saygı duyarak boyunduruğu atan)* marşını çalmaya başlayınca, yurtseverlik heyecanımızı, şu anda da bastırmadığım bu heyecanı, bastıramıyorduk.

Fakat kendime zorla kabul ettirdiğim bu katı disiplin, iç huzurumu tehlikeye atabilecek bu düşünceleri bozguna uğratmaktan bıkmıyor.

Görüntümü hâlâ Faustine'le birlikte görüyorum. Faustine'in bir yabancı olduğunu unutuyorum; habersiz bir seyirci iki görüntünün birbirine âşık olduğuna ve birbirlerine bağlılıklarına inanabilirdi. Yoksa bu, yalnızca gözlerimin zayıflığının neden olduğu bir yanılsama mı? Yine de böylesine memnun edici bir sonucu görerek ölmek teselli veriyor.

Ruhum daha görüntüye geçmedi; bu gerçekleşseydi ölmüş olurdum ve hiç kimsenin elde edemeyeceği bir görüntü içinde birlikte kalmak üzere Faustine'i görmem sona ererdi.

Bu anlatıya dayanarak dağılmış varoluşları bir araya toplayabilen bir makineyi icat edecek kimseden rica ediyorum; beni ve Faustine'i bulun ve benim Faustine'in bilincinin gök kubbesine girmemi sağlayın. Merhametli bir davranış olacaktır bu.

Borges, *Morel'in Buluşu* için yazdığı önsözde diyor ki, "Entrikanın ayrıntılarını yazarıyla tartıştım, onu yeniden okudum; onu kusursuz olarak nitelemenin bir yanlışlık ya da abartma olacağını sanmıyorum." Ben de sanmıyorum.

Pek iyi de, nasıl bir roman ki bu 1940'da yayınlandığından beri ıcık cıcık incelense de hâlâ tasvir edilemiyor, tanımlanamıyor? Neden Arjantin ve dünya edebiyatının en önemli kitapları arasında yer alıyor? Bu soruya cevabım yok, ama benim için niye önemli olduğunu biliyorum: Bir kere, hayâl var. Macera var. Gerçekliğin sınırlarında gezintiye çıkmak var. Daha sonra boş olmadığı anlaşılacak bir ada ve o adaya sığınan bir kaçak var (ne çok kullanılmıştır değil mi bu "boş ada" konusu romanlarda!). Sonra gizemli bir kadın belirecek, adadaki kaçağın dünyası değişecek. Uzaktan âşık olacak: Umutsuzca kadını cezbetmeye çalışacak, kaybedecek onu, arayacak... Öyle bir an gelecek ki, arzunun bu karanlık nesnesinin var olup olmadığından bile emin olamayacak.

Levent Yılmaz

9 786055 819026

ISBN 978605581902-6

ROMAN

15,- YTL

KİTAP 2007 SKB 0019416 VMM